

4124

ԼԵՐՈՆ ԶԱՅԲ

ՄԵՆԿԱԿԱՆ ԵՃԽԱՐՀ

Ա. ՔԱՐԻ

491.99-8

C-30

Anoush Baroskian

0 48

2000

491.99-8
Շ-30

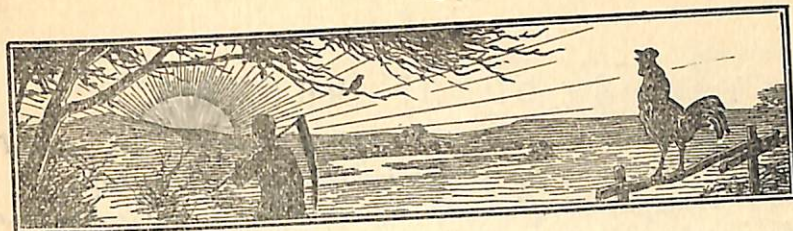
425.21
Շ5.0 հս
օր 3

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱԶԽԱՐՀ

Կազմեց
ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

ՍՈՒՐԵ ՆՈՐԱՆՍ ԶՆՈՐՀԱԼԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
1928
ՏՊԱԳՐ. «ՀԱՅՐԵՆԻԲ»-Ի
ԲՈՍՏՈՆ
NERSES SHNORHALI
LIBRARY

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

1. ԼՈՒՍԱԲԱՅ

Լուսացաւ,
լուսացաւ.
լոյսն է բարին,
ծիանն է ծառին,
հաւն է թռչուն.
աշխատաւոր, ելի՛ր բանի,
ծոյլի քունը կը տանի:

Լուսաբացը առտւան ո՞ր ժամանակն է:
Ե՞րբ կ'ըսենք՝ բարի լոյս: Ինչո՞ւ կ'ըսենք: Եւ ինչո՞ւ է
լոյսը բարի:
Հաւը ե՞րբ կ'ըլլայ քառին վրայ. ինչո՞ւ. ի՞նչ բան է
թառը:

112857-42

2649-2011

2. ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԾԻՔ

— Կեցի՛ր, ձեռքիս գործը չուտ մը աւարտեմ,
ետքը կ'երթանք կը խաղանք. — ըսաւ Զապէլը:

— Հիմա երթանք խաղանք, ետքը կու գաս չուտ
մը գործդ կ'աւարտես. — պատասխանեց Սիրանը:

Այս երկու աղջիկներէն ո՞րն է աւելի աշխատասէր: Ին-
չո՞ւ:

Այս միեւնոյն պատմութիւնը այնպէս ըսէ՛, որ Սիրանը
աւելի աշխատասէր դառնայ:

Ի՞նչ ըսել է աւարտել:

Հոս ո՞րն է առաջին կարծիքը, ո՞րն է երկրորդ կարծիքը.
Իսկ ո՞րն է երկրորդ կարծիքը:

Արտագրէ՛ ամբողջ պատմութիւնը:

3. ՈՒԼԻԿԸ

Կար ու չկար այժ մը կար: Կ'ապրէր խոր ան-
տառի մը մէջ: Ունէր գեղեցիկ ուլ մը: Ուլը ամեն
օր կը թողնէր տունը, ինքը կ'երթար արածելու:
Կ'արածէր եւ իրիկունը ծիծերը լեցուն կու գար տուն:
Կու գար, դուռը կը զարնէր ու կը կանչէր.

սեւո՛ւկ ուլիկ,

սիրո՛ւն ուլիկ,

ման եմ եկեր լեռնէ լեռ,

ուլիկիս կաթ եմ բերեր.

դռնակը բա՛ց, ներս գամ ես,

անուշ — անուշ ծիծ տամ քեզ,

սեւո՛ւկ ուլիկ,

սիրո՛ւն ուլիկ:

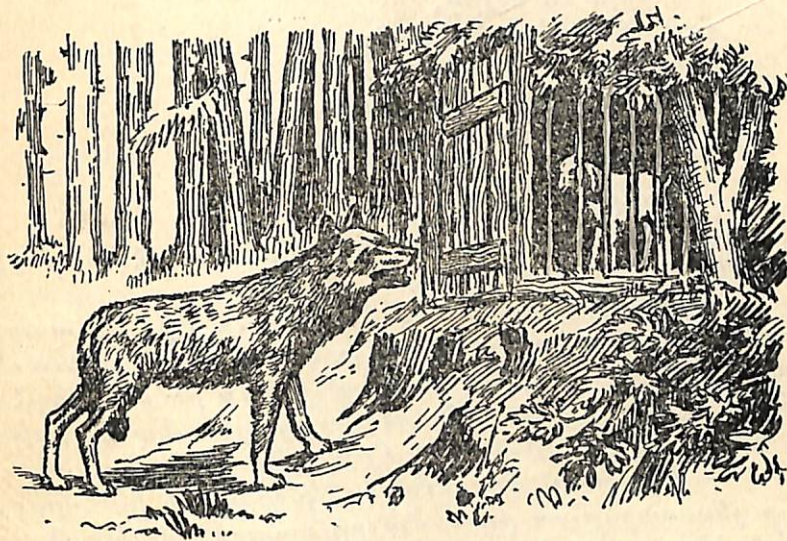
Ուլիկը իսկոյն վեր կը ցատկէր, դուռը կը բա-
նար: Մայրը ծիծ կու տար անոր ու նորէն կ'երթար
արօտ:

Այս բոլորը կը տեսնէ գայլը:

Իրիկուն մը այժէն կանուխ կու գայ, կը զարնէ
դուռը ու իր հաստ ձայնովը կը կանչէ.

սեւո՛ւկ ուլիկ,

սիրո՛ւն ուլիկ,

ման եմ եկեր լեռնէ լեռ,
ուլիկիս կաթ եմ բերեր.
դռնակը բա՛ց, ներս գամ ես,
անուշ — անուշ ծիծ տամ քեզ,

սեւո՛ւկ ուլիկ,

սիրո՛ւն ուլիկ:

Ուլիկը կը լսէ, կը լսէ ու կ'ըսէ.

— Ատ ո՞վ ես դուն. ես չեմ ճանչնար քեզի: Իմ մայրիկս այդպէս չի կանչեր: Անուշ ու բարակ ձայն ունի անիկա. քու ձայնդ կոշտ է ու կոպիտ: Չեմ բանար դուռը. գնա՛: Չեմ ուզեր քեզի:

Գայլը գլուխը կը կախէ ու կ'ելլէ կ'երթայ:

Քիչ մը ետքը կու գայ մայրը ու դուռը կը ծեծէ.

սեւո՛ւկ ուլիկ,

սիրո՛ւն ուլիկ,

ման եմ եկեր լեռնէ լեռ,

սեւուկիս կաթ եմ բերեր.

դռնակը բա՛ց, ներս գամ ես,

անուշ — անուշ ծիծ տամ քեզ,

սեւո՛ւկ ուլիկ,

սիրո՛ւն ուլիկ:

Ուլիկը դուռը կը բանայ, ծիծ կ'ուտէ ու մօրը կը պատմէ.

— Գիտե՞ս, մայրի՛կ, ի՞նչ եղաւ: Քիչ մը առաջ մէկը եկաւ, դուռը զարկաւ ու կը կանչէր՝ «սեւո՛ւկ ուլիկ, սիրո՛ւն ուլիկ»: Կ'ըսէր՝ դուռը բա՛ց: Այնպէս հաստ ձայն ունէր: Անանկ վախցայ, անանկ վախցայ... Դուռը չի բացի: Ըսի՛ չեմ ուզեր, գնա՛:

— Ա՛յ, ա՛յ, իմ սեւո՛ւկս, ի՞նչ աղէկ ես ըրեր, որ չես բացեր. — ըսաւ մայրը սաստիկ վախցած: — Այն եկողը գայլն է եղեր. եկեր է, որ քեզի ուտէ: Միւս անգամ որ գայ, նորէն չբանաս: Ըսէ՛, գնա՛, թէ չէ հիմա մայրիկս կու գայ ու կ'ըսպաննէ քեզի իր սուր — սուր կոտորներովը:

Ո՞րն է անուշ ու բարակ ձայնին հակառակը:

Ի՞նչ ըսել է ծածուկ:

Մայրը ծիծ տալէն ետքը ինչո՞ւ կ'երթար արօտ:

Ի՞նչ ըսել է ման եմ եկեր լեռնէ լեռ:

Ի՞նչ ըսել է արածիլ: Ի՞նչ ըսել է արօտ:

Ի՞նչ բան է կոտորը. ինչո՞ւ համար է:

Պատմէ՛ ուլիկի պատմութիւնը այնպէս, ինչպէս որ պիտի պատմէր գայլը իր բունին մէջ իր ձագուկին:

Պատմէ՛ ուլիկի պատմութիւնը այն ձեւով, որ գայլը պատմաւ մը գտնէ իր ձայնի կոշտացած ըլլալուն, ուլիկը համոզուի, կարծէ թէ իր մայրն է ու դուռը բանայ:

Գրէ՛ — Միայն առաջին չորս տողը:

Գրէ՛ — Միայն ուլիկի տուած պատասխանը գայլին:

Գրէ՛ — Միայն վախցած մօրը տուած բացատրութիւնն ու խրատը:

4. ԼԱՄՊՆ ՈՒ ԱՐԵԻԸ

Փոքրիկ լամպ մը նոր էին վառեր ու դրեր էին բաց պատուհանին առջեւը:

Հոնկէ լամպը երկար նայեցաւ դուրս. հեռուն սարերուն ետեւը արեւը մայր կը մտնէր:

Նայեցաւ, նայեցաւ ու ըսաւ.

— Սուտ չէ եղեր, բարեկա՛մ, ինչ որ քու մասին կը պատմեն: Իրա՛ւ որ փառաւոր լոյս կու տաս. թէ եւ ի հարկէ ինծի հասնիլ չես կրնար:

Հովը աս որ լսեց՝ ծիծաղը բռնել չի կրցաւ.

— Փո՛ւ, որ ըրաւ, լամպը մարեցաւ:

Ինչո՞ւ հովը ծիծաղը բռնել չի կրցաւ:

Փորձէ՛ անգամ մը ծիծաղդ բռնել:

Որո՞ւն կ'ըսենք բարեկամ:

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ փառաւոր լոյսին հակառակը:

Գրէ՛ միայն առաջին չորս տողը եւ տակը աւելցո՛ւր՝ «Յանկարծ հովը փչեց ու լամպը մարեցաւ»:

5. ՎԵՐՁԱԿԷՏ

Իրիկուն մը տղան նստեր էր լամպի լոյսին տակը ու դասը կը սերտէր:

Քիչ մը ետքը ներս եկաւ մայրը, տեսաւ՝ տղան գըլուխը դրեր է սեղանին ու կը նիրհէ:

— Ի՞նչ ունիս, տղա՛ս, ինչո՞ւ չես աշխատիր.— հարցուց մայրը անհանգիստ:

— Վերջակէտի եմ հասեր, մայրի՛կ.— պատասխանեց տղան գլուխը բարձրացնելով:— Վարժապետս ըսաւ՝ վերջակէտի որ հասնիս, քիչ մը հանգի՛ստ առ:

Ի՞նչ էր իսկական պատճառը, որ տղան գլուխը դրեր էր սեղանին, իսկ կատակի համար ի՞նչ ըսաւ:

Ի՞նչ ըսել է նիրհել:

Ի՞նչ ըսել է սերտել:

Ասոր նմանցնելով շինէ՛ ուրիշ պատմութիւն մը, ուր վարժապետը ըսած ըլլայ՝ «Դասիդ վրայէն քանի մը անգամ անցի՛ր»:

Գրէ՛ ամբողջ պատմութիւնը գրքին մէջ եղածին պէս, առանց տղու տուած պատասխանին:

6. ԺԱՄԱՅՈՅՑԸ

Առտու է:

Հանդարտ ու միակերպ կ'երթայ ու կու գայ պատին վրայի ժամացոյցին ճօճանակը:

— Ելի՛ր, մա՛նչս, ելի՛ր. արդէն եօթը զարկեր է.— ձայն կու տայ մեծ-մայրը թռռնիկին:

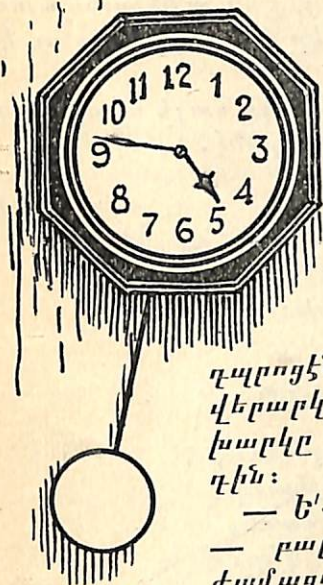
— Թո՛ղ քիչ մըն ալ քնանամ, մեծ մայրի՛կ.— կը խնդրէ երես առած տղան թեւերը ձգձգելով:— Դուն

չատ մի՛ հաւատար մեր ժամացոյցին. անիկա միշտ առաջ կը վազէ:

— Ո՛չ-ոչ, ո՛չ-ոչ.— կը պատասխանէ ժամացոյցը պատէն:

Իրիկուն է:

Մեր չարաճըճին կը դառնայ

դարձոցէն, կը հանէ վերարկուն ու գըլխարկը կը նետէ անդին:

— Ե՛-կաւ, ե՛-կաւ.

— բարեւ կու տայ ժամացոյցը:

— Վա՛յ, աս ի՞նչ կանուխ է դեռ.— կը բացականչէ տղան դժգոհ՝ ժամացոյցին դէմ մը կեցած:— Հայրիկս ե՞րբ պիտի գայ, որ հաց ուտենք: Քիչ մը շո՛ւտ քալէ, ա՛ ժամացոյց. շատ եմ անօթի:

— Ե՛ս-ոչ, ե՛ս-ոչ.— կը ծաղրէ ժամացոյցը իր երկար ճօճանակը հանգիստ աջ ու ձախ շարժելով:

Ուշ գիշեր է:

Ամենուն քունը կը տանի. կը պատրաստուին պառկելու:

Տղան նոր կը յիշէ, որ դեռ դաս ունի սորվելու:
Արագ կը բերէ պայուսակը, կը հանէ գրքերը ու կը
նստի կարդալու:

Ժամացոյցը դիմացի պատէն կը նայի անոր պըզ-
տիկցած աչքերուն ու ծանր կը կրկնէ.

— Պա՛-ճիկ, պա՛-ճիկ:

Ի՞նչ ըսել է՝ ծաղրել:

Ի՞նչ է անօթիին հակառակը:

Ի՞նչ ըսել է՝ կը ճօճուի աջ ու ձախ:

7. ԺԱՄԸ ԻՆԸ

Ծերուկ Գունը կէս-արթուն,
մեծ վերմակ մը փաթթուեր,
կ'անցնի արագ տունէ տուն,
սանդուղներէն վար ու վեր:

Ու կը զարնէ կամացուկ
պատուհանին, դռներուն.
կը փրնտուէ ծակ ու ծուկ,
որ ձայն տայ ներս ամենուն.

«Ժամը ինը զարկէ՛ր է.
ձեր փոքրիկը պառկե՞ր է:»

Ի՞նչ ըսել է ձայն տալ:

Ի՞նչ ըսել է տունէ տուն:

Ան ինչո՞ւ կ'ուզէ, որ փոքրիկները ժամը իննին պառկին:

Մարդիկ ինչո՞ւ կը պառկին, ինչո՞ւ կը քնանան:

Պատմէ՛ ամբողջ պատմութիւնը քու խօսքերովդ:

Եւ արտագրէ՛ ամբողջ ոտանաւորը:

Ըսէ՛ ուրիշ բան մը, որ մէջը ըլլայ աջ ու ձախ:

Ուրեմն ի՞նչ կը նշանակէ աջ ու ձախ:

Պատմէ՛ միեւնոյնը, բայց առանց ժամացոյցը խօսեցնե-
լու, դուրս ձգելով ժամացոյցին ըսածները:

Պատմէ՛ այդ տղուն կեանքը առտուն, իրիկունը եւ գիշերը,
առանց սակայն ժամացոյցը մէջ խառնելու. պատին վրայ ժա-
մացոյց չկայ:

Գրէ՛ ինչ որ ըսաւ տղան ժամացոյցին, երբ դպրոցէն եկաւ:

Գրէ՛ ինչ որ ըրաւ տղան ուշ գիշերին:

8. ԺԻՐ ԱՇԽԱՏԱԻՈՐ ՄԸ

Թի՛կ - Թակ, Թի՛կ - Թակ,
ան ո՞վ է հոն
ապակիին տակ:

Ժիր ու արթուն
կ'աշխատի,

Թէ՛ լոյսի տակ
Թէ՛ մութի:

Թի՛կ - Թակ, Թի՛կ - Թակ,
ան ո՞վ է հոն
ապակիին տակ:

Ի՞նչ է այդ աշխատաւորին անունը. ինչո՞ւ:

Ինչո՞ւ է ապակիի տակ:

Ի՞նչ տեսակ մարդուն կ'ըսենք Ժիր:

Իսկ ի՞նչ է արթունի հակառակը:

9. ԽՈՒԼ ԻՍԱԿԸ

Ծերունի Իսակը խուլ էր, շատ ծանր կը լսէր:

Տոպրակ մը կաւ առեր էր չալակը ու կ'երթար տուն:

Աշուն օրեր էին, անձրեւոտ օրեր եւ ծերունի Իսակը անակը կը կաթկթէր: Կաւը կը տանէր, որ կտուրին ճեղքերը ծեփէ:

Յանկարծ փողոցին մէջ անծանօթ մէկը սկսաւ ետեւէն կանչել.

— Խնամի՛, ա՛ խնամի, տեսա՞ր մեր շունը:

Իսակը կեցաւ, դարձաւ ետ եւ ըսաւ.

— Աշո՞ւնը: Հապա եկա՛ւ աշունը:

— Ձգէ՛ աշունը. դուն իմ պատասխանս տո՛ւր. — վրայ բերաւ անծանօթը: — Տե՛ս, ո՛ւշ է, ո՛ւշ:

— Մըշո՞ւշ. ան ալ ինչպէ՞ս. ե՛ւ մշո՛ւշ, ե՛ւ անձրեւ...

— Ես ի՞նչ շունս կը հարցընեմ, ա՛յ մարդ. այս կողմ եկաւ, է՛:

— Կա՛ւ է, դտա՛ր. չալակինս կաւ է:

— Խեւ է այս մարդը. — ըսաւ շան տէրը. — խեւ է կամ խուլ:

— Այո՛, խարխուլ, խարխուլ, ամբողջ տնակս. պատերն ալ, կտուրն ալ. նայէ՛, կը տանիմ, որ ճեղքերը ծեփեմ:

Շան տէրը բարկացաւ ու հայհոյեց.

— Ծեփեմ ես քու գլուխդ այս քարով:

— Երթա՛ս — բարով. շատ չնորհակալ եմ. դուն ալ երթա՛ս — բարով. — պատասխանեց ծերունին ժպտելով:

Որո՞ւն կ'ըսեմք խուլ:

Ի՞նչ պիտի ընեմք, որ դառնայ ծեփել:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ տունը, որ դառնայ խարխուլ:

Խեւին սովորաբար ի՞նչ կ'ըսեմք:

Խնամի ըսելու տեղ ուրիշ ինչ կրնար կանչել մարդուն ետեւէն:

Մշուշ եղած ատենը ինչպէ՞ս կ'ըլլայ փողոցը:

Պատմե՛ այս դէպքը այնպէս, ինչպէս որ խուլ Իսակը իրիկունը պատմեց իր կնոջը:

Պատմե՛ այս դէպքը այնպէս, ինչպէս որ ֆիչ մը ետքը շան տէրը պատմեց իր ընկերոջը:

Գրե՛ միայն առաջին մասը մինչեւ անձամբ մարդուն հանդիպելը՝

10. ԿՈՒՈԱԶԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

— Կտրեմ, կտրեմ, անդին դնեմ. — ըսաւ դանակը:

— Տանիմ, տամ ու ետ դամ. — վրայ բերաւ պատառաքաղը:

— Ես ջրկիր եմ, ջուր կը կրեմ. — պատասխանեց դգալը: — Ե՞ս ձեզի հետ ինչ գործ ունիմ, որ իմ կոթէս չէք բաժնուիր:

Դանակն ու պատառաքաղը ինչո՞ւ դգալին փոկէն չեն բաժնուիր:

Ըսե՛ այդ երեքէն ամէն մէկուն ինչու համար ըլլալը, միայն ո՛չ խօսակցութեան ձեւով:

Եւ քու ըսածդ գրի առ:

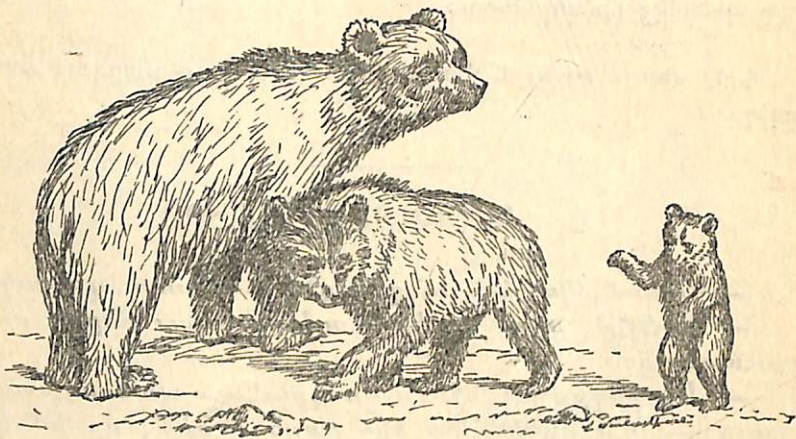
11.— ՄԵՂՐ ՈՒ ՉԱՄԻՉ

Մեղրի համը մատիկ — մատիկ,
չամիչինը՝ հատիկ — հատիկ.
Համը տեսան, համը տեսան,
ամանին տակը տեսան:

Այս չորս տողին մէջ ի՞նչ է ըսուած:

Ի՞նչ տեսակ բաները կ'ուտենք հատիկ — հատիկ:

Մեղրը ինչպէ՞ս կ'ուտենք: Ինչո՞ւ համար է ըսած մատիկ — մատիկ:

12. ԵՐԵՔ ԱՐՋԵՐԸ

Ժամանակով երեք արջ կար: Ատոնք կ'ապրէին
հեռու անտառի մը մէջ:

Առաջինը հայրն էր. մեծ-մեծ արջ մը: Երկրորդը
մայրն էր. միջնակ-չափի արջ մը: Իսկ երրորդը ձա-

գուկ էր. պղտիկ-պղտիկ արջուկ մը, մանրիկ եւ կար-
մըրիկ աչուկներով:

Այս երեք արջերը անտառին մէջ տնակ մը ունէին:
Տնակին վարի յարկը խոհանոցն էր: Խոհանոցին մէջ-
տեղը սեղան մը կար եւ շուրջը երեք հատ աթոռ: Ա-
ռաջինը բարձր-բարձր աթոռ մը. երկրորդը միջնակ-
չափի աթոռ մը. իսկ երրորդը փոքրիկ-փոքրիկ աթոռ
մը:

Վերի յարկը ննջարանն էր: Ննջարանին մէջ կար
երեք հատ անկողին: Առաջինը խոշոր-խոշոր անկողին
մը. երկրորդը միջնակ-չափի անկողին մը. իսկ երրորդ-
դը պղտիկ-պղտիկ անկողին մը:

Առտու մը մայր արջը կաթն ու մեղրը եփ տուաւ,
լեցուց թասերը ու դրաւ սեղանին վրայ, որ քիչ մը
պաղի: Առաջինը մեծ-մեծ թաս մը. երկրորդը միջնակ-
չափի թաս մը. իսկ երրորդը պղտիկ-պղտիկ թասիկ
մը:

Թասերը լեցուց. եւ իրենք երեքով ելան դուրս տն-
տառին մէջ կարճ պտոյտ մը ընելու, մինչեւ որ կաթ-
նապուրը հովանար:

Երեք արջերը նոր էին հեռացեր, որ եկաւ փոքրիկ
ու սիրուն ոսկի-դանդուր աղջիկ մը: Ան անտառ էր ե-
լեր առտուն չափ կանուխ, կորսընցուցեր էր ձամբան
ու հիմա շատ յոգնած էր եւ անօթի:

Տեսաւ բաց էր տնակին դուռը, մտաւ խոհանոց.
տեսաւ երեք աթոռ ու երեք լեցուն թասեր սեղանին վը-
րայ:

— Աս ի՞նչ աղուոր բան է. — մտածեց ոսկի-դան-
դուր աղջիկը: — Ապուրը կայ, ուտող չկայ. ա՛յ, ես
ալ ուտող:

Մօտեցաւ մեծ արջի աթոռին, աթոռը շատ էր
բարձր. փորձեց անոր ապուրը, ձգեց ու հեռացաւ: Մօ-

տեցաւ միջնակ արջի աթոռին, անոր աթոռն ալ նորէն շատ էր բարձր. անոր ապուրն ալ փորձեց, ձգեց, հեռացաւ: Մօտեցաւ փոքրիկ արջուկի աթոռին. աթոռը ճիշտ իր չափին էր, թէեւ քիչ մը ճռճուաց, երբ աղջիկը վրան ելաւ: Աղջիկը ելաւ, նստաւ ու փառաւոր մաքրագարդեց փոքրիկ արջուկին ուտելիքը: Երբ վերջացուց՝ սկսաւ քունը տանիլ:

Բարձրացաւ տան վերին յարկը եւ փորձեց բոլոր անկողինները: Բայց մեծ արջին անկողինը շատ կոշտ էր: Փորձեց միջնակ արջի անկողինը. ան ալ փափուկ չէր: Ելաւ վերջապէս փոքրիկ արջուկին անկողինը. հրաշալի էր, ճիշտ իրեն համար: Պառկեցաւ վրան ու քնացաւ:

Հազիւ քնացաւ, որ երեք արջերը տուն վերադարձան: Շիտակ մտան խոհանոց եւ մեծ-մեծ արջը ըսաւ հաստ-հաստ ձայնով մը.

— Աս ո՞վ է նստեր իմ աթոռիս վրայ:

Երբը խօսեցաւ միջնակ-չափի արջը միջնակ ձայնով մը.

— Աս ո՞վ է նստեր իմ աթոռիս վրայ:

Իսկ փոքրիկ արջուկը պոռաց բարակ-բարակ ձայնով մը.

— Աս ո՞վ է նստեր իմ աթոռիս վրայ: Վա՛յ, նայեցէ՛ք, կոտրեր է:

Այն ատեն մեծ-մեծ արջը ըսաւ հաստ-հաստ ձայնով մը.

— Ո՞վ է ձեռք տուեր իմ ապուրիս:

Ու միջնակ արջը ըսաւ միջնակ ձայնով մը.

— Ո՞վ է ձեռք տուեր իմ ապուրիս:

Իսկ փոքրիկ արջուկը բացականչեց բարակ-բարակ ձայնով մը.

— Ո՞վ է համը տեսեր իմ ապուրիս: Ու կերե՛ր է, կերեր է, բոլորը կերեր է:

Երեք արջերը վաղեցին սանդուղներէն վեր:

Երբ մտան ննջարան մեծ-մեծ արջը ըսաւ իր հաստ-հաստ ձայնով.

— Աս ո՞վ է պառկեր անկողնիս վրայ:

Ու միջնակ արջը ըսաւ իր միջնակ ձայնով.

— Աս ո՞վ է պառկեր անկողնիս վրայ:

Իսկ փոքրիկ-փոքրիկ արջուկը պոռաց իր բարակ-բարակ ձայնով.

— Աս ո՞վ է պառկեր անկողնիս վրայ: Ա՛յ, տեսէ՛ք, հոս է, հոս է:

Այս աղմուկին վրայ, վախցած, վեր ցատկեց քունէն ոսկի-դանդուր աղջիկը, չիտակ դուրս նետուեցաւ պատուհանէն ու անտառին մէջ աներեւոյթ եղաւ:

Եւ անկէ ետքը երեք արջերը ալ բնաւ չտեսան այդ աղջկան երեսը:

Ի՞նչ բանի համար են թասն ու բաժակը. քասը ինչո՞վ կը տարբերի բաժակէն:

Ի՞նչ պիտի ընէ մէկը, որ ըսենք՝ պառկեցաւ. ան ի՞նչ պիտի ընէ, որ ըսենք՝ քնացաւ:

Ի՞նչ ըսել է՝ փառաւոր մաքրագարդեց:

Ի՞նչ ըսել է՝ հրաշալի էր:

Ի՞նչ ըսել է՝ աներեւոյթ եղաւ:

Պատմէ՛ ոսկի-գանգուր աղջկան բերնէն, այսինքն իբրեւ թէ ոսկի-գանգուրն է, որ կը պատմէ մեզի իր գլխուն եկածը:

Պատմէ՛ քու բերնէդ, միայն այդ երեքը ո՛չ թէ արջեր ըլլան, այլ բոլորն ալ իսկական մարդիկ. եւ պատմութիւնը վերջացո՛ւր ինչպէս որ ինքդ կը կարծես:

Մէկդի դի՛ր արջերն ու մարդիկը եւ անոնց ըրածը. նկարագրէ՛ միայն անտառին մէջի այդ փոքրիկ տնակը եւ իր կահերը:

Միտքդ բե՛ր ինչ որ ըսուած է այդ փոքրիկ ոսկի-գանգուր աղջկայ մասին եւ աշխատե՛ մտքիդ մէջը լաւ մը պատկերացրնես . եւ ըսե՛ ինչպէս որ պատկերացուցիր՝ իր դէմքը, մազերը, հասակը, շարժումները, հագուստը :

Գրե՛ 1) քէ ի՞նչ կար տնակին վարի յարկը :

2) քէ առտու մը մայր արջը ինչպէ՞ս կաքնապուր պատ-
րաստեց, ո՞ւր դրաւ, իրենք ո՞ւր գացին եւ ինչո՞ւ :

3) քէ ինչպէս աղջիկը մօտեցաւ արքունեքունի եւ ինչպէս
մաքրագարդեց փոքրիկ արջուկին ուտելիքը :

4) քէ ի՞նչ կար տնակին վերի յարկը եւ ի՞նչ ըրաւ աղջիկը
փոքր կշտացրնելէն ետքը :

13. ՄԷԿ-ԵՐԿՈՒ-ԵՐԵՔ

Մէկ, երկու, երեք,
փրթեցէ՛ք, կերէ՛ք,
չորս, հինգ, վեց, եօթը,
երբ տաք է օդը,
ութը, ինը ու տասը,
թթու թանուլ սպասը :

Ի՞նչ բան է սպասը : Ինչո՞վ կը տարբերի ապուրէն : Ին-
չո՞վ կը տարբերի կաթնապուրէն : Այս երեքը ինչո՞վ են իրա-
նու նման :

Ինչո՞ւ կ'ըսէ՝ «երբ տաք է օդը» :

Ի՞նչ պիտի ընենք, որ դառնայ փրթել :

Գրե՛ մէկէն մինչեւ տասը տառերով, քով քովի, ստորա-
կէտներով իրարմէ գատուած :

14. ՁԻ ՆՍՏՈՂԸ

— Արշա՛կ, դուն բնաւ ձի նստա՞ծ ես. — Հար-
ցուց Գաբրիէլը իր ընկերոջը :

— Չէ՛, ես միայն անգամ մը է՛չ եմ հեծեր. եղ-
բայրս նստեցուց :

— Ո՞ւհ, է՛չն ալ ի՞նչ բան է. — ծաղրեց Գաբ-
րիէլը :

— Իսկ դուն ձի նստա՞ծ ես. — Հարցուց Արշակը
իր հերթին :

— Շա՛տ. — պատասխանեց Գաբրիէլը հպարտ :
— Միայն փայտէ ձի :

Միտքդ բե՛ր ինչ որ ըսուած է այդ փոքրիկ ոսկի-գանգուր աղջկայ մասին եւ աշխատե՛ մտփիդ մէջը լաւ մը պատկերացընես . եւ ըսէ՛ ինչպէս որ պատկերացուցիր՝ իր դէմքը, մագերը, հասակը, շարժումները, հագուստը :

Գրէ՛ 1) Թէ ի՞նչ կար տնակին վարի յարկը :

2) Թէ առտու մը մայր արջը ինչպէ՞ս կաթնապուր պատրաստեց, ո՞ւր դրաւ, իրենից ո՞ւր գացին եւ ինչո՞ւ :

3) Թէ ինչպէս աղջիկը մօտեցաւ աթոռներուն եւ ինչպէս մաքրագարդեց փոքրիկ արջուկին ուտելիքը :

4) Թէ ի՞նչ կար տնակին վերի յարկը եւ ի՞նչ ըրաւ աղջիկը փորը կշտացընելէն ետքը :

13. Մէկ-ԵՐԿՈՒ-ԵՐԵՔ

Մէկ, երկու, երեք,
փրթեցէ՛ք, կերէ՛ք,
չորս, հինգ, վեց, եօթը,
երբ տաք է օդը,
ութը, ինը ու տասը,
թթու թանով սպասը :

Ի՞նչ բան է սպասը : Ինչո՞վ կը տարբերի ապուրէն : Ինչո՞վ կը տարբերի կաթնապուրէն : Այս երեքը ինչո՞վ են իրարու նման :

Ինչո՞ւ կ'ըսէ՝ «երբ տաք է օդը» :

Ի՞նչ պիտի ընենք, որ դառնայ փրթել :

Գրէ՛ մէկէն մինչեւ տասը տատերով, քով քովի, ստորակէտներով իրարմէ գատուած :

14. ԶԻ ՆՍՏՈՂԸ

— Արշա՛կ, դուն բնաւ ձի նստա՞ծ ես .— Հարցուց Գաբրիէլը իր ընկերոջը :

— Զէ՛, ես միայն անգամ մը է՛չ եմ հեծեր . եղբայրս նստեցուց :

— Ո՛ւհ, էշն ալ ի՞նչ բան է .— ծաղրեց Գաբրիէլը :

— Իսկ դուն ձի նստա՞ծ ես .— Հարցուց Արշակը իր հերթին :

— Շա՛տ .— պատասխանեց Գաբրիէլը հպարտ :
— Միայն փայտէ ձի :

Ինչո՞ւ Գաբրիէլի պատասխանը ծիծաղ կը շարժէ:

Ինչո՞ւ համար Գաբրիէլը ծաղրելի կը գտնէր էշ նստելը եւ ինչո՞ւ կը հպարտանար ձի նստած ըլլալուն:

Ի՞նչ ըսել է՝ *հեծնել*:

Ի՞նչ ըսել է՝ *իր հերթին*:

Համեմատէ՛՛ ձիւն ու էշը իրարու. ինչո՞վ եմ նման եւ ինչո՞վ եմ տարբեր իրարմէ՝ քէ՛՛ կազմով, քէ՛՛ ուժով եւ քէ՛՛ գործով:

15. ԶԻՆ ԵՒ ԻՐ ՊՈԶԸ

Փոքրիկ Ռուբրիկը ձի մը ունէր ցած, ձին ալ ետեւէն՝ պոչ մը փառաւոր:

Իր չորս անիւին վրայ պինդ հեծած

ու գլտոր — գլտոր

երբ ձին կը քալէր

թելին ետեւէն, տեսնելու բան էր:

Փոքրիկ Ռուբրիկը կանչեցին այգի.

ժամերը անցան խաղով, շատ աղուոր:

Բայց ուրախ օրը դարձաւ օր սուգի.

շատ փրնտըռեցին

բայց կորսընեցաւ

ձին ու ետեւէն պոչը փառաւոր:

Փոքրիկ Ռուբրիկը գիշեր մը տեսաւ,

որ չորս անիւովն իր գլտոր-գլտոր

ձին ինքնիրենը եկաւ տուն հասաւ.

միայն ամիսո՞ւս օր

երազ էր, անցաւ

ձին ու ետեւէն պոչը փառաւոր:

Օր մըն ալ իրաւ ձին գըտնընեցաւ

այգին թուփերուն մէջէն հեռաւոր:

Միայն մէկ բան մը պատճառեց խոր ցաւ

փոքրիկ Ռուբրիկին.

վերադարձաւ ձին,

բայց ո՛չ ետեւի պոչը փառաւոր:

Ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ պոչ մը, որ ըսեմք *փառաւոր* պոչ:

«Սուգի օր». ի՞նչպէս կ'ըլլայ հակառակը. ուրեմն ի՞նչ

ըսել է *սուգ*:

«Խոր ցաւ պատճառեց». ուրիշ կերպով ինչպէ՞ս կրնաս ըսել:

Ի՞նչ բան է *թուփ*:

Այգին ինչո՞վ կը տարբերի *պարտեզէն*. իսկ ինչո՞վ ատոնք նման են իրարու:

Պատմէ՛՛ քու խօսքերովդ եւ ինչքան կրնաս քեզմէ վրան բաներ աւելցընելով, միայն չշեղուիս եղած պատմութենէն:

Զին քող պատմէ Ռուբրիկին, ինչ որ իր գլխէն անցեր է եւ ինչ որ ինքը զգացեր է այգիին մէջ մինչեւ գտնուիլը:

Նկարագրէ՛՛ քէ ինչպէս ձիւն գտնուեցաւ. ո՞վ գտաւ, ինչպէ՞ս եղաւ որ գտաւ, ինչպէ՞ս բերաւ Ռուբրիկին եւ Ռուբրիկը ի՞նչ ըրաւ:

16. ՊԱՐՈՆ ԳԼԽԱՐԿԸ

— *Ես ալ արդէն մեծ պարոն եմ.* —

վճռեց փոքրիկ Գեղամը, դրաւ մեծ հայրիկի լայն գլխարկը, ձեռքերը կոխեց դրպանը ու երթալ կ'ուզէր:

Գռան սեմին վրայ դէմը ելաւ մեծ հայրիկը ու խնդաց.

— *Է՛յ, պարոն գլխարկ, պարոն գլխարկ, ատ ո՞ւր կը տանիս իմ Գեղամս:*

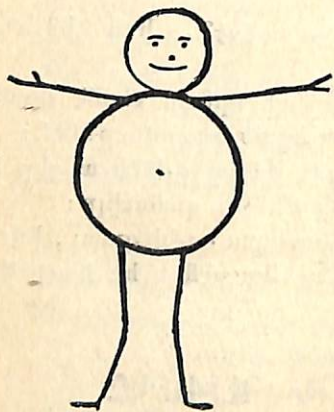
«Գեղամը վնոեց», այսինքն ի՞նչ ըրաւ:

Ե՞րբ կ'ըսեմք մէկուն պարոն:

Իսկ որո՞ւն կ'ըսեմք տիկին, եւ որո՞ւն օրիորդ:

Նմանուելով շինէ՛ պատմութիւն մը. տղուն տեղը պզտիկ աղջիկ մը. գլխարկին փոխարէն փութիկի երկար շրջագգետը. մեծ-հայրիկի տեղն ալ մեծ փութիկը, որ ամուսնացած է:

17. ԽՈՍՐՈՎԻՆ ՄԱՐԴԸ

Խոսրովը որ մեծնայ՝ անպատճառ նկարիչ պիտի դառնայ: Միշտ մատիտը ձեռքն է: Կը նկարէ ու գիծեր կը քաշէ ուր որ պատահի, գրքերու լուսանցներուն վրայ, տետրակներու մէջ, գրասեղանի երեսին եւ մինչեւ անգամ պատերու ու դռներու վրայ:

Խոսրովը ամենէն աւելի մարդ նկարել կը սիրէ, մանաւանդ պատերուն վրայ: Եւ գի-

տէ՞ք ինչպէս կը նկարէ:

Նախ կ'ըր, խոշոր գնդակ մը. գնդակին վրայ լայն բերնով լուսին մը. գնդակին տակը երկու երկար արագիւլի տոտիկներ. վերն ալ երկար-բարակ մէյ-մէկ ճիւղ ամէն մէկ ուսին:

Եւ տեսէ՛ք, պատին վրայ կեցեր է մարդը, բացեր է թեւերը ու կը խնդայ Խոսրովի երեսին:

Ինչպէ՛ս ուրախ է, որ նկարուած է:

Գրքի ու տետրակի ո՛ր մասին կ'ըսէք լուսանցը:

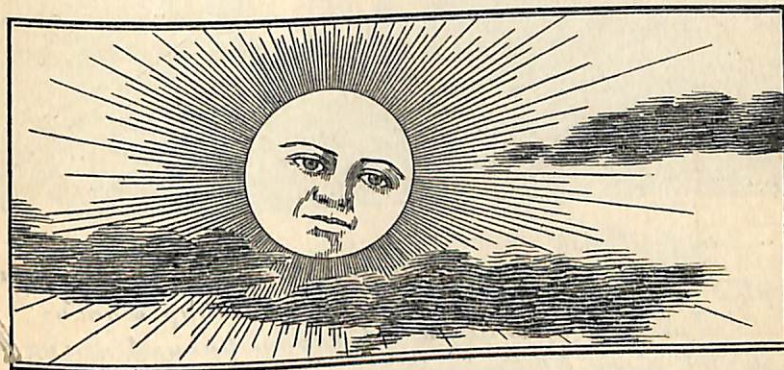
Ո՞րն է գրքի մը երեսը, կողը, կազմը, չափիկը:

Դուն որ մեծնաս ի՞նչ պիտի դառնաս. ի՞նչ կ'ուզէիր որ դառնաս. ինչո՞ւ:

Պատմէ՛ք է ինչպէս անգամ մը հոսրովը բարձրացաւ հայրիկի գրասեղանին առջեւը եւ ինչո՞ւ, ինչպէ՞ս, ի՞նչ նկարեց հայրիկի հաշիւներու մեծ տետրակին մէջ եւ ինչո՞ւ վերջացաւ պատմութիւնը:

Գրէ՛ միայն այն մասը, ուր ըսուած է քէ հոսրովը որ մեծնայ ի՞նչ պիտի դառնայ եւ քէ ան ի՞նչ բաներու վրայ կը նկարէր:

18. ԱՐԵՒ ՈՒ ԼՈՒՍԻՆ

Լուսմարիկը զրկեց իր աղջիկն ու տղան, որ հերթով հսկեն աշխարհի վրայ, մէկը ցերեկը, միւսը գիշերը: Աղջկան անունը Արեւ էր, տղունը՝ Լուսին:

— Քուրի՛կ, ես ցերեկը երթամ, դուն գիշերը, հա՞ւ.— ըսաւ չարածըճի Լուսինը:

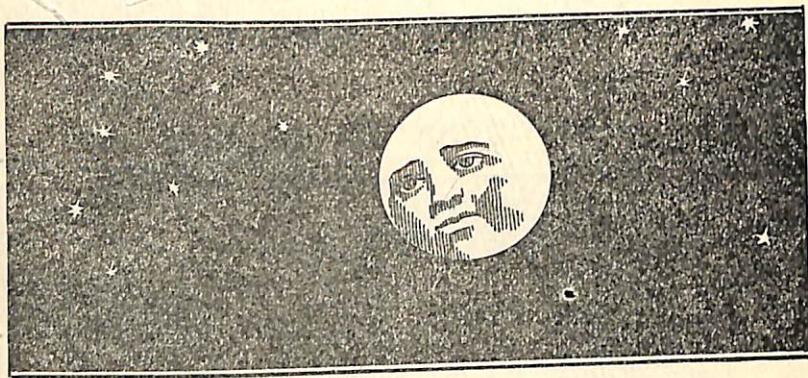
— Չէ՛: Ես աղջիկ եմ, գիշերը կը վախնամ.— հակառակեցաւ սիրուն Արեւը:

Եւ քոյր ու եղբայր կռուեցան ու նորէն եկան իրենց մօր վրայ:

Մայրը խմոր կը հունցէր: Ըսաւ.

— Դուն գիշերը գնա՛, Լուսինիկ: Արեգը աղջիկ է, կը վախնայ:

— Ձէ՛, ի՞նչ ընեմ թէ կը վախնայ.— յամառեցաւ Լուսինը, չըթուեցները ուռեցուց ու կեցաւ:— Ձե՛մ երթար:

Լուսմարիկը բարկացաւ, ձեռքերը հանեց խմորէն եւ ապտակ մը իջեցուց իր կամակոր աղուն:

Լուսինը սրդողեցաւ, խմորոտ երեսով դուրս ելաւ ու գնաց իր ճամբան:

— Դէ՛, դուն ալ գնա՛ ցերեկը.— դարձաւ մայրը սիրուն Արեւին:

— Յերեկն ալ կ'ամչնամ, մայրի՛կ. ամենքը երեսս կը նային.— ըսաւ Արեւը ու չիկնած կեցեր էր մօրը քովը:

Այն ատեն Լուսմարիկը բռն մը ասեղ տուաւ անոր:

— Ա՛ռ այս ասեղները, ըսաւ, ով երեսդ նայի, ծակէ՛ աչքերը:

Այն օրուրէն Լուսինը դուրս կ'ելլէ գիշերները եւ միշտ խմորոտ երեսով, իսկ արեւը կը չըջի ցերեկը ու թող չի տար, որ երեսը նային: Մօրը տուած ասեղներով կը ծակծկէ նայողին աչքերը:

Ի՞նչն ու ինչը պիտի խառնեմ իրարու, որ դառնայ խմոր: Խմորը ի՞նչ պիտի ընեմ, որ դառնայ հունցել:

Ինչպէ՞ս կ'անուանեմ այն երախան, որ ամեն բանէ կը վախնայ: Ինչպէ՞ս կ'անուանեմ այն երեխան, որ ամեն բանէ կ'ամչնայ:

Ի՞նչ տեսակ մարդը կ'անուանեմ կամակոր: Կամակորի տեղ ուրիշ ինչպէ՞ս կ'ըսեմ:

Շրթունքները ուռեցրնելը ինչի՞ նշան է:

Ի՞նչ ըսել է՝ չիկնիւ. եւ ինչի՞ նշան է:

Սրդողելու փոխարէն ուրիշ ի՞նչ կ'ըսեմ:

Ձեռքիդ ի՞նչ դիրք պիտի տաս, որ դառնայ բռն:

Պատմէ՛ այս դէպքը լուսնի բերէն ու լուսնի հասկացողութեամբ:

Պատմէ՛ այս դէպքը Արեւի բերէն ու Արեւի հասկացողութեամբ:

Գրէ՛ այն կտորը, երբ քոյր ու եղբայր իրենց մօր վրան եկան Վինչեւ Լուսնի ապտակ ուտելը:

Գրէ՛ միայն մօր ու աղջկան խօսակցութիւնը եւ ասեղներու պատմութիւնը:

19. ՅՕՂԻԿՆԵՐՆ ՈՒ ՇՈՂԻԿՆԵՐԸ

Թուփին վրայ չարուեր էին
ցօղիկները, ինչպէս գոհար.
պղտիկ աղջիկն ալ կը խնդրէր
այդ կայծկլտուն

ու գոյնղգոյն
Գոհարներէն անհամար
գոնէ հատ մը իրեն համար:

Բայց արեւը խնդաց վերէն,
տաքուկ շողերն իր զրկեց վար,
որոնք եկան ու ժողվեցին

այդ կայծկլտուն
ու գոյնղգոյն
գոհարները անհամար
եւ տարին վեր անո՛ր համար:

Ցօղը ինչի՞ կը նմանի. ինչո՞ւ:

Ի՞նչ ըսել է գոհար, գոհարեղէն:

Արեւը ինչո՞ւ խնդաց վերէն:

Արեւի շողին ուրիշ ի՞նչ կ'ըսենք:

Ի՞նչ ըսել է կայծկլտուն ու գոյնղգոյն:

Պատմէ՛ քու խօսքերովդ եւ քիչիկ մը աւելի լրացընելով,
բացատրելով:

Արտագրէ՛ ամբողջը:

20. ՄԵՐ ԲԱԿԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Աստուած սիրես, սըռնց նայէ՛, ինչպէ՛ս չար-
ուեր են իրար ետեւէ. Երուանդը, Մանուէլը, Յա-
րութիկը, սա Պետիկը, ան կարճիկը, ամբողջ գունդ
մը: Ան ինչպէ՛ս ալ հագուեր, սքուեր են. իրա՛ւ որ
զինուոր:

Իսկ ան ո՞վ է հոն, որուն ամենքը բարեւ կու
տան, որուն գօտիէն կախուած է փայտէ սուրը: Ա՛,
սպայ է եղեր, նայէ՛, ինտո՛ր հրամաններ կու տայ:
Եւ ինչպէ՛ս զուարթ «կեցցէ՛» կը պոռան բոլորը:

Կեցցէ՛ն մեր բակի զինուորները:

Զինուորները ինչպէ՞ս պիտի ըլլան, որ դառնան գունդ:

Զինուորներու ինչի՞ն կ'ըսենք սպայ:

Ի՞նչ ըսել է զուարթ:

Ե՞րբ կը պոռանք «կեցցէ՛»:

Զինուորներէն մէկը քող պատմէ՛, քէ ինչպէս իրենք
զինուոր կը խաղային բակին մէջ. եւ քիչ մը աւելի մանրա-
մասն կերպով:

Պատմէ՛ միեւնոյն բանը սպայի բերնէն:

Գրէ՛ միայն այն մասը, ուր սպայի մասին կը խօսուի:

21. ԱՆՈՒՆ — ԿԱՊՈՒԿ

Կատուուն եկաւ մինէ, մինէ — Արմինէ:

Ըսի, ըսաւ — Եսաւ:

Կը տաշես, հա', կը տաշես — Արտաշէս:

Շատ կը սիրէ սեր ու անուշ — Սիրանուշ:

Կտրեմ կարպետ, կարեմ կարպետ — Կարապետ:

Հազար ու դազար — Ղազար:

Ունիք — չունիք — Նունիկ:

Վեր կարդան, վար կարդան — Վարդան:

Այբուբենիկ — Արփենիկ:

Անվերջ խօսի, քսի-փսի — Արաքսի:

Արմինէի ֆալուածքը ո՞ր կենդանիին կը նմանի եղեր:

Ի՞նչ տեսակ տղայ է եղեր Արտաշէսը. իսկ Վարդա՞նը:

Եսաւն ու Արաֆսին ինչո՞վ են իրարու նման:

Կարպետը ի՞նչ տարբերութիւն ունի գորգէն:

Կարապետի արհեստը ի՞նչ է եղեր:

Ղազարը ո՞ր բոյսերը շատ կը սիրէ եղեր:

Գազարը ի՞նչ տեսակ բոյս է. անկէ ի՞նչ կը պատրաստեն.

իսկ հազա՞րը:

Փոքրիկ Արփենիկին ինչո՞ւ են ըսեր այբուբենիկ:

22. ՊԶՏԻԿ ՊԵՏԻԿԻ ՊԶՏԻԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պղտիկ Պետիկը շատ էր անհանգիստ. շարունակ իրենց շան ու կատուին ետեւէն կ'իյնար. սովորու-
թիւն էր ըրեր՝ միշտ կը քաշէր փիսիկի պոչէն ու շնի-
կին կից կուտար:

Բայց գիտէ՞ք ինչ եղաւ ետքը:

Փխօն ճանկեց թաթիկը, շունը խածաւ տոտի-
կը. շատ լաց եղաւ Պետիկը, լաւ մը պահեց մտիկը.
ու քիչ կ'երթայ շուն ու կատուի մօտիկը:

Ի՞նչ ըսել է շարունակ:

Ո՞րն է կից տալը, ո՞րն է աստակ տալը:

Ի՞նչ բան է ճանկելը, ինչ բան է խածնելը:

«Սովորութիւն էր ըրեր». ուրիշ կերպով ինչպէ՞ս կ'ըսես:

Թաթիկն ու տոտիկը. սովորական խօսքով ի՞նչպէս կ'ը-
սենք:

Պատմէ՛ք քու խօսքերովդ քեզմէ վրան մանրամասնութիւն-
ներ աւելցնելով:

Գրէ՛ք միայն այն մասը, քէ ի՞նչ տեսակ տղայ էր եւ ինչ-
պէ՞ս կը չարչարէր կենդանիները:

23. ՊԵՒ ՈՒՆԵՅՈՂՆԵՐՈՒՆ ՍԵՂԱՆԸ

Ճաշի ատեն Յակոբն ու իր եղբայրը զատ սեղան
կը նստէին, մեծերէն առաջ:

— Հայրի՛կ, — ըսաւ օր մը Յակոբիկը. — Ինչո՞ւ
մեզի ալ ձեր սեղանը չէք առներ:

— Ձեր պէխերը դեռ չեն բուսեր, դեռ ժամանա-
կը չէ. — պատասխանեց հայրը կատակով:

Այդ միջոցին Յակոբին մօտեցաւ իրենց սեւ ու
խոշոր կատուն. թեթեւ մը կը ճանկուտէր Յակոբի
փեշերը ու իր բաժինը կը խնդրէր:

— Ձեր սեղանը կորսուէ՛, սեւո՛ւկ. — բարկացաւ
Յակոբը: — Նայէ՛, ահագին պէխեր ունիս դուն:

Ծիծաղելու համար ըստած խօսքին մէկ բառով մը ի՞նչ կ'ըսենք:

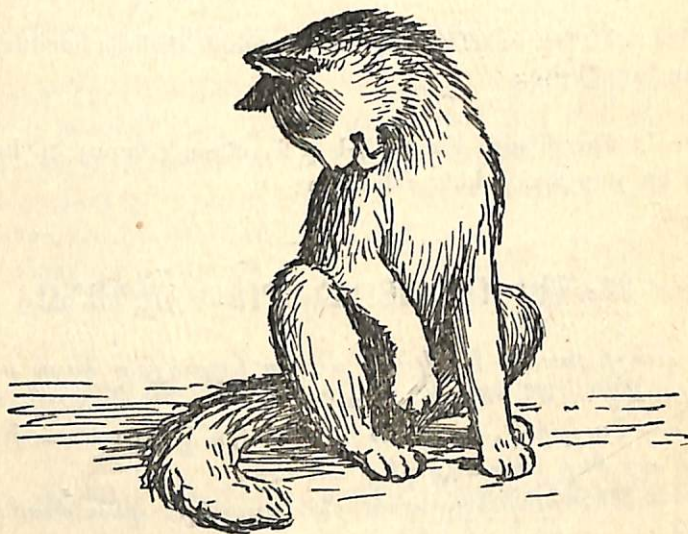
Ի՞նչ բան է *սկեխը*. իսկ *մօրո՞ւքը*:

Ի՞նչ ըսել է *ահադին*:

Ե՞րբ կ'ըսենք *ճանկեց*, ե՞րբ կ'ըսենք *ճանկուտեց*:

Այս դէպքը հայրը քող պատմէ՝ իր մէկ բարեկամին. այդ ձեռով պատմէ՝, հօրը բերնէն:

Գրէ՝ քէ ինչպէս կատուն մօտեցաւ տղուն եւ քէ տղան ի՞նչ ըսաւ:

24. Կ Ա Տ Ո Ի Ն

Կատուն եկաւ փիսիկ-փիսիկ,
հազար նազով, ինչպէս հարսիկ,
դունչը սրբեց թաթիկներով,

մազը սանտրեց կարմիր լեզուով:
Կատո՛ւ, կատո՛ւ, ի՞նչ ես տրտում,
թէ՞ մէկներն են այսօր արթուն:

Առաջին տողի միտքն ի՞նչ է:

Ի՞նչ ըսել է *հազար նազով*:

Տրտում = տխուր. կ'ըսենք նաեւ *տրտում-տխուր*:

Զուարթ = ուրախ. կ'ըսենք նաեւ *ուրախ-զուարթ*:

25. Ո Ի Ժ Ո Վ Ը

Այժը գնաց սառույցին վրայ խաղաց, ինկաւ, ոտ-
քը կոտորեց ու ըսաւ.

— Սառո՛յց, դուն շա՛տ ուժով ես:

— Թէ՛ որ ուժով ըլլայի, արեւն ինծի չէր հալ-
ցըներ:

Այժը գնաց արեւի մօտ ու ըսաւ.

— Արե՛ւ, դուն շա՛տ ուժով ես:

— Թէ՛ որ ուժով ըլլայի, ամպը դէմս չէր ծած-
կեր:

Գնաց ամպի մօտ.

— Ա՛մպ, դուն շա՛տ ուժով ես:

— Թէ՛ որ ուժով ըլլայի, քամին ինծի չէր ցրուեր:

— Ըսաւ.

— Քամի՛, դուն շա՛տ ուժով ես:

— Թէ՛ որ ուժով ըլլայի, պատի ճեղքը չէի մըտ-
ներ:

Ըսաւ.

— Պատի՛-ճեղք, դուն շա՛տ ուժով ես:

— Թէ որ ուժով ըլլայի, մուկը ինծի չէր կրծեր:
Ըսաւ.

— Մո'ւկ, դուն շա՛տ ուժով ես:

— Թէ որ ուժով ըլլայի, կատուն ինծի չէր բըռ-
ներ:

Ըսաւ.

— Կատո՛ւ, դուն շա՛տ ուժով ես:

Կատուն պոչը զարկաւ գետին ու ըսաւ.

— Ուժով եմ, հա՛, ուժով եմ,

ուժովներու ուժովն եմ,

պարոններու միշտ քովն եմ,

տիկիներու փեշովն եմ.

երբ կը շոյեն՝ նազով եմ,

կը մըմռամ՝ թէ «գոհ եմ».

ամառը կտուրին վրայ,

ձմեռը թոնիրին վրայ,

տաքուկ տեղերն ընտրողն եմ.

իսկ թէ յանկարծ «փի'ստ» ընեն,

ծառին ծայրը ելլողն եմ:

Ի՞նչ բան է քամին:

Ի՞նչ ըսել է հալել, հալցընել:

Ծածկելուն ուրիշ ինչպե՞ս կ'ըսես:

Ի՞նչ պիտի ընէ կենդանին, որ ըսեմք՝ կը կրծէ:

Ինչպե՞ս է ցրուելուն հակառակը:

Գետինը, հորի պէս, հողին մէջ փորուած կրակարանին

Ի՞նչ կ'ըսեմք:

Ի՞նչ ըսել է՝ «տիկիներու փեշովն եմ»:

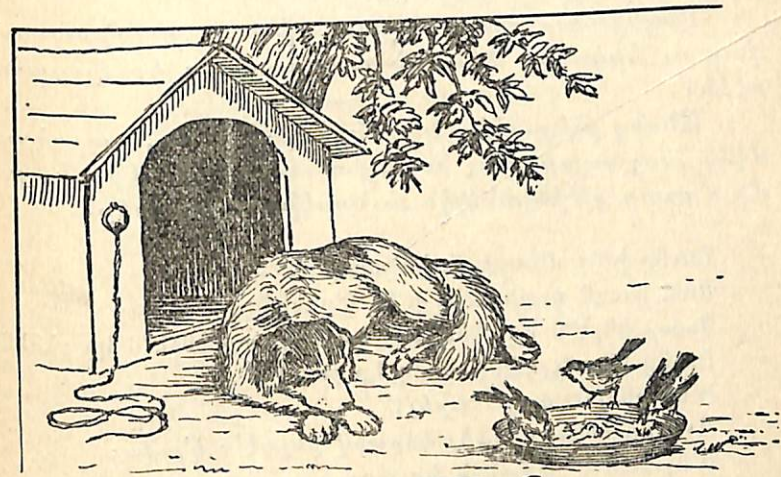
Ի՞նչ պէտք է ընեմք, որ դառնայ շոյել:

Պատմէ՛ քե՛ կատուն ինչո՞վ կը պարծենար:

Պատմէ՛ ամբողջը, բայց պէտք է վերջացընես մկան վրայ.

մուկն է, որ ինքզինքը ուժով կը համարէ ու կը պարծենայ.
պիտի ըսես քե՛ ի՞նչ բաներով կը պարծենայ:

Գրէ՛ միայն առաջին մասը, քե՛ ինչպէս այծը ոտքը կոտ-
րեց եւ քե՛ ինչպէս սառոյցին, արեւին, ամպին ու հովին դիմեց:

26. ԱՆԿՈՋ ՆԻՐՆԵՐ

Շունը նոր էր ճաշ ըրեր:

Երկար փոուեր էր իր տնակին առջեւը, դունչը
դրեր էր երկու թաթերուն վրայ ու աչքերը գոցեր էր:

Դիմացը դրած էր լափին ամանը:

Երկու ճնձղուկ թառեր էին դէմուդէմը ցանկա-
պատին վրայ ու շատոնց է, որ կ'ըսպասէին:

— Քնացա՞ւ. — ըսաւ մէկը կամաց մը թեւը շար-
ժելով:

— Չէ՛. — ըսաւ միւսը: — Չե՞ս տեսներ աղանջնե-
րը կը շարժէ:

— Կը վախնաս, հա՞.— Հարցուց նորէն առաջի-
նը.— Ես չեմ վախնար. եկո՛ւր երթանք:

Ու թռաւ, իջաւ գետին, շան տնակին առջեւը,
հոնկէ ալ յանկարծ ցատկեց ամանին եզերքը ու թի՛ք-
թիք սկսաւ արագ կտցահարել:

Ընկերն ալ սիրտ ըրաւ, թռաւ ցանկապատէն
վար ու երկուքը միասին արագ-արագ կը կտցահա-
րէին:

Անոնց թիք-թիքէն շունը արթնցաւ, աչքերուն
մէկը բացաւ քիչ մը, նայեցաւ անկոչ հիւրերուն, բան
մը մոռաց քթին տակէն ու նորէն աչքը խփեց...

Շունը ի՞նչ մոռաց քթին տակէն:

Շան խառն ուտելիքին ի՞նչ կ'ըսեմք:

Պատը ինչե՞ն կը շինեմք. ցանկապատը ինչե՞ն կը շինեմք:

Շունը ինչո՞ւ ակամջները կը շարժէ:

Ի՞նչ ըսել է կտցահարել:

Աչքերը խփեց. ուրիշ կերպով ինչպէ՞ս կ'ըսես:

Ի՞նչ բան է՝ ամանին խոսիլ:

Ինչո՞ւ վերնագիրը դրեր եմ «Անկոչ հիւրեր»: Ինչպէ՞ս

կ'ըլլայ հակառակը:

Արագ-արագ. այսի՞նք:

Պատմէ՛ մենեւոյնը շան բերնէն, իբրեւ թէ շունը ըլլայ
այդ դէպքը պատմողը:

Պատմէ՛ քու բերնէդ, միայն այնպէս, որ շունը չար շուն
մը ըլլայ:

Գրէ՛ միայն այն մասը, թէ ինչպէս շունը պառկեր էր եւ
քոչունները կ'ըսասէին:

Գրէ՛ միայն այն մասը, թէ ինչպէս քոչուններէն մէկը ի-
ջաւ եւ սկսաւ ուտել, ինչպէս միւսը ընկերացաւ անոր եւ թէ
շունը ինչ ըրաւ:

27 Շ Ո Ւ Ն Ը

Հաֆ-հա'ֆ, հաֆ-հա'ֆ,
ահա՛ այսպէս կը հաջեմ ես,
հաֆ-հա'ֆ, հաֆ-հա'ֆ,
ու տունն այսպէս կը պահեմ ես:

Թէ դայ ծանօթ, հին բարեկամ,
պոչ շարժելով դէմը կուգամ.
բայց ներս մտնել թէ գողէգող
ուզէ մարդ մը չար կամեցող,

Հաֆ-հա'ֆ, հաֆ-հա'ֆ,
ահա՛ այսպէս կը հաջեմ ես,
հաֆ-հա'ֆ, հաֆ-հա'ֆ,
ու տունն այսպէս կը պահեմ ես:

Շունը ե՞րբ պոչը կը շարժէ:

Ի՞նչ ըսել է գողէգող:

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ չար կամեցողի հակառակը:

Բարի կամեցողին մէկ բառով ի՞նչ կ'ըսեմք:

Պատմէ՛ ինչքան կրնաս մանրամասն, թէ շունը ինչպէս կը
պահպանէ տունը. ուրիշ ի՞նչ բաներ կը պահպանէ, ինչպէ՞ս:

28. ԽԵԼՈՔ ՀԱՇԻԻ

Նպարավաճառի խանութին առջեւը, դռան մէջ,
մեծ տոպրակով մը ընկոյզ էր դրուած: Բայց ի՞նչ
ընկոյզ. խոշո՛ր, ամէն մէկը Սմբատի բռունցքին
չափ:

Սմբատը ինքն ալ բռունցքները գրպանը դրած՝
կեցեր էր ընկոյզներուն դէմը ու կը նայէր: Այնպէ՛ս
կ'ուզէր սիրտը, բայց դրամ չունէր:

Զդիմացաւ, մտաւ ներս ու հարցուց.

— Ի՞նչ կ'արժէ ընկոյզը:

— Վեցը հինգ ստակ:

— Վեցը հինգ ստակ, հա՞. — մտածեց Սմբատը
քիչիկ մը եւ իսկոյն վրայ տուաւ. — աղէ՛կ. ուրեմն
հինգ հատը չորս ստակ, չորս հատը երեք ստակ, երեք
հատը երկու ստակ, երկու հատը մէկ ստակ, իսկ մէկ
հատը ո՛չ-մէկ ստակ: Ե՛, վնաս չունի, թող ըլլայ մէկ
հատ. տո՛ւր ինծի մէկ հատ մը:

Ի՞նչ կը ծախեն նպարավաճառին խանութը:
խանութին մէջ, ընկոյզին նման, ուրիշ ի՞նչ բաներ կը
դնեն տոպրակով:

Զեռքը ինչպէ՞ս պիտի պահեմք, որ դառնայ բուռ, ի՞նչ
ձեռով պիտի պահեմք, որ դառնայ բռունցք:

Ե՞րբ մեր ձեռքը քուռ կը շինեմք, ե՞րբ բռունցք:

Ամենէն մանր դրամին կ'ըսեմք ստակ, ինչպէս ուրիշ ազ-
գերը կ'ըսեն սենտ, սանտիմ, փեննի, փարա:

Պատմէ՛ ամբողջը ու լրացո՛ւր. Սմբատը ստացա՞ւ իր ըն-
կոյզը. ինչո՞ւ:

Գրէ՛ սկզբի կտարը մինչեւ խանութ մտնելը:

Գրէ՛ մէկէն մինչեւ տասը, քու-քովի, ստորակէտներով
զատուած:

29. ԳԷՇ ՀԵՔԻԱԹ ՄԸ

Պարոյրը երկու ընկոյզ ունէր ձեռքը, իսկ քոյրը՝
գրքոյկ մը:

— Պարո՛յր, — ըսաւ քոյրը. — գիտե՞ս, ի՞նչ աղ-
ուոր հեքիաթ մը կայ գրքիս մէջ: Կ'ուզե՞ս պատմեմ:

— Պատմէ՛ նայիմ. — պատասխանեց Պարոյրը:

— Եղեր է, չէ եղեր, բարի տղայ մըն է եղեր, ա-
նունը Պարոյր: Այս Պարոյրը ունեցեր է երկու ըն-
կոյզ. ընկոյզին մէկը կերեր է ինքը, իսկ միւս ընկոյ-
զը տուեր է քրոջը...

— Ատ ի՞նչ գէշ հեքիաթ է. — ըսաւ Պարոյրը ու
փախաւ:

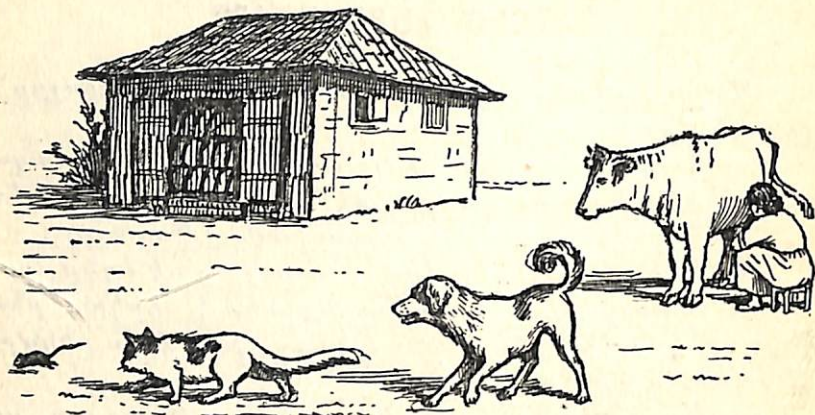
Պատմէ՛ Պարոյրի քրոջը բերնէն, իբրեւ քէ ան ըլլար այս
դէպքը պատմողը:

Պատմէ՛ քու բերնէդ, բայց փոխելով. քոյրն է, որ ունի
եղիւն ընկոյզ եւ իբրեւ քէ գրքին մէջի գրածը կարդալով մէկ
հատը կու տայ եղբորը. եւ ի՞նչ կը պատասխանէ տղան:

Ի՞նչ կը դնես այս քու պատմածիդ վերնագիրը:

Արտագրէ՛ ամբողջ պատմութիւնը գրքին մէջը եղածին
պէս:

Հեքիաթ կ'ըսեմք հինէն եկած ու բերնէ բերան պատմւող
պատմութիւններուն: Հոստեղ կատակի համար է ըսած, իբրեւ
քէ հեքիաթ ըլլար:

30. ՎԱՐՊԵՏ ԱՆՏՈՆԸ

Ահա՛ ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

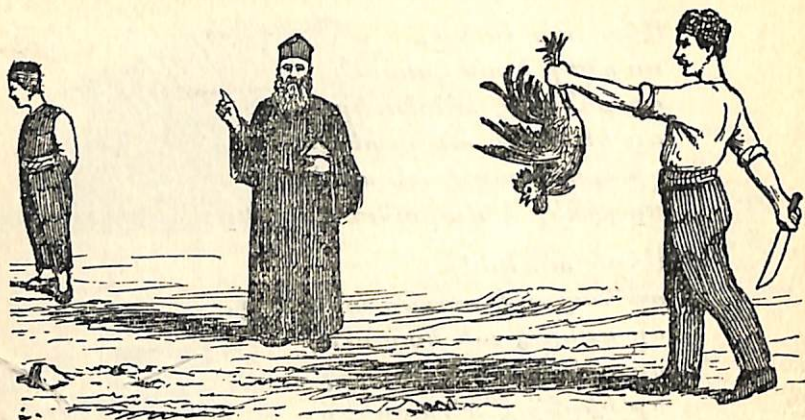
Ահա՛ ան կատուն,
որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան շունը,
որ գզեր է ան կատուն,
որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան կովը,
որ հարու է տուեր ան շանը,
որ գզեր է ան կատուն,
որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան աղջիկը,
որ կթեր է ան կովը,
որ հարու է տուեր ան շանը,
որ գզեր է ան կատուն,
որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան տղան,
որ ուզեր է ան աղջիկը,
որ կթեր է ան կովը,
որ հարու է տուեր ան շանը,
որ գզեր է ան կատուն,
որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան տէրա՜նքը,
որ պսակեր է ան տղան,
որ ուզեր է ան աղջիկը,
որ կթեր է ան կովը,
որ հարու է տուեր ան շանը,
որ գզեր է ան կատուն,
որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան աքլորը,
որ արթընցուցեր է ան տէրա՜նքը,
որ պսակեր է ան տղան,
որ ուզեր է ան աղջիկը,
որ կթեր է ան կովը,
որ հարու է տուեր ան շանը,
որ գզեր է ան կատուն,

որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ահա՛ ան վարպետ Անտոնը,
որ մորթեր է ան աքլորը,
որ արթընցուցեր է ան տէրա՜նքը,
որ պսակեր է ան տղան,
որ ուզեր է ան աղջիկը,
որ կթեր է ան կովը,
որ հարու է տուեր ան շանը,
որ գզեր է ան կատուն,
որ բռներ է ան մուկը,
որ կերեր է ան ցորենը,
որ պահուած է ան տունը,
որ շիներ է վարպետ Անտոնը:

Ի՞նչ ըսել է հարու տալ, ի՞նչ ըսել է կից տալ:
Ի՞նչը վը գզենք, ինչո՞ւ կը գզենք:
Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ՝ «շունը գզեց կատուն»: Եւ ի՞նչ ըսել է
գզուըտիլ:

Վարպետ Անտոնը արհեստով ի՞նչ էր:
Ի՞նչ է տէրտէրին արհեստը:
Պատմէ՛ քէ ո՞րն է ձեր տան գլխաւոր աշխատարին ար-
հեստը, ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս կ'աշխատի:

Պատմէ՛ քէ ո՞ր արհեստը դուն աւելի կը սիրես, ինչո՞ւ:

Գրէ՛ միայն այն կտորը, որ կ'ըսկսի աղջիկէն:
Գրէ՛ այն կտորը, որ կ'ըսկսի տէրտէրէն:

31. ՄԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

— Ո՞ւր է տունդ, ա՛ մկնիկ:
 — Իմ տնա՞կս. չա՛տ մօտիկ.
 Հոսկէ կ'իջնես գետնին տակ,
 նախ կը քալես շիւի-շիտակ,
 կը ծռիս ձախ, ետքը՝ աջ,
 ետքը նորէն միշտ առաջ,
 կը դառնաս վեր, կ'իջնես վար,
 կ'երթաս, կ'երթաս անդադար
 ու կ'ողորուիս, չատ չանցած
 բունիս առջեւն ես կեցած:
 Բայց տնակիս դուռն ու սեմ,
 պէտք է քեզի ես ըսեմ,
 քիչ մը ցած է, մի՛ մոռնար,
 ներս մտնելուդ ծռէ՛ վար:

Ի՞նչ ըսել է անդադար:

Ի՞նչ բան է բունը:

Դռան ո՞ր մասն է սեմը:

Պատմէ՛ լրացրնելով ք-է ո՞վ է հարցընողը, ո՞ւր, ե՞րբ եւ
 ի՞նչ կ'ընէ, երբ այս պատասխանը կը լսէ:
 Նկարագրէ՛ բոյն մը, որ դուռն տեսած ես:

32. ՄՂՈՅ ՈՒ ԿԱՑԻՆ

Տախտակը գանգատեցաւ ու ըսաւ.

— Ա՛խ, այն սղո՛ցը, սղոցը, մաշեց ներսս, կտըր-
 տեց:

Ֆախը լսեց ու ըսաւ.

— Ա՛խ, այն կացի՛նը, կացինը, զարկաւ կողերս
 կոտրտեց:

Տախտակն ու ցախը ինչո՞վ են իրար նման եւ ինչո՞վ կը
 տարբերին իրարմէ:

Ի՞նչ ըսել է՝ «կօշիկս մաշեաւ է»:

Ե՞րբ կ'ըսենք՝ կտրեւ, ե՞րբ կ'եսենք՝ կտրտել:

Ե՞րբ կ'ըսենք՝ կոտրեւ, ե՞րբ կ'ըսենք՝ կոտրտել:

Կտրելն ու կոտրելը ի՞նչ տարբերութիւն ունին իրարմէ:

Պատմէ՛ ք-է ուրկէ՞, ինչպէ՞ս, որո՞ւն ձեռնով եւ ի՞նչ գոր-
 ծիւնելով կ'ըստանանք մեր շէնքերուն համար պէտք եղած
 տախտակը եւ մեր վառելիք ցախը:

Նկարագրէ՛ ի՞նչ տեսակ գործիք է սղոցը եւ ինչ տեսակ
 գործիք է կացինը:

Գրէ՛ տախտակի ու ցախի գանգատը:

33. ՇՈՒՏ – ԱՍԵԼՈՒԿ

Մուկը նետեմ, ձուկը ուտեմ,
 ձուկը ուտեմ, մուկը նետեմ:

*

Ծտի ձուտը ծառի ճիւղին,
 ծտի ձուտի ճիւղը ծուռ:

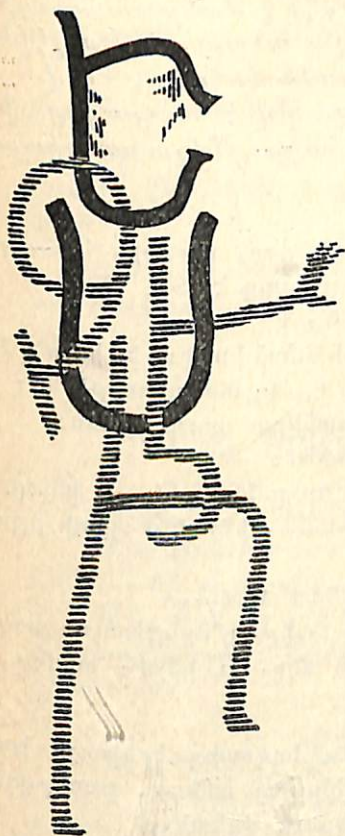
*

Կարմիր պարկ մը կար,
 կարմիր պարկակապ մը կար.
 ո՞ւր է մեր կարմիր պարկը,
 ո՞ւր է մեր կարմիր պարկին կարմիր պար-
 կակապը:

Պատկերացո՛ւր մտքիդ մէջը ծառ մը, անոր մէկ ճիւղին վրայ թռչունի ձագուկ մը՝ նուտիկ մը, որ վիզը ծուռ քեզի կը նայի: Եւ նկարագրէ՛ ինչ որ պատկերացուցիր. ինչի՞ ծառ էր, ի՞նչ ձու նսնէր, ի՞նչ մեծութեան, նոյնպէս եւ ճիւղը, նոյնպէս եւ թռչունը, ո՞ր կողմ էր ծուռ գլուխը, ինչպէ՞ս քեզի կը նայէր:

Ինչո՞ւ համար է պարկը, ինչե՞ր է շինուած եւ ինչպէ՞ս: Իսկ ի՞նչ բան է՝ պարկակապը:

34. ՊԱՐՈՆ ԵՍ — ԶԷԻՆ

Այդ անպիտան Ես-չէին ինչպէ՞ս կը քալէ, մարդ չի՝ մանար ներս գալը, մարդ չի տեսներ երբ գալը. եւ աւելի անկարելին անոր կերպա-
 րանքը տեսնել կընալը:

Բայց ամէն տուն միշտ ա՛ն է, ուր կատարուածը արգիլ-
 ուած բան է. ինչ որ անպի-
 տան է, գիտցիր որ ան է,
 գիտցիր որ հոն է:

Ո՞վ է մտեր հաւնոցը, ո՞վ է տարեր քուրիկին մատնո-
 ցը, ո՞վ է ծակեր դողնոցը:
 Միշտ անպիտան Ես-չէին:

Մայրիկի դրժէն էջ մը պատուեր են, հայրիկի թուղ-
 թերը սաստիկ խառներ են,
 սիրոցին ծայրը գետին քա-
 չեր են: Այդ ո՞վ է ըրեր:
 Միշտ անպիտան Ես-չէին:

Գնդասեղները ո՞վ թափեր է գետին, ո՞վ է ձեռք տուեր լուցկիի տուփին, ո՞վ է ցըր-

ուեր այս իրերը ասդին ու անդին: Միշտ անպիտան Ես-չէին:

Մէկը կոխեր է դորգը ցեխոտ ոտքերով, մէկը բռներ է դուռը կեղտոտ մատներով, մէկը զարդարեր է պատը երկար զծերով. ո՞վ է այդ մէկը: Միշտ ան-
 պիտան Ես-չէին:

Աս ո՞վ բաց ձգեց փողոցին դուռը, ո՞վ կը ճռճը-
ռացնէ սենեակին դուռը, աս ո՞վ է մտեր սանտուղին
տակի փողոտ ծակուռը: Միշտ անպիտան Ես-չէին:

Ո՞վ է փրցուցեր հազուստին կոճակը, ո՞վ է
փախցուցեր եղբօրը մուճակը, ո՞վ է հասցուցեր իր
խաղալիքները այս խեղճ վիճակը: Միշտ անպիտան
Ես-չէին:

Ինչո՞ւ համար է գողնոցը, մատնոցը, սփռոցը, հանոցը:
Ի՞նչ ըսել է՝ «բա՛ց գրքիդ ուրերորդ էջը»:

Ո՞րն է մարդու մը կերպարանքը:

Ասեղն ու գնդասեղը ինչո՞վ են նման իրարու եւ ինչո՞վ կը
տարբերին իրարմէ. ինչո՞ւ համար է այդ տարբերութիւնը:

Ի՞նչ բան է տուփը. եւ ի՞նչ բաներու տուփ գիտես:

Լուցկիով ի՞նչ բաներ կը վառենք:

Ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ ոտքը, որ ըսենք ցեխոտ. ինչպէ՞ս
պիտի ըլլայ ձեռքը, որ ըսենք կեղտոտ. ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ
հագուստը, որ ըսենք փոշոտ:

Ի՞նչ տեսակ տեղերը կ'անուանենք ծակուռ:

Ինչէ՞ն կը շինեն կօշիկն ու մուճակը. ի՞նչ գլխաւոր տար-
բերութիւն կայ անոնց շինուածքին մէջ. եւ ինչո՞ւ համար է
այդ տարբերութիւնը:

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ կանոնաւոր եւ հոգացող երեխայի խա-
ղալիքներուն վիճակը. ինչպէ՞ս կ'ըլլայ անհոգ, քափքփած
ու կեղտոտ երեխայի խաղալիքներուն վիճակը:

Ե՞րբ կ'ըսենք մէկուն անպիտան:

Ատ ի՞նչ իրեր է, որ Ես-չէին ցրուեր էր ասդին-անդին:

Պատմէ՛ այն ձեւով, որ Ես-չէին ինքը ըլլայ գանգատողը,
թէ ինչպէս ուրիշները իրենց ըրած այդ բոլոր անկարգ ու ան-
պիտան բաները անոր վրան կը դնեն:

Պատմէ՛ մօր մը գանգատը, թէ ինչպէս իր երեխան ան-
կարգ ու անպիտան բաներ կ'ընէ եւ համրէ՛ անոր ըրած անպի-
տան բաները:

Գրքի յօդուածէն հանելով ըսէ՛, թէ ինչ բաներ արգիլ-
ուած է երեխաներուն եւ ինչո՞ւ համար է արգիլուած:

Գրէ՛ այն մասը, որ հայրիկի ու մայրիկի իրերը խառնե-
լուն կը վերաբերի, լուցկին ու գնդասեղներն ալ մէջը հաշ-
ուած:

Գրէ՛ այն մասերը, որ կեղտոտութեան կը վերաբերին եւ
անհոգութեան:

35. ԵՐԿԻՆՔԸ ՓՈՒԼ ԿՈՒԳԱՅ

Կ'ըլլայ չըլլար ճստիկ-ձուտիկ մը:

Այս ճստիկ-ձուտիկը օր մը ծածուկ կը մտնէ
հարեւանի պարտէզը, որ քըջուջ ընէ:

Մէյ մըն ալ յանկարծ թուփէն վարդ մը կը փրթի
կ'իյնայ պոչին: Ճստիկ-ձուտիկը վախցած կը փախ-
չի դուրս:

Կը վազէ, կը վազէ, կը հասնի Հաւիկ-Մարիկին:

— Վա՛յ, Հաւիկ-Մարիկ, — կը կանչէ հեռու-
էն, — երկինքը փուլ կուգայ:

— Ա՛, ճստիկ-ձուտիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմա-
ցար, — կը հարցնէ Հաւիկ-Մարիկը:

— Օ՛, ես իմ աչքովս տեսայ, իմ ականջովս լսե-
ցի, դեռ մէկ կտորն ալ պոչիս ինկաւ:

— Ի՞նչ կ'ըսես. փախչի՛նք. — կ'ըսէ Հաւիկ-Մա-
րիկը:

Կը վազեն, կը վազեն, կը հասնին Բաղրիկ-Մամիկինն:

— Վա՛յ, Բաղրիկ-Մամիկ, — կը կանչէ Հաւիկ-Մարիկը, — երկինքը փուլ կուգայ:

— Ա՛, Հաւիկ-Մարիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար, — կը հարցնէ Բաղրիկ-Մամիկը:

— Ճստիկ-Ճուտիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Ճստիկ-Ճուտիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Օ՛, ես իմ աչքովս տեսայ, իմ ականջովս լսեցի. դեռ մէկ կտորն ալ պոչիս ինկաւ:

— Ի՞նչ կ'ըսես. փախչի՛նք. — կ'ըսէ Բաղրիկ-Մամիկը:

Կը վազեն, կը վազեն, կը հասնին Սաղիկ-Խաթունին:

— Վա՛յ, Սաղիկ-Խաթուն, — կը կանչէ Բաղրիկ-Մամիկը, — երկինքը փուլ կուգայ:

— Ա՛, Բաղրիկ-Մամիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար, — կը հարցնէ Սաղիկ-Խաթունը:

— Հաւիկ-Մարիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Հաւիկ-Մարիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Ճստիկ-Ճուտիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Ճստիկ-Ճուտիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Օ՛, ես իմ աչքովս տեսայ, իմ ականջովս լսեցի. դեռ մէկ կտորն ալ պոչիս ինկաւ:

— Ի՞նչ կ'ըսես. փախչի՛նք. — կ'ըսէ Սաղիկ-Խաթունը:

Կը վազեն, կը վազեն, կը հասնին Հնդկահաւին:

— Վա՛յ, Հնդու-Թնդու, — կը կանչէ Սաղիկ-Խաթունը, — երկինքը փուլ կուգայ:

— Ա՛, Սաղիկ-Խաթուն, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար, — կը հարցնէ Հնդու-Թնդուն:

— Բաղրիկ-Մամիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Բաղրիկ-Մամիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Հաւիկ-Մարիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Հաւիկ-Մարիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Ճստիկ-Ճուտիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Ճստիկ-Ճուտիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Օ՛, ես իմ աչքովս տեսայ, իմ ականջովս լսեցի. դեռ մէկ կտորն ալ պոչիս ինկաւ:

— Ի՞նչ կ'ըսես. փախչի՛նք. — կ'ըսէ Հնդու-Թնդուն:

Կը վազեն, կը վազեն, կը հասնին Աղա-Աղուէսին:

— Աղա-Աղուէս, Աղա-Աղուէս, — կը կանչէ Հնդու-Թնդուն, — երկինքը փուլ կուգայ:

— Ա՛, Հնդու-Թնդու, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար, — կը հարցնէ Աղա-Աղուէսը:

— Սաղիկ-Խաթունը կ'ըսէ:

— Ա՛, Սաղիկ-Խաթուն, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Բաղրիկ-Մամիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Բաղրիկ-Մամիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Հաւիկ-Մարիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Հաւիկ-Մարիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Ճստիկ-Ճուտիկը կ'ըսէ:

— Ա՛, Ճստիկ-Ճուտիկ, ատ ո՞ւր տեղէն իմացար:

— Օ՛, ես իմ աչքովս տեսայ, իմ ականջովս լսեցի. դեռ մէկ կտորն ալ պոչիս ինկաւ:

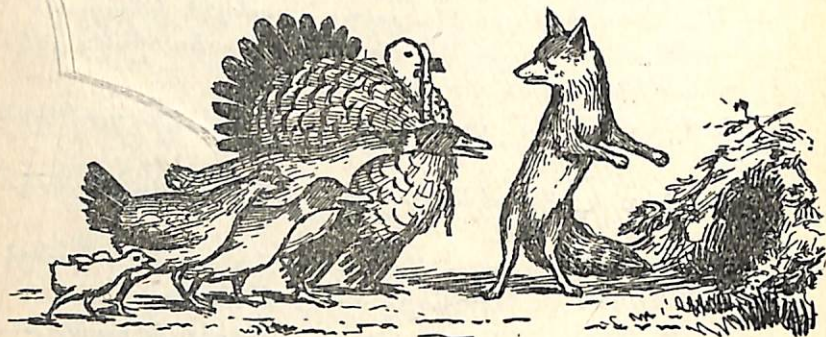
— Ի՞նչ կ'ըսէք. — կը բացականչէ Աղա-Աղուէսը. — եկէ՛ք, տանիմ ձեզի տունս, որ երկինքը ձեր

Գլխուն փուլ չի գայ:

Ճստիկ-Ճուտիկը, Հաւիկ-Մարիկը, Բաղրիկ-

Մամիկը, Սազիկ-Խաթունը, Հնդու-Թնդուն, բոլորը միասին կ'իյնան Աղա-Աղուէսին ետեւէն ու կը մտնեն անոր որջը:

Կը մտնեն անոր որջը եւ այդ մտնելն էր, որ մը-տան. մինչեւ այսօր ալ դեռ դուրս պիտի դան:

Փուլ գալուն ինչպէ՞ս կ'ըսեմք մէկ բառով:

Ի՞նչ ըսել է ճստիկ-ճուտիկ:

Վայրենի կենդանիներու բոյնին ի՞նչ կ'ըսեմք:

Ժամանակ մը պարոն ըսելու տեղ կ'ըսէին աղա, իսկ տի-կին ըսելու տեղ՝ կ'ըսէին խաթուն:

Պատմէ՛ ամբողջը առանց կրկնութիւններու եւ առանց խօսակցութեան. դուն քու կողմէդ ըսէ՛ ինչ որ պատահեց:

Պատմէ՛ աղուէսի բերնէն, մանրամասնութիւններով, ծաղրով եւ իր խելքը գովելով:

Պատմէ՛ փոփոխելով. ենթադրէ՛, որ Հնդու-Քնդուն աւելի խելօք գտնուի, խնդայ միւսներու խելքին ու ետ մամբէ:

Գրէ՛ միայն մատիկ-մուտիկի գլխուն եկածը եւ իր մօրը հետ ունեցած խօսակցութիւնը:

Գրէ՛ միայն, թէ ինչ առաջարկեց աղուէսը, ինչպէս տարաւ իր որջը, ուր մինչեւ հիմա կը մնան:

36. ԲԱԴԻԿԸ

Բազի՛կ, բազի՛կ,
կարմիր թաթիկ,
ատ ո՞ւր կ'երթաս կամաց-կամաց,
ձագուկներդ չորս կողմ առած:
— Կ'երթամ ես վար ջուր գտնելու,
ձագուկներս լըւանալու,
ձագուկներս մաքուր-մաքուր,
տղոց երեսն աղտ է ու մուր:

Կարդա՛ այս երկու տունը կը ցածիդ չափ եղած բառերուն տեղը ուրիշ բառեր դնելով. իմաստը չի՛ պիտի փոխես:

Ինչէ՞ն կ'առաջանայ աղտը, ինչէ՞ն կ'առաջանայ մուրը:

37. ԶԱՐ ԱՂՈՒՏԸ

Փոքրիկ Նուարդը գիրք մը կը թղթատէր. տեսաւ աղուէսի մը պատկերը: Աղուէսը հաւ մըն էր ճանկեր ու կը բզրկատէր:

— Օգնեցէ՛ք, օգնեցէ՛ք. — պոռաց Նուարդը: — Եկէ՛ք, աղատեցէ՛ք այս աղուորիկ աբլորիկը չար աղ-ուէսին բերնէն:

Ի՞նչ ըսել է թղթատել:

Հոս ճանկէլ բառը ի՞նչ իմաստ ունի:

Բզիկ-բզիկ ընելուն մէկ բառով ի՞նչ կ'ըսեմք:

Արտագրէ՛ ամբողջ պատմութիւնը:

38. ՊՈԶԱՏ ԱՂՈՒՏԱԸ

Պառաւը կը կթէ իր այծը, կաթը կը դնէ վար, կ'երթայ ցախ բերելու, որ կրակ ընէ ու կաթը եփէ:

Անդիէն կու գայ աղուէսը, գլուխը կը կոխէ կաթին ամանը, կը խմէ, ամանը կը դառնայ, կաթը կը թափի գետին:

Պառաւը վրայ կը հասնի, ցաքատով կը զարնէ, կը կտրէ աղուէսին պոչը:

Աղուէսը պոչատ կը փախչի, կ'երթայ, կը կենայ քարի մը գլուխը ու կը խնդրէ:

— Պառաւ, պառաւ, պոչս տուր, կցեմ, կցմցեմ, երթամ ընկերներուս հասնիմ, որ չըսեն ինծի՝ «Պոչա՛տ աղուէս, ո՞ւր էիր»:

Պառաւը կ'ըսէ:

— Գնա կաթս բեր:

Աղուէսը կ'երթայ կովին:

— Կովի՛կ, կովի՛կ, կաթ տուր ինծի: Կաթը տանիմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ, կցմցեմ, երթամ ընկերներուս հասնիմ, որ չըսեն՝ «Պոչա՛տ աղուէս, ո՞ւր էիր»:

Կովը կ'ըսէ:

— Գնա ինծի խո՛տ բեր:

Աղուէսը կ'երթայ արտին:

— Արտի՛կ, արտի՛կ, խոտ տուր ինծի: Խոտը տանիմ կովուն տամ, կովը ինծի կաթ տայ, կաթը տանիմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ, կցմցեմ, երթամ ընկերներուս հասնիմ, որ չըսեն՝

«Պոչա՛տ աղուէս, ո՞ւր էիր»:

Արտը կ'ըսէ:

— Գնա ինծի ջո՛ւր բեր:

Աղուէսը կ'երթայ ջուր բաժնողին:

— Զրբա՛ժ, ջրբա՛ժ, ջուր տուր ինծի: Զուրը տանիմ արտին տամ, արտը ինծի խոտ տայ, խոտը տանիմ կովուն տամ, կովը ինծի կաթ տայ, կաթը տանիմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ, կցմցեմ, երթամ ընկերներուս հասնիմ, որ չըսեն՝ «Պոչա՛տ աղուէս, ուր էիր»:

Զուր բաժնողը կ'ըսէ:

— Գնա ինծի ձո՛ւ բեր:

Աղուէսը կ'երթայ հաւին:

— Հաւի՛կ, հաւի՛կ, ձու տուր ինծի: Զուն տանիմ ջրբաժին տամ, ջրբաժն ինծի ջուր տայ, ջուրը տանիմ արտին տամ, արտը ինծի խոտ տայ, խոտը տանիմ կովուն տամ, կովը ինծի կաթ տայ, կաթը տանիմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ, կցմցեմ, երթամ ընկերներուս հասնիմ, որ չըսեն՝ «Պոչա՛տ աղուէս, ո՞ւր էիր»:

Հաւը կ'ըսէ:

— Գնա ինծի կո՛ւտ բեր:

Աղուէսը կ'երթայ կալուորին:

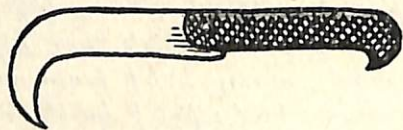
— Կալուո՛ր, կալուո՛ր, կուտ տուր ինծի: Կուտը տանիմ հաւին տամ, հաւը ինծի ձու տայ, ձուն տանիմ ջրբաժին տամ, ջրբաժն ինծի ջուր տայ, ջուրը տանիմ արտին տամ, արտը ինծի խոտ տայ, խոտը տանիմ կովուն տամ, կովը ինծի կաթ տայ, կաթը տանիմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ,

կցմցեմ, երթամ ընկերներուս հասնիմ, որ չըսեն՝
«Պոչա՛տ աղուէս, ո՞ւր էիր»:

Կալուորի մեղքը կու գայ, կը հանէ բոլոր մը կուտ
կու տայ:

Աղուէսը կուտը կը տանի հաւին, հաւը ձու կու
տայ, ձուն կը տանի ջրբաժին, ջրբաժը ջուր կու
տայ, ջուրը կը տանի արտին, արտը խոտ կու տայ,
խոտը կը տանի կովուն, կովը կաթ կու տայ, կաթը
կը տանի պառաւին, պառաւը պոչը կու տայ, կը կցէ,
կը կցմցէ, կ'երթայ ընկերներուն կը հասնի, որ չը-
սեն՝ «Պոչա՛տ աղուէս, ո՞ւր էիր»:

Ցաքատ = ծայրը քիչ մը կոր դանակ, որով պարտիգպա-
նը ծառերուն աւելորդ նիւթերը կը կտրէ:

Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ՝ «կցեմ, կցմցեմ»:

Հաւի ձուն ուրիշ ի՞նչ կ'ըսեմք:

Ցորենի հատիկները ինչպէ՞ս կը գատեն իր հասկէն:

Ի՞նչ ըսել է «կալ ընել», ուրեմն ո՞վ է կալուորը:

Մեղքս եկաւ. ըսէ՛ մէկ բառով մեղքը կու գայ = կը մեղ-
քընայ:

Արտերն ու այգիները ջրելու համար ջուրը ո՞ւրկէ եւ ինչ-
պէ՞ս կը բերեն: Ինչպէ՞ս կ'անուանեն ջուրը բերողն ու բաժ-
նողը:

Ի՞նչ ըսել է պոչատ աղուէս:

Պատմէ՛ ամբողջը, բայց առանց կրկնութիւններու. այ-
սինքն ամեն անգամ, որ աղուէսը բան մը կը խնդրէ, քող չը-
սէ, քէ առածը ինչ պիտի ընէ:

Գրէ՛, քէ ինչպէ՞ս եղաւ որ աղուէսին պոչը կտտուեցաւ
եւ ան ի՞նչ խնդրեց պառաւէն:

Գրէ՛, քէ կալուորը ի՞նչ կու տայ աղուէսին եւ աղուէսը
ի՞նչ կ'ընէ:

39. Թ Ի Թ Ե Ռ Ն Ի Կ Ն Ե Ր Ը

— Վա՛յ, մայրի՛կ, նայէ՛.

բազին ու դուռը լի
ինչքա՛ն ճեպ-ճերմակ
թիթեռ կը թափի.
այսքան շատ թիթեռ
չէի տեսեր դեռ:

— Չէ՛, իմ մանչո՛ւկս,
թիթեռնիկ չէ՛ ան.
ծաղիկներուն հետ
թիթեռներն անցան.
ա՛ն, որ օդին մէջ
այդպէս կը խաղայ,
ձի՛ւնն է, որ փերթ-փերթ
վերէն կը տեղայ:

Թափառող ճիւղը ուրիշ ինչի՞ կը նմանի: «Անճրեւ կը տե-
ղայ», «Ձիւնը փերթ-փերթ վերէն կը տեղայ». ի՞նչ ըսել է տե-
ղալ. իսկ ի՞նչ է փերթը:

Պատմէ՛ր քափուռդ ձիւնը նմանցընելով պզտիկ-պզտիկ պատռած քուղիքի կտորներու. քող պզտիկ տղան հարցընէ՛ր քէ ան ո՞վ է, որ վերէն կը պատռէ քուղիքերը, ի՞նչ քուղիք է եւ ինչո՞ւ կը պատռէ. եւ տո՛ւր մօրը պատասխանը:

40. ԾՏԻ ԳՈՒԼՊԱՆԵՐԸ

Զմեռ էր: Ծիտը կծկուեր նստեր էր մերկ ծառին վրայ: Կը մրսէին անոր բարակ տոտիկները:

— Ծի՛ւ, ծի՛ւ, գարունը որ դայ, ինծի համար գուլպայ պիտի գործեմ. — կ'ըսէր ան քովը նստած կաչաղակին:

Գարունը եկաւ: Ծիտը, ծի՛ւ, ծի՛ւ, կը ցատկըռտէր կանաչ տերեւներուն մէջ:

— Հապա ինչո՞ւ գուլպայ չես գործեր. — Նարցուց կաչաղակը:

— Ի՛նչ, ե՞ս ով, գուլպա՞ն ով. — պատասխանեց ծիտը:

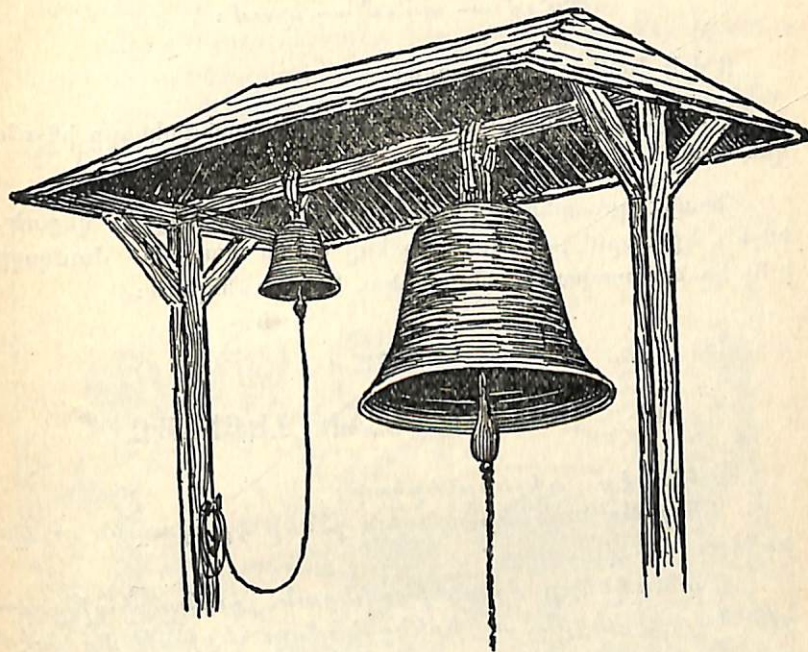
Ծիտը գարնան ինչո՞ւ խօսքը փոխեց:

Ի՞նչ ըսել է՝ «Ե՞ս եվ, գուլպա՞ն ով»:

Պատմէ՛ր այն ձեռով, որ մէջը կաչաղակի մասին խօսք չըլայ եւ ծիտիկի ըսածներն ալ իր մտածումները ըլլան:

Գրէ՛ր ամբողջը եղածին պէս, միայն առանց կաչաղակի:

41. ԶԱՆԳԱԿՆԵՐԸ

Ժամկո՛չ աղբար, Ժամկո՛չ աղբար,
ո՞ւր կ'երթաս.

Ժամի պզտիկ զանգակնե՞րը
պիտի տաս.

Ծի՛մ — պի՛մ — պի՛մ,

Ծի՛մ — պի՛մ — պի՛մ:

Ժամկո՛չ աղբար, Ժամկո՛չ աղբար,
ո՞ւր կ'երթաս.

Ծանր ու մեծ զանգակնե՞րը.
պիտի տաս.

Թո՛ւմ — պո՛ւմ — պում,
 Թո՛ւմ — պո՛ւմ — պում:

Ո՞վ է ժամկոչ — աղբարը:

Ի՞նչ ըսել է՝ «գանգակները տալ»: Եւ գանգակները ինչո՞ւ կու տան:

Պատմե՛լ լրացրնելով՝ ո՞վ է հարցրնողը, ո՞ւր է կեցած, ինչո՞ւ կը կարծէ, որ գանգակները պիտի տայ. եւ ժամկոչը ի՞նչ կը պատասխանէ անոր երկու հարցումներուն:

42. ԳԻՒԼՆԱԶ ՆԱՆԻ ՀԵՔԻԱԹԸ

Զմեռ էր. գիշերը երկար:

Գիւլնազ նանիկը գլուխը յեներ էր պատին ու կը ննջէր:

Մանուկները վրան թափեցան, քունը փախցուցին եւ ստիպեցին, որ իրենց համար հեքիաթ մը ըսէ:

Ան ալ սկսաւ.

«Եղեր է, չէ եղեր, սիրուն արտուտիկ մը: Կը տուցը սուր՝ մեր Արշակի քթին նման: Թեւերը փափուկ՝ Շողիկի կռներուն նման: Փետուրը դանդուր՝ Տիգրանի մազերուն նման: Ահա՛ այսպէս սիրուն էր արտուտիկը»:

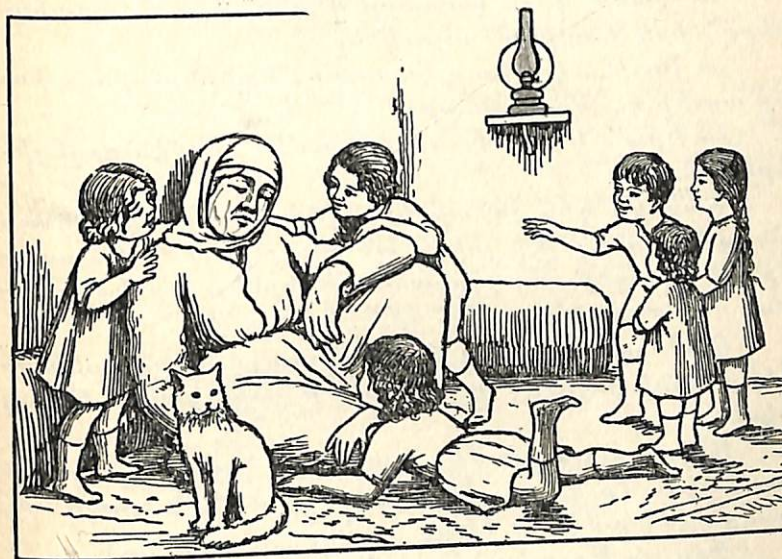
— Հապա ինծի նման ոչինչ չունէ՞ր. — ըսաւ Վանին:

— Հապա ինծի՞. — ձայն տուաւ Հռիփսիկը:
 — Ինծի ալ չըսիր, նանի՛. — լացաւ Նազիկը:
 — Սպասեցէ՛ք, սպասեցէ՛ք, դեռ չեմ վերջացու-

ցեր. ամենուդ ալ բաժին կուտամ. — ըսաւ նանը ու շարունակեց.

«Աչուկները այնպէս նաշխուն էին, ինչպէս Վանիկի աչուկները:

Կատարն այնպէս կարմիր էր, ինչպէս Հռիփսիկի թշիկը:

Ոտքերը այնպէս բարակ էին, ինչպէս Նազիկի մատիկները»:

— Ես ոտքերը չեմ ուզեր. — ըսաւ Նազիկը:

— Ա՛խ, իմ Նազիկս, ըսել կ'ուզէի տոտիկները

— սրբազրեց նանը:

— Զե՛մ ուզեր, տոտիկներն ալ չեմ ուզեր:

— Հապա ի՞նչը կ'ուզես:

— Ես աչուկները կ'ուզեմ:

— Աչուկները ինծի տուաւ նանիկը. քեզի չեմ տար.— Գոչեց Վանին:

— Նազիկ, կ'ուզե՞ս, կատարը դուն վերցուր, տոտիկները՝ ես.— ըսաւ Հռիփսիկը:

— Չե՛մ ուզեր. ես աչուկները կ'ուզեմ.— պնդեց Նազիկը:

— Վանի՛ դուն կատարը վերցո՛ւր, ես՝ տոտիկները, իսկ Նազիկը՝ աչուկները:

— Ինչի՞ս է պէտք կատարը. նանիկը որուն ինչ որ տուեր է, ան է անորը:

— Իրա՛ւ կ'ըսէ Վանին.— ամէն կողմէն գոչեցին երեխաները:

Նազիկը գոհ չմնաց եւ վէճը շարունակուեցաւ: Բայց նանը ալ չէր լսեր. ան գլուխը դրեր էր բարձին ու քնացեր. ալ չկրցան արթնցընել: Իրենք ալ ելան ու մտան անկողին:

Յաջորդ իրիկունը նորէն հաւաքուեցան երեխաները նանի շուրջը, որ հեքիաթը շարունակէ: Ան ալ սկսաւ.

Անցած դարնան մեր պարտէզի ծառին վրայ սիրուն կկու մը կար: Ես նստեր էի ծառին տակը եւ դուք մէկիկ-մէկիկ եկաք քովս:

Երբ որ Արշակը ներս եկաւ, կկուն կանչեց.

— Կո՛ւ, կո՛ւ:

Եկաւ Շողիկը, կկուն կանչեց.

— Պո՛ւ, պո՛ւ:

Եկաւ Տիգրանը, կկուն կանչեց.

— Տո՛ւ, տո՛ւ:

Եկաւ Վանին, կկուն կանչեց.

— Ո՛ւ, ո՛ւ:

Եկաւ Հռիփսիկը, կկուն կանչեց.

— Հո՛ւ, հո՛ւ:

Եկաւ Նազիկը, կկուն ոչինչ չի կանչեց ու թուալեց:

— Օ՛խ, օ՛խ, Նազիկ, օ՛խ. կկուն քեզի համար ոչինչ չէ կանչեր.— միաբերան ձայն տուին երեխաները:

Նազիկը շատ վշտացաւ, թէ ինչու կկուն անոր համար ոչինչ չէր կանչած. եւ սկսաւ լալ:

Նանը անոր ըսաւ.

— Նազիկ, դիտե՛ս ինչու կկուն քեզի համար ոչինչ չըսաւ: Ան վախցաւ քեզի համար բան մը ըսելու: Ինչ որ ըսէր, դուն չի պիտի հաւնէիր, ուրիշն ալ իրենը քեզի չէր տալու, ինչպէս անցած իրիկուն:

— Նանի՛, նանի՛, նորէն որ կկուն դայ, ըսէ՛, որ ինծի համար ալ բան մը կանչէ.— աղաչեց Նազիկը եւ անկէ ետքը շատ խելօքցաւ:

Քունը տարաւ. ըսէ՛ մէկ բառով:

Գլուխը յեներ էր. ըսէ՛ ուրիշ կերպով:

Կուռ = քեւ

Մագերը ի՞նչպէս պիտի ըլլան, որ ըսեմք դանդուր:

Ի՞նչ ըսել է՝ սրբազրե՛լ, պնդե՛լ, ննջե՛լ:

Վէճը ի՞նչ բան է:

Մանուկները ի՞նչպէս ստիպեցին մանիկը, որ հեքիաթ մը ըսէ:

Մանուկները. ուրիշ ի՞նչ բառեր կրնամք ըսել նոյն իմաստով:

Պատմէ՛ արտօստիկի պատմութիւնը:

Պատմէ՛ կկուի պատմութիւնը:

Բացատրէ՛ քէ այդ երկու պատմութիւնները ինչո՞վ եմ իրարու կապուած:

Գրէ՛, ինչպէ՞ս եղաւ, որ նաճը սկսաւ հեփաք պատմել
 եւ ինչպէ՞ս սկսաւ:

Գրէ՛, Նազիկը ինչո՞ւ վշտացաւ եւ վերջը ի՞նչ խնդրեց,
 չմոռնաւ փոխուելուն պատճառը:

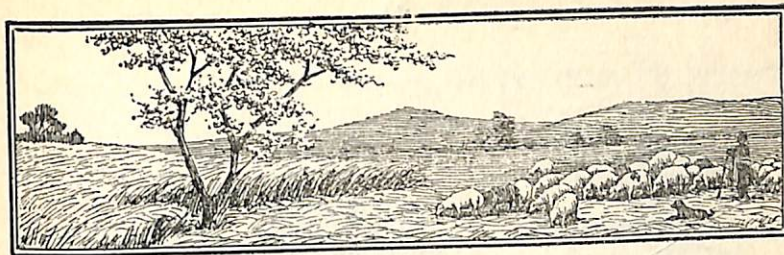
43. ՀԱՆՏԵԼՈՒԿՆԵՐ

Ան ի՞նչ է, ի՞նչ.

1. Ոտքերը կրակը, գլուխը երկինք:
2. Յերեկը տիկին, գիշերն աղախին:
3. Ասդին դար, անդին դար, մէջն անդադար:
4. Ձին գնաց, թամբը մնաց:
5. Լեզու մը ունի, լեզու չէ.
 մեզի կը կանչէ, մեզմէ չէ.
 ան ի՞նչ է:
6. Փախչիմ՝ կը վազէ ետեւէս,
 վազեմ ետեւէն՝ կը փախչի:
7. Քանի կտրեմ, կ'երկըննայ,
 քանի տաչեմ, կը հաստընայ:
8. Սեւ արաբը պէխն ուրբեց,
 հազար-հազար մարդ գլորեց:
9. Աչուկներ, աչուկներ,
 Ոսկի, արծաթ աչուկներ.
 ցերեկները քնանան,
 գիշերները արթըննան:

Երբորդ հանելուկը ըսել կ'ուզէ. «Ան ի՞նչ է, որուն մէկ
 կողմը հետգհետէ կը բարձրանայ, դարիվեր է, միւս կողմն ալ
 դարիվեր է, իսկ մէջտեղը անանկ բան մըն է, որ հանգիստ ու
 դադար չունի»:

Աղախին = սպասուհի, կին ծառայ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

1. ՄԱՐՏԸ

Այս խենթ ամսին մարտ կ'ըսեն,
 հանգիստ չունինք երեսէն.

այսօր ուրախ, մեղմ օրիկ,
 վաղը աղմուկ, փոթորիկ.

առտուն կանուխ պայծառ օդ,
 ճաշին մութ է, անձրեւոտ.

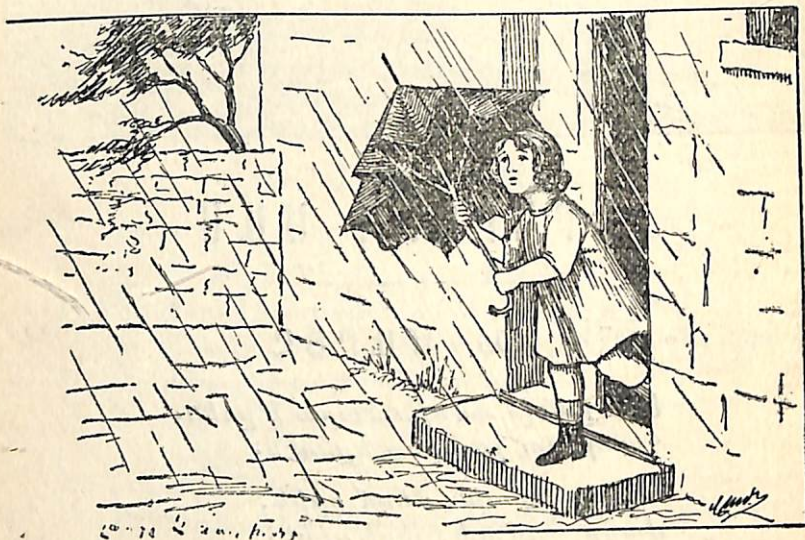
օր մը ի՛նչ ցուրտ, օր մը տաք,
 հո՛ս բաց, իսկ հո՛ն ամպի տակ.

հոս կը խնդայ, հոն կու լայ,
 ասանկ ալ խենթ բա՞ն կ'ըլլայ:

Ան ի՞նչն է, որ «հոս կը խնդայ, հոն կու լայ»: Ի՞նչն է
 խնդալու նմանցուցած եւ ի՞նչը լալու: Ինչո՞ւ:

Օդը ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ, որ ըսենք՝ պայծառ:
 Պատմէ՛, քէ մարտ ամսին եղանակը ինչպէ՞ս կ'ըլլայ:
 Կրնա՞ս արտայայտել այդ քոյրը մէկ բառով մը:

2. Ո՞ՒՐ Է ԻՄ ԱՐԵՒՍ

Կար ու չկար, փոքրիկ սիրուն աղջիկ մը կար:

Օր մը այդ փոքրիկ սիրուն աղջիկը արթնցաւ, նայեցաւ չորս դին, տեսաւ՝ մութ է: Այնպէս մութ էր, որ հագիւ գտաւ գուլպաները: Նայեցաւ լուսամուտին կողմը:

— Ո՞ւր է իմ արեւս, ըսաւ, ո՞ւր է իմ պայծառ արեւս:

Ելաւ, հագաւ կօշիկները, հագաւ վերարկուն ու գնաց, որ իմանայ՝ ո՞ւր է կորեր իր արեւը:

Երբ տունէն դուրս կու գար, դէմը ելաւ անձրեւը.

— Բարեւ քեզի, անձրեւ'ւ, — ըսաւ փոքրիկ աղջիկը. — իմ արեւս չե՞ս տեսեր:

— Շը'փ, չը'փ, կը թրջեմ, ա'յ կը թրջեմ. — ըսաւ անձրեւը:

— Հապա տեսնե՛նք. — խնդաց փոքրիկ աղջիկը ու բացաւ մայրիկի հովանոցը:

Դէմը ելաւ քամին:

— Ա'յ քամի, դուն հեռու աշխարհներէն կու գաս, չգիտե՞ս, այսօր ուր է կորեր իմ արեւս. — ըսաւ փոքրիկ աղջիկը:

— Հո՛ւ, հո՛ւ, ճամբա'յ տուր. — բարկացաւ քամին ու կորաւ գնաց:

— Վա՛յ, ի՛նչ կոպիտ է. — մտածեց աղջիկը ու առաջ անցաւ:

Գնաց, գնաց, տեսաւ երկնքէն իրարու ետեւէ կը վազէին սեւ-սեւ ամպերը:

— Է՛յ, ամպեր, սեւ-սեւ ամպեր, իմ արեւս չե՞ք տեսեր. — կանչեց փոքրիկ աղջիկը: — Դուք հոգ արեւին այդքան մօտիկ կ'ապրիք:

Ամպերը ոչինչ չպատասխանեցին, խոժոռ դէմքերով անցան ու գացին:

Աղջիկը քիչ մըն ալ որ գնաց՝ տեսաւ վարդի թուփ մը:

— Թփի'կ, սիրո՛ւն թփի'կ, դուն բարի ես. չգիտե՞ս, ո՞ւր է կորեր այսօր իմ պայծառ արեւս:

— Ա՛խ, ես այնպէս ծարաւ էի, տերեւներս այնպէս փոշոտ, կոկոններս ալ կը թոռմէին. — փափսաց վարդի թուփը՝ անձրեւի կաթիլները վրայէն թափ տալով:

— Ես քեզի իմ արեւս կը հարցնեմ. — ըսաւ փոքրիկ աղջիկը:

— Ա՛խ, ես այնպէս ծարաւ էի, այնպէս չոր էր: Անձրեւը եկաւ արմատներուն ջուր տուաւ, տերեւներս լըւաց:

Աղջիկը տեսաւ՝ անկէ ալ բան հասկնալիք չունի,
առաջ անցաւ:

Քիչ մըն ալ որ գնաց, տեսաւ ծիտիկ մը:

— Ծիտիկ-Միտիկ, չգիտե՞ս՝ ո՞ր է իմ արեւս:

— Արեւը: Կ'ուզե՞ս կանչեմ արեւը. — ըսաւ ծի-
տիկը:

Թռաւ, նստեցաւ բարձր ճիւղի մը ծայրը ու սկը-
սաւ երգել:

Առաջ կ'երգէր կամաց ու քնքուշ. բոլոր ծաղիկ-
ները իրենց թաց երեսները բարձրացուցին:

Ետքը աւելի զըւարթ ու աշխուժ. բոլոր կենդա-
նիները դուրս եկան իրենց պահուած տեղերէն:

Վերջն ալ այնպէս սրտանց ու հրաշալի, որ ինքը
արեւը դուրս հանեց գլուխը սեւ ամպերուն ետեւէն
ու ժպտեցաւ:

Ի՞նչ ըսել է՝ հաղիւ գտաւ:

Դէմքդ ի՞նչ պիտի ընես, որ դառնայ խոժոռ:

Բոյսերը ե՞րբ կը թոռմին. ինչո՞ւ:

Ո՞րն է վարդի կոկոնը:

«Վերարկնալ թա՛սի տուր». ինչպէ՞ս կ'ըսես ուրիշ կերպով:

«Քնքուշ ձայնով կ'երգէր». ըսէ՛ ուրիշ ձեւով:

Ի՞նչ ըսել է՝ աշխուժ:

Ե՞րբ կ'ըսենք՝ ժպտեցաւ, ե՞րբ կ'ըսենք՝ խնդաց:

Բան մը ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ, որ ըսենք՝ հրաշալի:

Ի՞նչ ըսել է՝ «սրտանց երգեց», «սրտանց պատմեց»:

Պատմէ՛ք ե՛կ ինչպէ՞ս արքեպիս փոքրիկ աղջիկը, ինչպէ՞ս
հագուեցաւ ու իջաւ իրենց պարտէզը, ի՞նչ խօսեցաւ վարդի
քուփին ու ծիտիկին հետ եւ ինչպէ՞ս գտաւ իր արեւը: Մի՛ խօ-
սիր մնացածներու մասին:

Պատմէ՛ք ե՛կ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ երկինքը անձրեւէն առաջ.
ինչպէ՞ս կ'ըլլայ անձրեւի ժամանակ. եւ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ անձ-
րեւէն ետքը:

Գրէ՛ք ե՛կ ինչպէ՞ս հագուեցաւ փոքրիկ աղջիկը եւ ո՞ր
գնաց:

Գրէ՛ք, ե՛կ ի՞նչ ըրաւ Ծիտիկ-Միտիկը, երբ բարձր ճիւղի
մը ծայրը նստաւ. եւ ի՞նչ եղաւ հետեւանքը:

3. ԾՈՅԼ ԱՂՋԻԿ

Բանն ի՞նչ ընեմ՝ կեղտոտ է.
բամբակը կորիզոտ է.
մետաքս պէտք է, որ մանեմ,
ծամօն պէտք է, որ ծամեմ,
կտուրը տիտիկ ընեմ,
անցնողը մտիկ ընեմ,
ուտեմ, խմեմ, կշտանամ,
մութը կոխէ՝ քնանամ:

Կորիզ = կուտ

Աղջիկը ինչո՞ւ բամբակ մաքրել չ'ուզեր: Բամբակը ինչո՞ւ
կը մաքրեն:

Բամբակէ գատ ուրիշ ինչէ՞ք եւ կը մանեն:

Պատմէ՛ք ե՛կ գիւղացի ծոյլ աղջիկը իր օրը ինչպէ՞ս անցընել
կ'ուզէ:

Պատմէ՛ք ե՛կ քաղաքացի՞ ծոյլ աղջիկը ինչպէ՞ս անցընել պի-
տի ուզէր:

4. ԲՐԲՐՈՒԱԾ ԳՐՔԵՐ

Թոռնիկը իր մեծ-մօրը հետ նոր էր դարձեր եկեղեցիէն, պինդ սեղմեր էր երեսին իր հայերէնի դասագիրքը եւ բոլոր ուժովը կը համբուրէր:

— Ա՛յ, տղա՛յ, ինչո՞ւ կը համբուրես այդ քըրքըրուած, հինցած գիրքը. — հարցուց հայրը յանդերձանելու ձայնով:

— Հապա դուք ինչո՞ւ կը համբուրէք ժամունքը քըրքուած հին գիրքը: Դուք ձեր ժամունք գիրքը կը սիրէք, ես ալ կը սիրեմ իմ դպրոցիս գիրքը. — պատասխանեց փոքրիկը:

— Քալէ՛, քալէ՛, երթա՛նք հաց ուտենք եւ Աստուած քեզի խելք տայ. — կը խնդար հայրիկը տղու ձեռքէն քաշելով:

Նկարագրէ՛ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ քըրքուած գիրքը:

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ յանդերձանելու ձայնը:

Ո՞րն է հինի հակառակը: Զորի հակառակը:

Ինչո՞ւ համար է եկեղեցին, ինչո՞ւ համար է դպրոցը:

Ինչո՞ւ համար է գիրքը. եւ ի՞նչ բան է:

Նկարագրէ՛ բազմութիւնը եկեղեցիին մէջ, լոյսերը, երգիչները, տէրտէրը: Տէրտէրը կը վերջացնէ ժամը եւ ամէնքը կուգան Սուրբ Գիրքը համբուրելու: Փռփրիկ տղան, կեցած կը նայի այդ քնուրիմ, կը գարմանայ եւ ի՞նչ կը մտածէ:

Գրէ՛ երկու գրքերուն ամբողջ պատմութիւնը:

5. ԳՐԻԶ

Գրի՛չ, խնդրե՛մ, աս ի՞նչ բան է. քիչ մը արդար եղիր գոնէ. տե՛ս, քուրիկիս մատներուն տակ կը գրես վարժ, շուտ ու յստակ:

Երբ ես կ'առնեմ՝ կը խաղմըղես, սեւ ազոաւի ճանկերուն պէս. գրէ՛, խնդրե՛մ, սիրուն, բարակ ու քիչ մըն ալ, կարծեմ, արագ:

Իսկ գրիչը ոչինչ չըսեր. բայց շարունակ կը խաղմըղէր. միայն քիչ-քիչ արդէն, կարծես, ծիտիկը մը ճանկերուն պէս:

Ինչպէ՞ս պիտի գրես, որ գրածդ ըլլայ յստակ:

Ինչպէ՞ս պիտի գրես, որ ըսեմ՝ վարժ կը գրես:

Սկիզբը անոր գիրը ինչի՞ է նմանցուցած, ինչո՞ւ. ե՞տքը ինչի է նմանցուցած, ինչո՞ւ:

Պատմէ՛ լրացնելով, թէ ո՞վ է ըսողը, ի՞նչ տարիքի է, ո՞ւր է կեցած, ե՞րբ. եւ ինչո՞վ կը վերջանայ:

6. ԶՈՐԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Հաշիւ ըսածդ շատ դժուար բան է՝

Գումարելը ամենէն դժուարին: Նոր հիւրեր կ'աւել-
նան եղած հին հիւրին:

Հանելն ալ դումարելուն հակառակը. մեծ թիւէն
պակսի պիտի փոքրիկ անառակը:

Բազմապատկելը պէտք է աղէկ միտք պահուի,
թէ քանի՞ անգամ քանի:

Բաժնելը քիչ մը ծուռ կ'երեւայ նոր սորվողին.
բայց բան չկայ, կը բաժնենք, մանաւանդ, եթէ բաժ-
նելիքը նուշ է ու կաղին:

Ի՞նչ ըսել է՝ անառակ տղայ է:

Ըսէ՛, որո՞նք են քրտաբանութեան չորս գործողութիւննե-
րը, եւ ամէն մէկը ի՞նչ ըսել է:

Գրէ՛ ամբողջ պատմութիւնը:

7. ԱՆՅԱԶՈՂ ԴԱՍ ՄԸ

Կարդա՛, ա՛յ չուն, կարդա՛ տեսնեմ,
չե՞ս յիշեր.

քեզի այնքան ես կրկներ եմ
այս գիշեր:

Ի՞նչ կը նայիս, յիմարի պէս,
տեսարակին,

պոչդ յամառ պինդ կը զարնես
յատակին:

Ի՞նչ ալ լայն-լայն կը յօրանջես,
յողնե՞ր ես:

Չէ՛, ուսումի դուռն յարմար չես:
կը ներես:

Ինչի՞ն կ'ըսեմք յօրանջել:

Յիշէ՛. ուրիշ ինչպէ՞ս կրնաս ըսեր:

Որո՞ւն կ'ըսեմք յիմար:

Մարդ ի՞նչ բաներէ կը յողնի:

Ըսէ՛ քանի մը բան, որ յատակ ունենայ:

«Ուսումի յարմար չես». ըսէ՛ ուրիշ կերպով:

«Անյաջող դաս». ինչպէ՞ս կ'ըլլայ հակառակը:

յիշել	յոգնիլ	յօրանջել
յամառ	յարմար	յիմար

յաջող,	անյաջող
յատակ,	անյատակ
յարմար,	անյարմար

Պատմէ՛ լրացնելով ու բացատրելով, թէ ո՞վ է շան հետ
այս փորձը ընողը, ե՞րբ, ի՞նչ առիթով եւ ինչո՞ւ չի յաջողե-
ցաւ:

Պատմէ՛ ուրիշ ա՛յն տեսակ փորձ մը, որ յաջողի:

8. ՀԱՄԲՈՐԴՆԵՐ

Օր մը աքլորը բարձրացաւ կտուրը, որ աշխարհք տեսնէ: Վիզը երկարեց, ձիգ տուաւ, բայց բան չտեսաւ: Դիմացի լեռը կը խանդարէր:

— Քուչի՛ աղբար, կարելի է դուն գիտնաս՝ ի՞նչ կայ այս լեռան ետեւը:

— Չգիտե՛մ. — պատասխանեց Քուչին:

— Հապա մինչեւ ե՞րբ պէտք է այսպէս տգէտ մնանք: Եկո՛ւր, երթանք նայինք՝ ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ աշխարհիս վրայ:

Շունը համաձայնեցաւ: Խօսք մէկ ըրին ու փախան:

Գացին, դացին, իրիկունը հասան անտառ: Գիւշերը մնացին հոն: Շունը պառկեցաւ թուփի մը տակ, իսկ աքլորը թառ ելաւ մօտիկ ծառին ու քնացան:

Լուսադէմին աքլորը կանչեց. ծուղորուղո՛ւ:

Աղուէս մը լսեց աքլորին ձայնը:

— Վա՛յ, ա՞ն ուրկէ ելաւ. ա՛յ, լաւ նախաճաշիկ, — մտածեց աղուէսը ու վազեց:

— Բարի լո՛յս, սանահայր աքլոր: Ի՞նչ բանի ես այս կողմերը:

— Կ'երթանք աշխարհք տեսնելու:

— Օ՛, ի՞նչ լաւ բան էք մտածեր. — խօսեցաւ աղուէսը: — Քանի ժամանակ է ես ալ չնորհքով ընկեր մը կը փնտռէի: Ի՞նչ աղէկ եղաւ՝ պատահեցանք: Դէ՛, վար իջիր, որ չուշանանք:

— Ես համաձայն եմ. — ըսաւ աքլորը. — տե՛ս, եթէ ընկերս ալ համաձայն է՝ իջնեմ երթանք:

— Ընկե՞րդ ուր է:

— Հո՛ն թուփին տակ:

«Ասոր ընկերն ալ երեւի իրեն նման աքլոր մը պիտի ըլլայ, ան ալ իմ ճաշ»։ մտածեց աղուէսը ու վազեց թուփին կողմը:

Յանկարծ որ չունը տակէն դուրս չեկա՛ւ, մեր աղուէսը կծիկը դրաւ. փախա՛ւ, ի՞նչ փախաւ:

— Կեցի՛ր, աղուէ՛ս աղբար, մի՛ շտապեր, որ մենք ալ գանք. այդպէս ընկե՞ր կ'ըլլայ. — ծառին գլխէն ձայն կուտար աքլորը:

Ի՞նչ ըսել է խանդարել:

Ի՞նչ տեսակ մարդուն կ'ըսեմք տգէտ:

Ինչո՞վ կը տարբերի թռիւք ծառէն:

Որո՞ւն կ'ըսեն սանահայր, որո՞ւն կ'ըսեն սանամայր. իսկ ո՞վ է սանիկը:

Ի՞նչ ըսել է՝ «կծիկը դրաւ»:

Ո՞րն է ճաշը, ո՞րն է ընթրիքը. իսկ ինչի՞նչ կ'ըսեմք նախաճաշիկ ու նախընթրիք:

Պատմե՛ ամբողջ պատմութիւնը ափորին բերնէն:

Պատմե՛ ամբողջը շան բերնէն:

Պատմե՛ աղուէսին բերնէն:

Գրե՛ այն մասը, ուր նկարագրուած է, քէ ինչպէ՞ս եղաւ, որ շունն ու ափորը գացին անտառ:

Գրե՛ այն մասը, ուր նկարագրուած է, քէ ինչպէ՞ս եղաւ, որ աղուէսը մօտեցաւ ափորին եւ անոր ընկերանալ առաջարկեց:

9. ԵՐԿՈՒ ԵՒ ՄԷԿ

Երկու աչք ունիս եւ մէկ բերան, որ տեսնես շատ բան, բայց խօսիս կէսին չափ միայն:

Երկու ականջ ունիս եւ մէկ բերան, որ սորվիս շատ բան, բայց խօսիս կէսին չափ միայն:

Երկու ձեռք ունիս եւ մէկ բերան. բերնիդ յոյսը դի՛ր ձեռքերուդ վրան:

Պատմէ՛ մանրամասն, քէ ինչո՞ւ համար է բերանը, աչքը, ականջը եւ ձեռքը:

Ո՞վ է բերնին ուտելիքը հասցընողը:

Ի՞նչ ըսել է՝ «բերնիդ յոյսը դի՛ր ձեռքերուդ վրան»:

Արտագրէ՛ ամբողջը:

10. ՁԵՌՔԻ ՄԱՏՆԵՐԸ

Ճկոյթն ըսաւ՝ Եկէ՛ք ուտենք:

Մատնեմատն ըսաւ՝ Ի՞նչ ուտենք:

Միջի-մատն ըսաւ՝ Աստուած կու տայ:

Յուցամատն ըսաւ՝ Թէ՛ որ չտա՞յ:

Բութ մատն ըսաւ՝ Գողնա՛նք ուտենք:

Աստուած բարկացաւ, զբարկաւ բութ մատի գլը՝ խուն, բաժնեց միւսներէն, քչեց վար ու հրամայեց, որ ծառայէ միւսներուն:

Համեմատէ՛ մարդու ձեռքին ու ոտքին կազմը. ո՞րն է գլխաւոր տարբերութիւնը. ի՞նչ է այդ տարբերութեան հետեւանքը. ինչո՞ւ համար է ձեռքը, ինչո՞ւ համար է ոտքը:

Ի՞նչ կենդանիներ գիտես, որոնք ոտքով կը քնեն. ամոնց ոտքին բուքը ինչպէ՞ս է դրուած:

Պատմէ՛ այնպէս, իբրեւ քէ հինգ մատերուն տեղը հինգ եղբայր ըլլան. ինչպէս կ'ըլլայ որ անգամ մը անօթի կը մնան, պզտիկը կու լայ, միւսները ի՞նչ կ'ըսեն, մեծը ի՞նչ կ'առաջարկէ, ի՞նչ կ'ընեն եւ հետեւանքը ի՞նչ կ'ըլլայ:

11. Հ Ի Ն Գ Ա Ղ Բ Ա Ր

Ճստիկ ճկոյթ,

աղա մատնեմատ,

երկար — լուրջ միջնամատ,

աման — լիզող ցուցամատ,

ծառայ բութ:

Բացատրէ՛ ամէն մէկուն մականունը. այսինքն ինչո՞ւ մէկուն ճստիկ կ'ըսենք, միւսին՝ աղա. աչքի առաջ ունեցիր, որ լուրջ կ'ըսենք շատ երկարահասակ մարդուն:

12. ԳՈՒԼՊԱՅ ԳՈՐԾԵԼՈՒ ՄԻԼԵՐԸ

Գուլպայի չորս միլերը, պարծեցան, ըսին.
— Մենք որմնադիր ենք ու պատ կը հիւսենք:
Հինգերորդ միլը ծաղրեց ու ըսաւ.
— Իսկ ի՞նչ կը հիւսէք, թէ որ թեւ չի տամ:

Որո՞ւն կ'ըսեն՝ որմնադիր:

Ի՞նչ ըսել է պարծենալ:

«Գուլպայ գործել». ուրիշ կե՞րպ:

Միլը ինչէ՞ է շինուած: Գուլպայէ գատ ուրիշ ի՞նչ կը ել-
սեն միլերով:

Գուլպայի միլերը ինչո՞վ են նման ձեռքին. ո՞րն է բութ
մատին դերը խաղացողը:

13. ԳԱՐՆԱՆ ԿԱՐՕՏ

Կարօտ ենք տեսքիդ, աննմա՛ն դարուն,
չո՛ւտ եկուր մեզի ու բե՛ր տաք օրեր,
բե՛ր պայծառ արեւ, բե՛ր ծաղիկ սիրուն,
ճըլճըլող թռչուն, բե՛ր կանաչ դաշտեր:

Թող բացուի՛ն, ծաղիկի՛ն, վարդ, մեխակ, շուշան.
բա՛ց մեր դռները, բա՛ց մեր պատուհան.
Փակուած սենեակէ՛ն ելլենք ազատուինք,
կանաչ դաշտ երթանք, խաղանք, գլտորուինք:

Ի՞նչ ըսել է՝ կարօտեր եմ:

Համեմատե՛լ իրարու հետ վարդը եւ մեխակը:

Համեմատե՛լ դուռը եւ պատուհանը:

Ի՞նչ պիտի ընենք, որ դառնայ գլտորուիլ:

Կարդա՛լ այնպէս որ իբրեւ թէ այդ քոյրը արդէն կատար-
ուած է: Այսինքն՝ «կարօտեր էիմ տեսիլդ, դուն եկար
ու...»:

Նկարագրե՛լ գարնան առտու մը այնպէս որ ոտանաւորին
մէջ եղած բոլոր բաները յիշուին:

14. ԶԱՄԲԻՒՂԸ

Հօրաքոյրը գիւղէն եկեր էր հիւր:

— Բարե՛ւ, բարե՛ւ, հօրքուրի՛կ. — կանչեցին
փոքրիկները եւ աղմուկով վրան վազեցին:

Հօրաքոյրը ձեռքի զամբիւղը դրաւ աթոռին ու
ըսաւ.

— Հասա՛լ, գտէ՛ք նայիմ՝ ի՞նչ եմ բերեր ձեզի:

— Հաւկի՛թ ... ի՛ւղ ... պանի՛ր... ալի՛ւր...
մե՛ղը ... բացականչեցին մանուկները մէկը միւսի
հետեւէն:

— Չէ՛, չէ՛, կենդանի է:

— Վառի՛կ... հա՛ւ... բա՛ղ... սա՛ղ...:

— Ո՛հ, ո՛հ, չորս ոտք ունի:

— Գառնո՛ւկ... հո՛րթ... ոչխար... կով...
գոմէ՛շ...

— Ա՛յ, խելօքնե՛ր, այս զամբիւղի՞ն մէջ: Լաւ
մտածեցէ՛ք: Երկա՛ր-երկար ականջներ ունի:

— Է՛շ.— պոռաց մէկը:

Ու բոլորը միասին խնդացին:

— Է՛, չգիտցա՛ր.— ըսաւ հօրաքոյրը ու ծածկո-
ցը բացաւ:

Զամբիւղին անկիւնը երկիւղէն կծկուեւր էր ձիւ-
նի պէս ճերմակ սիրուն նապաստակ մը:

Ի՛նչ ուրախութիւն էր:

Ուրիշ կ'ըստանամք հաւկիթը, իւղը, պանիրը, ալիւրը
եւ մեղրը:

Վառիկը ի՞նչ քան է:

Հաւը եւ բաղը համեմատե՛լ իրարու:

Ինչի՞ կը գործածենք էշը, ինչի՞ կը գործածենք գոմէշը:

Երկիւղի փոխարէն ի՞նչ կ'ըսենք սովորաբար:

Ուրիշ ի՞նչ քան կրնաս յիշել, որ «ձիւնի պէս ներմակ» ըլ-
լալ:

Պատմե՛լ ամբողջ պատմութիւնը հօրաքոյրը գալու ատենը
հոն եղած փոքրիկներէն մէկուն բերնովը:

Պատմե՛լ, քէ ինչպէս հօրաքոյրը կը պատրաստուէր քա-
ղաք երթալու, ինչպէս նուէր մը տանիլ կ'ուզէր, ինչպէս բռ-
նեց, ո՞ւր դրաւ եւ ինչպէս մամբայ ինկաւ. մամբան կառքին
մէջ ի՞նչ կը մտածէր:

Գրեցէ՛ք միայն այն կտորը, ուր հօրաքոյրը կ'առաջարկէ
գուշակեն իր բերածը եւ տղաքը ի՛նչ ենթադրութիւններ կ'ը-
նեն:

15. Ծ Տ Ի Ն Ե Ք Ի Ա Թ Ը

Կար ու չկար ծիտ մը:

Անգամ մը այս ծտին ոտքը փուշ կը մտնէ: Աս-
դին կը թռչի, անդին կը թռչի, կը տեսնէ՝ պառաւ մը
ցախ կը փնտռէ, որ թոնիրը վառէ, հաց թխէ: Կ'եր-
թայ կ'ըսէ.

— Մա՛միկ, մա՛միկ, ոտքիս փուշը հանէ՛, թո-
նիրդ վառէ՛. ես ալ երթամ քջուջ ընեմ, գլուխս պա-
հեմ:

Պառաւը փուշը կը հանէ, թոնիրը կը վառէ:

Ծիտը կ'երթայ կուգայ, թէ՛

— Իմ փուշս ե՛տ տուր:

Պառաւը կ'ըսէ.

— Փուշը թոնիրն եմ նետեր:

Ծիտը կը կենայ, թէ՛

— Փուշս տո՛ւր, թէ չէ ասդին թռչիմ, անդին
թռչիմ, լօշիկդ առնեմ, դուրս թռչիմ:

Պառաւը լօշ մը կուտայ: Ծիտը լօշը կ'առնէ ու կը
թռչի:

Կ'երթայ, կը տեսնէ՝ հովիւ մը նստեր կաթ կ'ու-
տէ անհաց: Կ'ըսէ.

— Հովիւ աղբար, կաթը ինչո՞ւ անհաց կ'ուտես:
Ա՛յ, լօշը ա՛ռ, բրդէ՛ կաթին մէջ, կե՛ր. ես ալ երթամ
քջուջ ընեմ, գլուխս պահեմ:

Կ'երթայ, կուգայ, թէ՛

— Լօշս տո՛ւր:

— Կերայ.— կ'ըսէ հովիւը:

— Չէ՛, կ'ըսէ,— լօշս տուր, թէ չէ ասդին թռ-
չիմ, անդին թռչիմ, գառնուկդ առնեմ դուրս թռչիմ:

Հովիւը ճարահատ դառ մը կուտայ: Ծիտը կ'առ-
նէ ու կ'երթայ:

Կ'երթայ, կը տեսնէ՝ տեղ մը հարսնիք կ'ընեն,
մսացու չունին, որ մորթեն: Կ'ըսէ.

— Ի՞նչ էք մոլորեր: Ա՛յ, առէ՛ք դառս, մորթեցէ՛ք,
քէ՛ֆ ըրէք: Ես ալ երթամ, քջուջ ընեմ, գլուխս պա-
հեմ:

Կ'երթայ, կուգայ, թէ՛

— Գառս տուէ՛ք:

— Մորթեր ենք, — կ'ըսեն, — կերեր ենք. ուրկէ՞
տանք:

Սա կը կայնի, թէ՛

— Զէ՛. դառս տալու էք տուէք, թէ չէ՛ ասդին
թռչիմ, անդին թռչիմ, հարսիկն առնեմ, գուրս թըռ-
չիմ:

Ու հարսը կ'առնէ, կը թռչի:

Կ'երթայ, կ'երթայ, կը տեսնէ՝ աշուղ մը, որ
ճամբով մը կ'երթայ: Կ'ըսէ.

— Աշուղ աղբար, ա՛ռ այս հարսը, պահէ՛ մօտդ:
Ես ալ երթամ, քջուջ ընեմ, գլուխս պահեմ:

Կ'երթայ, կու գայ, աշուղին առջեւը կը կտրէ,
թէ՛

— Իմ հարսս ինծի՛ տուր:

Աշուղը կ'ըսէ.

— Հարսը գնաց իրենց տուն:

Սա թէ՛

— Զէ՛. իմ հարսս տո՛ւր, թէ չէ՛ ասդին թռչիմ,
անդին թռչիմ, սաղիկդ առնեմ, գուրս թռչիմ:

Աշուղը սաղը կը հանէ, կու տայ անոր:

Սաղը կ'առնէ, կը նետէ ուսը, կը թռչի, կը թա-
ռի տեղ մը, կ'ըսկսի նուագել ու ճաշատալով երգել:

Ծը՛նդլը, մընդլը, ծի՛ւ, ծի՛ւ.
փշիկ տուի, լօշիկ առի,
լօշիկ տուի, դառնիկ առի,
դառնիկ տուի, հարսիկ առի,
հարսիկ տուի, սաղիկ առի,
սաղիկ առի ու թառեցայ,
ա՛յ, թառեցայ, աշուղ դարձայ.
Ծը՛նդլը, մընդլը, ծի՛ւ, ծի՛ւ:

Պատաւը ո՛ւրտեղ ցալս կը փնտռեր:

Հացը ի՞նչ պիտի ընեմք, որ թխուի:

Հաւը ինչո՞ւ քջուջ կ'ընէ. ինչպէ՞ս կ'ընէ:

Ի՞նչ ըսել է. «Տղան իր գլուխը կը պահէր»:

Լօշ կամ լաւաշ կ'ըսենք լաքի նման բարակ ու երկար
թխուած հացին:

Ե՞րբ կ'ըսենք մէկուրեւ համար ճարահատ:

Հարսնիքը ի՞նչ բան է:

Մարդս ի՞նչ վիճակի մէջ պիտի գտնուի, որ ըսեմ մոլո-
րեր է:

Աշուղի գործը ի՞նչ է:

Ի՞նչ ըսել է՝ «մարդուն քոջեւը կտրեց»:

Կրնա՞ս ըսեր, սաղը ինչո՞վ կը նմանի ջուքակին, եւ անկէ
ինչո՞վ կը տարբերի:

Ինչո՞վ կ'երգենք, ինչո՞վ կը նուագենք:

Պատմե՛ միայն, քէ ծիտը ի՞նչ խաղ բերաւ պառաւի գըլ-
խուն:

Պատմե՛, քէ ան ի՞նչ խաղ խաղաց հովուի գլխուն:

Պատմէ՛ հարսնեւորներուն ըրած խաղը:
Պատմէ՛ քէ ծիտը ինչպէ՞ս աշուղ դարձաւ:

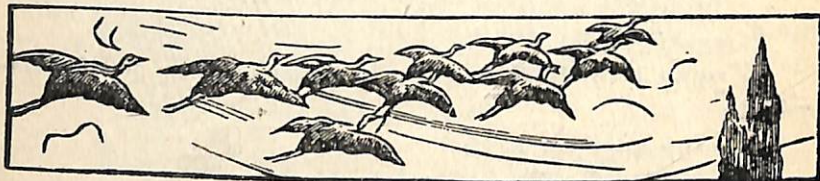
Գրէ՛, քէ ինչպէ՞ս պառաւ իր քոնիքը վառեց:
Գրէ՛, քէ ի՞նչպէս ծիտը գառան մը տէր կը դառնայ:

16. ԿՌՈՒՆԿՆԵՐԸ

Կը՛ռ, կը՛ռ, կռկռան
կռռնկները, հա՛, թռան.
կռռնկներու թեւին տակ
եկաւ գարուն մեր դռան:

Ինչո՞ւ կ'ըսէ՛ «կռռնկներու քեւին տակ եկաւ գարունը»:
Այս չորս տողը ինչպէս կ'ըսես աշնան:

17. ԱՍՏԾՈՒ ՍԵՂԱՆԸ

Գարունը բարի Աստուածը ըսաւ.

— Սեղա՛ն բացէ՛ք փոքրիկ ճիճուներուն համար:
Եւ իսկոյն կեռասենին ծածկուեցաւ կանաչ տե-
րեւներով:

Արթնցան փոքրիկ ճիճուները, սկսան կրծել
թարմ տերեւները եւ ըսին.

— Ո՞վ է պատրաստեր մեզի համար այս հրաշալի
սեղանը:

Բարի Աստուածը նորէն ըսաւ.

— Սեղա՛ն բացէ՛ք ժիր մեղուին համար:

Եւ իսկոյն կեռասենին բացաւ իր ճերմակ ծաղիկ-
ները:

Մեղուն արթնցաւ արշալոյսին ու տղտղալով թը-
ռաւ դէպի կեռասենին: Կը թռչէր ծաղիկէ ծաղիկ ու
ամենէն մէյմէկ կաթիլ կը ծծէր:

— Ա՛խ, ի՛նչ անուշ խմիչք է. — կը մտածէր ան
իր փեթակը շտապելով, — աս ո՞վ է պատրաստեր
ինձի համար:

Եկաւ ամառը: Ու բարի Աստուածը ըսաւ.

— Սեղա՛ն բացէ՛ք փոքրիկ թռչուններուն համար:

Եւ իսկոյն կեռասենին վրայ երեւացին թարմ ու
կարմիր պտուղները:

Կ'ուռէին փոքրիկ թռչնակները ու կը խաղային:

— Ա՛խ, ի՛նչ լեցուն սեղան է. աս ո՞վ է պատ-
րաստեր մեզի համար:

Աշունը բարի Աստուածը ըսաւ.

— Լիացան ամենքը. հաւաքեցէ՛ք սեղանը:

Եւ իսկոյն ելաւ պաղ քամին, թափեց տարաւ
գեղնած տերեւները:

Մերկ կեռասենին կը դողար ցուրտէն:

— Ծածկեցէ՛ք, որ չի մրսի. — ըսաւ բարի Աստ-
ուածը:

Իսկոյն եկաւ ձմեռը ու փափուկ ձիւնով ծածկեց
կեռասենին մերկ ճիւղերը:

Ճիճու—որդ

Ի՞նչ տեսակ տղան է ժիր:

Ի՞նչ քան է փեթակը:

Ինչի՞ն կ'ըսենք՝ *խմբիչք*: Տո՛ւր մէկ-երկու խմբիչքի անուն:
Պատուը ե՞րբ է քարմ. հացը ե՞րբ է քարմ: Լուրը ե՞րբ է
քարմ: Ուրեմն ի՞նչ ըսել է *թարմ*:

«Լիացան ամենքը». աւելի սովորական կերպով ի՞նչպէս
կ'ըսենք:

Ի՞նչ կ'ընենք, որ մերկ չի մնամք. ուրեմն ի՞նչ ըսել է *մերկ*:
Պատմէ՛ քէ ինչ փոփոխութիւններու կ'ենք-արկուի կեռա-
սի ծառը գարունէն մինչեւ ձմեռ, եւ ո՞վ կը վայլէ անոր տե-
րեւները, ծաղիկները, պտուղները. չմոռնա՛ս նաեւ մարդը:
Քոյրը պիտի պատմես առանց որեւէ խօսակցութեան:

Գրէ՛ միայն այն մասը, ուր սեղան կը բացուի մեղուներուն
համար:

18. ԳԱՐՆԱՆ ԱՄԻՍՆԵՐՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ

*Մարտը կու տայ մեզ ձնծաղիկ,
ապրիլը՝ կապոյտ մանուշակ,
մայիսին կը բացուի վարդը,
սոխակը կ'երգէ անուշակ:*

Որո՞նք են ամառուան ամիսներուն նուէրը: Ի՞նչ պտուղ-
ներ կը հասնին յունիսին, ի՞նչ պտուղներ կը հասնին յուլիսին
եւ ի՞նչ պտուղներ կը հասնին օգոստոսին:

19. ԱՆՕԹԻ ՃՈՒՏԻԿՆԵՐԸ

*Բոյնին մէջ ճնճղուկին ճուտիկները կը ճըճըւա-
յին, ճի՛ւ, ճի՛ւ, ճի՛ւ:*

— *Ճի՛կ, ճի՛կ-ճի՛կ, ի՞նչ կը հաճիք. — հարցուց
մայր ճնճղուկը:*

— *Ճի-ճո՛ւ, ճի-ճո՛ւ. — ճըճըւացին ճուտիկնե-
րը:*

*Եւ մայր ճնճղուկը թռաւ բոյնէն դուրս որդեր
փընտռելու:*

Ի՞նչ կը հանիք = ի՞նչ կ'ուզէք, ի՞նչ կը հրամայէք:

Պատմէ՛ լրացրեալով. բոյնին մէջ ճուտիկները մինակ են
մնացեր, ի՞նչ կ'ընեն. մայրերնին կու գայ, ինչպէ՞ս, ի՞նչ կը
հարցընէ, եւ ո՞ւր կ'երթայ նորէն, ինչպէ՞ս:

20. ԱՐԱԳԻԼՆԵՐՈՒՆ ԴԱՐՁԸ

*Զով առտու մըն էր, երբ արագիլը իջաւ գիւղին
վրայ իր հին բոյնը:*

Երեխաները բակը կը խաղային:

— *Բարե՛ւ, փոքրիկնե՛ր, — ձայն տուաւ արագիլը
իր բարտիին ծայրէն:*

— *Արագիլը եկե՛ր է, արագիլը եկե՛ր է. — ուրա
խացան երեխաները:*

— *Մեր գիւղը նոր ի՞նչ կայ, չկայ:*

— *Է՛, քու երթալէդ ետքը այնքան բան է պատա-
հեր. — բացական չեց մանուկներէն մէկը:*

— *Այնպէս ցուրտ էր, այնպէս ձմեռ. դուն գը-
լուխդ լաւ ազատեցիր. — վրայ բերաւ մէկ ուրիշը:*

— Իսկ իմ քուրիկս ամուսնացաւ. ափսո՛ս որ հոս չէիր. հարսնիք ըրինք, ուրախութիւն ըրինք. — շտապեց յայտնելու երրորդը:

— Նայէ՛, հայրիկս կաղընդին ինծի համար հաստ կըրունկներով կօշիկներ առաւ. — ցոյց տուաւ ուրիշ մը իր կօշիկները:

— Իսկ ես արդէն դպրոց կ'երթամ. — պարծեցաւ փոքրիկ աղջիկ մը:

— Արագիլը դեռ հոս էր, որ քեզի դպրոց տարին. — կտրեց անոր խօսքը մեծ եղբայրը: — Ի՞նչպէս կուլայիր, երթալ չէիր ուզեր:

— Ե՞ս... Ե՞ս... — կմկմաց աղջիկը եւ նորէն դարձաւ արագիլին. — հիմա ես արդէն ազատ կը կարդամ:

Արագիլը բարտիին ծայրէն ծանր-ծանր գլուխը երերցուց: Կարծես ըսել կ'ուզէր.

— Ապրի՛ս, ապրի՛ս, աղէկ կ'ընես:

Ե՞րբ է կաղընդը:

«Զով առտու մը». «ցուրտ առտու մը». ի՞նչ տարբերութիւն ունին իրարմէ:

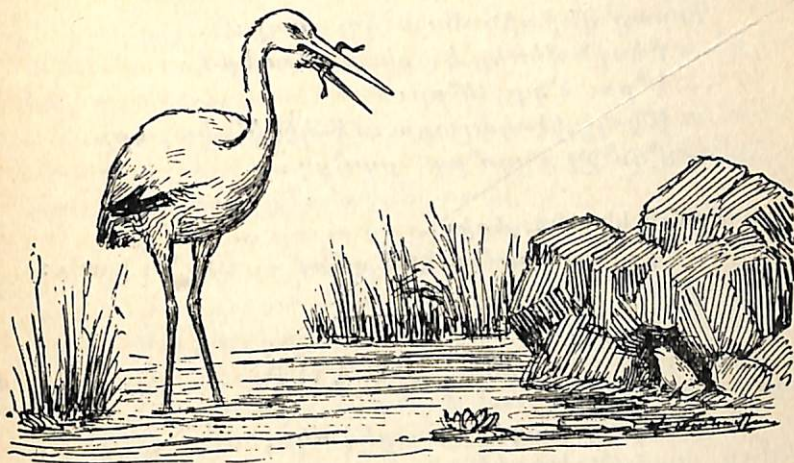
Ի՞նչ տեսակ խօսելուն կ'ըսենք՝ կմկմալ:

Ազատ կարդալ չկրցողը ինչպէ՞ս կը կարդայ:

Փոքրիկ աղջիկը քիչ մը ետքը կը պատմէ մօրը իրենց արագիլի դարձը եւ երեխաներուն մէջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը:

Գրէ՛ միայն փոքրիկ աղջկան պարծեմալը:

21. ԳՈՐՏՆ ՈՒ ԱՐԱԳԻԼԸ

Գետին եղերքը արագիլը գորտ մը բռնեց ու կուլ տուաւ:

Միւս գորտը տեսաւ ու արագ մտաւ խորը քարի մը տակ:

— Սիրո՛ւն գիրուկ, ո՞ւր կը փախչիս. — կանչեց արագիլը ետեւէն: — Եկո՛ւր, եկո՛ւր, լաւ լուր ունիմ քեզի տալու:

— Գիտե՛մ, գիտե՛մ քու լաւ լուրդ. արդէն ընկերոջս տուիր. — պատասխանեց գորտը ու աւելի ամուր մտաւ քարին տակը:

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ այս պատմութիւնը, եթէ առաջին գորտին հետն է, որ կը խօսի արագիլը եւ քարին տակէն դուրս կը կանչէ: Գրէ՛ արագիլի տալիք աղուոր լուրին պատմութիւնը:

22. ԳՈՐՏԵՐԸ

Գորտը գորտին ձայն կու տար:

— Քեռին մեռեր է, քեռին մեռեր է:

— Ե՞րբ, ե՞րբ, ե՞րբ:

— Մէ-կէ-կէ-կալ օրը, մէ-կէ-կէ-կալ օրը:

— Ըղ՞՞րդ, ըղ՞՞րդ, ըղ՞՞րդ:

Որո՞ւն կ'ըսենք քեռի:

Ուղ՞՞րդ, կամ ըղ՞՞րդ կամ զո՞՞րդ = ուղի՞ղ, իրա՞ւ:

23. ՄԵՂՈՒ

Հա', ծագեցաւ արեգակը,

Հա', ծաղկեցաւ մանուշակը,

Մեղուն թողեց իր փեթակը

Տըզտըզալով, տըզտըզալով:

Մեղուն թռաւ ծաղիկներուն,

Մեղը բերաւ փոքրիկներուն,

Կըճ ու խայթոցն ալ չարերուն

Կըսկըծալով, կըսկըծալով:

Ի՞նչ կենդանիներ գիտես, որ կը խայթեն:

Ի՞նչ ըսել է կըճ, «կըն ընել»:

Ի՞նչն է որ կը կսկծայ:

Պատմե՛ք է առումն կանուխ, ինչպէս մեղուն դուրս եկաւ փեթակէն, դուրսը ինչպէ՞ս էր, ո՞ւր գնաց, ի՞նչ ընելու, ինչ-պէս պատահեցաւ չար տգու մը, որ մեղունին ետեւէն ինկաւ, ինչո՞ւ. եւ մեղուն ի՞նչ ըրաւ. ի՞նչ եղաւ հետեւանքը:

24. ՇՈՒԿԱՅ

— Ա՛յ տղայ, աս ի՞նչ ծանր է գրպանդ. մէջը ի՞նչ կայ. — հարցուց մայրը Հրանդին, որ նոր էր հա-ներ իր հագուստները եւ պառկեր էր:

— Իմ բաներս են, մայրի՛կ, տեղը գի՛ր ու նայէ՛, որ մարդ չի մօտենայ. — պատասխանեց Հրանդը ու գլուխը կոխեց վերմակին տակ:

Իսկ մայրը պարպեց գրպանը սեղանին վրայ: Այ ի՞նչ ըսես, որ մէջէն դուրս չի գայ: Ժանդոտ բանալի մը, ծայրը կրծած մատիտի կտորներ, գուլպայ գոր-ծելու թել, վէգեր, կոճակներ, փայտէ սլաք մը՝ մէկ ոտքը կաղ, երեք ոտքը չկայ. օղակներ, քարեր, եւ վերջապէս այդ ամենուն տակը Հրանդի ազտո՞տ թաշկինակը:

— Ա՛խ, դո՛ւն, սատանայ: Ասանկ ալ գրպան կ'ըլլայ: Շնորհքով շուկայ է ասիկա. — ըսաւ մայրը ու ի՞նչ կը խնդայ:

Մայրը կը խնդայ, իսկ տղան արդէն անուշ-անուշ կը մշմշայ:

Ի՞նչ բան է շուկան:

Ի՞նչ ըսել է՝ «սատանայ մարդ է»:

Պատմե՛ք ամբողջը առանց խօսակցութեան:

Գրե՛ք, քէ ի՞նչ առարկաներ դուրս եկան գրպանէն, երբ մայրը պարպեց սեղանին վրայ:

25. ԳԻՒՂԱՑԻ ԱՂԶԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Նրկուշաբթի շրփ-տըփ,
 երեքշաբթի տաշտ կը դնեմ,
 չորեքշաբթի խմոր կ'ընեմ,
 հինգշաբթի հաց կը թխեմ,
 ուրբաթ լըւաց կ'ընեմ,
 շաբաթ օրը ծամ կ'խտակեմ,
 իսկ կիրակի, ծօ՛ւ անիրաւ,
 ո՞վ բան կ'ընէ, որ ես ընեմ:

Շրփ-տըփ, շփել-տփել, այսինքն մաքրել-սրբել:

Ի՞նչ ըսել է խտակել. ի՞նչ ըսել է ըստըկել:

Շաբաթ օրը աղջիկը ի՞նչ պիտի ընէ:

Շաբաթուան մէջ աղջկան ամենէն գլխաւոր աշխատանքն էր որո՞նք էին:

Ի՞նչ բան է օրացոյցը. ինչո՞ւ համար է:

Գրէ՛ շաբաթը քանի՞ օր ունի եւ որո՞նք են անոնց անունները:

26. Ո՞Վ Է ՄԵՂԱԿՈՐԸ

Սարդը կախեր էր իր բարակ թելը ծառի ճիւղէն ու իջեր էր վար:

Ճուտիկը, Մուտիկը ու Կոտրած-տոտիկը, Շէկ հաւիկի խենթութիւնները սարդը տեսան:

— Իմինս է. — ճըւաց Ճուտիկը:

— Ձէ՛, իմս է. — ճչաց Մուտիկը:

— Ո՛չ, իմս է. — ճըճըկաց Կոտրած-տոտիկը:

Ու երեքն ալ իսկայն վազեցին, որ սարդը բռնեն, ուտեն:

Ճուտիկը վազեց՝ դեռ անփութութեամբ թռչելով թափ-թափ տալով:

Մուտիկը վազեց՝ երկար-բարակ վիզը աւելի երկնցնելով:

Կոտրած-տոտիկը վազեց՝ իր վնասուած կարմիր ոտքը կաղէկաղ քաշ տալով:

— Հեռացէ՛ք. — հրեց Ճուտիկը:

Կորսուեցէ՛ք. — մշտեց Մուտիկը:

— Ձեզի ո՞վ կուտայ. — վրայ ինկաւ Կոտրած-տոտիկը:

Իրար այնքան հրեցին, հրմշտեցին, որ սարդը ալ չսպասեց ու իր թելովը փախաւ վեր:

Փախաւ վեր ու վերէն կը նայէր, թէ ինչպէս Շէկ հաւիկի խենթութիւն վառեկները կը կռուէին ու իրար կտցահարէին:

— Հիմա աս ի՞նչ ըրիք.— կը ճշար ճոտիկը:
 — Դո՛ւք փախցուցիք.— կը ծըլար Մոտիկը:
 — Իմ սարդս ինչո՞ւ հեռացուցիք.— կը տրտնջար
 Կոտրած-տոտիկը:

Ի՞նչ ըսել է *անիետուր*. Ի՞նչպէս կ'ըլլայ հակառակը:
 Ի՞նչ պիտի ընեմ, որ դառնայ *հրել*. Ի՞նչպէս կ'ըլլայ *մշտել*.
 Իսկ ի՞նչ է *հրմշտելը*:
 Քու մագերուդ գոյնը թո՛ւիս է, քե՞զ չէ՛կ է: Ընկերներէդ ո՞վ
 է քույս, ո՞վ է շէկ:
 Թռչուններն ու հաւերը, երբ իրարու հետ կռուին, ի՞նչ կ'ը-
 նեն: Ատոր մէկ բառով ի՞նչ կ'ըսենք
 Կը տրտնջար=դժգոհութիւնը կը յայտնէր:
 Քաշ տալ=փաշել, փաշշել:

Պատմէ՛ ամբողջը քու խօսքերովդ եւ առանց վառեկները
 խօսեցնելու:

Սարդը քող պատմէ՛ իր փոքրիկներուն այս դէպքը. չմոռ-
 ցաս յիշելու, քէ ինչո՞ւ էր վար իջեր. եւ քէ հիմա ի՞նչպէս
 կը խնդար անոնց վրայ:

Գրէ՛ ամբողջը դուրս քողնելով վառեկներու վէճերը, մի-
 այն ա՛յն ինչ որ ըրին եւ ինչ որ եղաւ:

27. ԶԻՈՒՆ ՏՐՏՈՒՆՁԸ

Գիւղացին գարի կը ցանէր:

— Ատ ի՞նչ կ'ընես. գարին ինչո՞ւ հողին կը
 խառնես.— տրտնջաց ձին.— ի՞նչ կ'ըլլայ, ինծի տա-
 յիր՝ ուտէի, քան թէ այդպէս կը փճացնես:

Տէրը ոչինչ չի պատասխանեց ու շարունակեց իր
 ցանը:

— Եթէ ինծի տալ չես ուզեր, տո՛ւր իշուն: Ուտէ,
 ուժ առնէ, որ բեռցնես ու տանիս ջաղաց:

— Եթէ իշուն ալ տալ չես ուզեր, տո՛ւր գոնէ հա-
 ւերուն: Կ'ուտեն, քեզի համար հաւկիթ կ'ածեն:

Տէրը լուռ գարին շաղ կուտար աջ ու ձախ:

— Ինչո՞ւ պատասխան չես տար.— հարցուց ձին
 նեղացած:

— Քու պատասխանդ ամառը կուտամ.— ըսաւ
 գիւղացին:

Ի՞նչ ըսել է *տրտնջալ*:

Ի՞նչ ըսել է «*շաղ կուտար աջ ու ձախ*»:

Ի՞նչ ըսել է՝ *փճացնել*:

Պատմէ ամբողջը, միայն այնպէս, որ այս բոլորը ձին իր
 մտքին մէջը կը մտմտայ ու կը մեղադրէ յիմար մարդը:

Ցորենի հասկը համեմատէ՛ գարիի հասկին, ինչպէս եւ ցո-
 րենն ու գարին:

Նկարագրէ՛ ամառը, հնձելու ժամանակը. հոն է եւ ձին
 տիրոջը քով. եւ ըսէ՛ ինչ պատասխան որ տէրը տուաւ ձիուն:

Գրէ՛ միմիայն ձիուն ըսածները իրարու ետեւէ, իբրեւ մէկ
 ամբողջութիւն մը, առանց ընդհատելու. ամենէն ետքը կը
 դնես սիրոյ տուած պատասխանը:

28. ԳԻՒՂԻ ԱՌՏՈՒՆ

Արեգակը դուրս է եկեր
 պսպղալով,
 շողքը երգէն ներս է ինկեր
 շողշողալով.
 Ծիտը ծառէն կը կէկէայ
 ծըլւըլալով,
 ձորէն առուն կը քէքէայ
 վըշվըշալով.
 Ծոյլ տղայի քունն է տարեր
 խռմբալով,
 տրեխները շունն է տարեր
 մռըլտալով:

«Արեգակը դուրս է եկեր». ըսէ՛ ուրիշ ձեռով:
 Որո՞ւ ձայնին կ'ըսեմք կէկէալ, որո՞ւ ձայնին կ'ըսեմք
 քէքէալ:

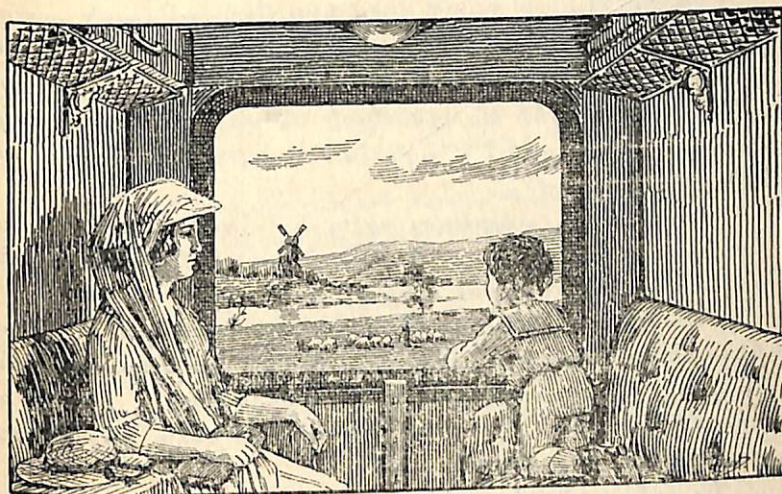
Քնանալ ու խռմբալ ի՞նչով կը տարբերին իրարմէ:
 Շունը ինչո՞ւ համար էր տարեր տրեխները:
 Արեւու շողքին կամ շողին ուրիշ ինչպէ՞ս կ'ըսեմք:

Նկարագրէ՛ գիւղի առտուն:

Նկարագրէ՛ քէ ի՞նչ բան է տրեխը, ինչէ՞ն կը շինեն, ինչ-
 պէ՞ս կը շինեն եւ ինչպէ՞ս կը գործածեն:

29. ՎԱԳՈՆԻՆ ՊԱՏՈՒՂԱՆԷՆ

Կը վազեն, խենթի պէս կը վազեն բոլորը վագո-
 նիս պատուհանին առջեւէն, տուները, խանութները,
 կամուրջները, ցանկապատերը, ծառերը, ցիցերը:
 Կը վազեն ձիերը, կովերը, ոչխարներուն հօտը,
 կարծես թշնամիին վրայ կը վազեն, կարծես յարձակ-
 ուելու կը վազեն:

Կը վազեն, հովի պէս, բլուրներուն կողերը, ան-
 տառներուն խորերը ու դաշտերուն գորգերը: Աչքդ
 տոցես բանաս՝ կը թռչի առջեւէդ փոքրիկ կայարան
 մը իր աղմուկով, իր շէնքերով, մարդիկներով:
 Կը փախչին, վագոնիս պատուհանին առջեւէն
 ամենքը իրենց կեցած տեղը ետ-ետ կը փախչին:
 Հոս ոտքը բոբիկ փոքրիկ աղջիկ մը, որ ձեռքը
 բերանը դրած մեզի կը նայի. հոն չարածիծի տղայ մը

պատուած հագուստներով, որ բռունցք ցոյց կուտայ ինծի:

Անդին կառք մըն է, որ կ'երթայ բեռցած տոպրակներով. ու տոպրակներուն վրայ երկար մարդ մըն է պառկեր ամբողջ հասակովը: Եւ կը փախչին, դողի պէս, կը փախչին ե'ւ պառկած մարդը, ե'ւ տոպրակները, եւ կառքը, ե'ւ այն ճամբան, որուն վրայ անոնք կը քայլեն:

Կը հոսին, գետերու պէս կը հոսին ճամբան ու հողերը, գետիններն ու ջուրերը, ուղիները, առունները, կը հոսին, օձերու պէս կը սողոսկին:

Նայէ՛ սա ջրադացը իր շուրջի ծառերուն, թուփերուն ու չորնալու համար փռած լաթերուն հետ կը փախչի. կը փախչին եւ փռած լաթերը, որոնք օդին մէջէն ինծի նշաններ կ'ընեն, ինչպէս քիչ մը առջ չարածիճի տղան:

Եւ ամէն ինչ վայրկեան մըն է միայն, վայրկեանի մը համար, կուգան ու կ'անցնին, կ'երեւան ու կը պահոււրան. կը կորչին ու ալ չեն երեւար:

Աշխարհքը զարմանալի աշխարհք մըն է, երբ կը նայիս վազոնին պատուհանէն:

Վազոնը համեմատէ՛ կառքին հետ:

Նկարագրէ՛, քէ ի՞նչ բան է կամուրջը:

Ինչո՞ւ համար են հեռագրի ցիցերը:

Թշնամիներու վրան նետուելուն ի՞նչ կ'ըսենք մէկ բառով:

Կայարանը ինչո՞ւ համար է:

Ինչի՞ն կ'ըսենք աղմուկ. ի՞նչ է հակառակը:

Ի՞նչ տեսակ բաները կը հոսին:

Սողոսկիլ սողալ ըսել է. իսկ ի՞նչ բան է սողալը:

Ի՞նչ պիտի ընեմ, որ դառնայ պահոււրան:

Պատմէ՛ ամբողջը միայն առանց կրկնութիւններու եւ համեմատութիւններու:

Պատմէ՛ լրացելով. տղայ մը առաջին անգամ երկաթուղիով կը մամբորդէ իր մայրիկին հետ, ինչպէս անհամբեր կը սպասէ գնացի շարժուելուն, ինչպէս կամաց դուրս կուգան կայարանէն եւ ինչպէս զարմացած կը դիտէ ան իր պատուհանին առջեւէն վազող այդ բոլոր բաները:

Պատմէ՛ վերջին անգամ երկաթուղիով քու մամբորդութիւնդ միշտ այնպէս, ինչպէս որ եղեր է:

Գրէ՛ միայն կեցած տեղը ետ-ետ փախչող աղջկան, տղու եւ բեռցած կառքի մասին եղածը:

Գրէ՛ միայն այն մասը, ուր նկարագրուած է ջաղացը, փր-ռած լաթերը եւ ամէն քանի միայն վայրկեան մը տեսիլը:

30. Հ Պ Ո Ւ Ռ Ն Ե Ր Ը

Ծածուկ տեղ մը կեցեր են
ճպուռները ճոճոան,
լուին ինչ է՝ մոռցեր են
ու ճը՛ռ, հա՛, ճը՛ռ, կը ճըռռան:

Ի՞նչ տեսակ տեղն է ծածուկ:

Ճպուռը ի՞նչ բան է:

31. ԽԵԼԱՑԻ ԵՐԵՄԱՆԵՐԸ

Քուրիկն ու Սուրիկը կ'երթային մեծ-մայրիկի տունը: Երբ հասան գետակին ափը, տեսան որ առաջ-տակը չկայ, որուն վրայէն միշտ անցուղարձ կ'ընէին:

Իսկ մեծ-մայրիկը խիստ արգելած էր, որ ջրի միջով չքալեն ու կօշիկներն չթրջեն, որ չհլան-դանան:

Քուրիկն ու Սուրիկը նայեցան իրարու:

— Ի՞նչ ընենք, Սուրիկ, որ մեր կօշիկները չթրջին. — ըսաւ քուրիկը:

— Ի՞նչ ընենք, քուրիկ. — ըսաւ Սուրիկը:

Ու սկսան մտմտալ: Այնքա՞ն միտք ըրին, այն-քան, որ բնաւ այդքան միտք չէին ըրեր:

— Գտայ, Սուրիկ, — ըսաւ յանկարծ քուրիկը: —

Ես քեզի կը գրկեմ, ջուրին մէջէն կը տանիմ միւս ա-
փը ու ետ կուգամ. քու կօշիկներդ կը մնան չոր: Ետքն
ալ դուն կուգաս ինծի կը տանիս, իմ կօշիկներս ալ
կը մնան չոր:

Սուրիկը շատ ուրախացաւ իր խելացի քրոջը ը-
սածին: Եւ քուրիկը գրկեց Սուրիկը ու չըլժմբ, չը-
լժմբ, մտաւ ջուրը:

Գետակին կէսը հասաւ թէ չէ՝ կանգ առաւ:

— Ինչո՞ւ չես երթար. — հարցուց Սուրիկը:

— Սուրիկ, կարծես թէ կօշիկներս կը թրջին. —
ըսաւ քուրիկը: — Աւելի աղէկ է, վար իջիր, հոս քի-
չիկ մը սպասէ, մինչեւ ես ափը երթամ, կօշիկներս
հանեմ, ետ գամ՝ քեզի տանիմ:

— Լա՛ւ. — ըսաւ Սուրիկը ու, չըլժմբ, ցատկեց
ջուրին մէջ, կեցաւ գետին մէջտեղը, մինչեւ որ քու-
րիկը դնաց ափը, որ կօշիկները հանէ, ետ գայ ու
տանի:

Երբ քուրիկը կօշիկներուն կապերը կ'արձակէր,
Սուրիկը ձայն տուաւ.

— Կարծես թէ իմ կօշիկներս ալ կը թրջին. Ի՞նչ
ընեմ, քուրիկ:

— Եկո՛ւր, դուն ալ շուտով հանէ՛ կօշիկներդ:

Սուրիկը, չըլժմբ, չըլժմբ, ետ եկաւ, նստե-
ցաւ, հանեց կօշիկները:

Ետքը երկուքն ալ վերցուցին իրենց կօշիկները,
քուրիկը նորէն գրկեց իր Սուրիկը ու անցուց միւս ա-
փը:

Ու երկուքն ալ շատ ուրախ էին, որ այսպէս խե-
լացի կերպով անցան գետակը:

Միայն ա՛ն էր գէշը, որ կօշիկները ոչ միայն

Թրջեր էին դուրսէն, այլ եւ լեցուեր էին ջուրով. եւ հիմա նորէն հազնիլը անախորժ էր:

— Յիմա՛ր գետակը, բոլորը ան ըրաւ. — ըսաւ քուրիկը:

— Յիմա՛ր գետակը. — ըսաւ Սուրիկը:

Ի՞նչ բաներ են գետը եւ գետակը:

Ի՞նչ ըսել է՝ անցուղարձ ընել:

Ի՞նչ ըսել է՝ Թրջիլ. ի՞նչ ըսել է՝ Թռչիլ:

Համեմատե՛լ կօշիկն ու տրեխը:

Միտք ընել. մէկ բառով մը ինչպէ՞ս կ'ըսենք:

Կանգ առաւ. այսինքն ի՞նչ ըրաւ:

Ի՞նչ տեսակ մարդն է՝ խելացի. ինչպէ՞ս է հակառակը:

Պատմե՛լ այս դէպքը այնպէս, ինչպէս որ փութիկը պատմեց իր մէկ ընկերուհիին:

Պատմե՛լ, ինչպէս որ Սուրիկը պատմեց մայրիկին:

Պատմե՛լ դուռն փակելու, առանց որեւէ խօսակցութիւն մէջ բերելու. ամէն բան դուռն պիտի ըսես փակ խօսակցութեամբ:

Պատմե՛լ այնպէս, որ երկուսն ալ անցնին գետակը առանց կօշիկներն թրջելու:

Գրե՛լ առաջին կտորը, ուր պատմուած է, թէ ինչո՞ւ ստիպուեցան գետակին մէջէն անցնելու եւ ի՞նչ վնասներ, որ կօշիկներն չոր մնայ:

32. ԻՐԻԿՈՒՆ

Արեւը շատ էր յոգներ, չրջեր էր ամբողջ օրը.

«Հերիք է, ըսաւ,
երթամ քնանամ»:

Տերեւը ուրախ կը սըւսըւար, որ կանգ առաւ.

«Աս ի՞նչ է, ըսաւ.
ալ արեւը չի շողջըղար,
ես ալ պառկիմ քնանամ»:

Թռչնակը կ'երգէր ծառին վրայ, յանկարծ լռեց.

«Ա՞ս ինչ է ըսաւ.
ո՛չ տերեւը կը սըւսըւար,
ո՛չ արեւը կը շողջըղար,
ես ալ երթամ քնանամ»:

Նապաստակը, որ կ'ոստոստէր Թուփերուն մէջ, ա-
կանջը սրեց.

«Ա՞ս ինչ է, ըսաւ.
ո՛չ Թռչնակը կը ծըլւըլայ,
ո՛չ տերեւը կը սըւսըւար,
ո՛չ արեւը կը շողջըղար,
ես ալ երթամ քնանամ»:

Որսորդը անտառին մէջ որս կը փնտռէր, երբ մէկէն
կեցաւ.

«Ա՞ս ինչ է, ըսաւ.
ո՛չ նապաստակն ոստիւն կուտայ,
ո՛չ Թռչնակը կը ծըլւըլայ,
ո՛չ տերեւը կը սըւսըւար,
ո՛չ արեւը կը շողջըղար,
ես ալ երթամ քնանամ»:

Լուսինը ելաւ, վար նայեցաւ.

«Ի՞նչ լաւ է, ըսաւ.

ո՛չ որսորդը կայ որսի վրայ,

ո՛չ նապաստակ ոստիւն կուտայ,

ո՛չ թռչնակը կը ծըլւելայ,

ո՛չ տերեւը կը սըւսըւայ,

ո՛չ արեւը կը շողշղայ,

միայն ես եմ մուկ երկընքին

ու իմ քէֆիս կը պտըտկիմ:

Ի՞նչ ըսել է «չըջեր էր ամբողջ օրը». եւ ո՞ր էր շրջեր. ինչո՞ւ:

Ի՞նչ քաներու համած ձայնին կ'ըսեմք սըւսըւալ:

Ի՞նչ ըսել է՝ «ակամջը սրեց»:

«Նապաստակը ոստիւն կուտայ». ինչպէ՞ս կ'ըսեմք սովորական ձեռով:

Ո՞վ է որ կը ոստոստէ:

Պատմէ՛ք իրարու ետեւէ ինչ ըրին արեւը, տերեւը, թռչնակը, նապաստակը, որսորդը եւ լուսինը. միայն այն ինչ որ ըրին եւ ինչու, բայց ո՛չ ինչ որ ըսին:

Պատմէ՛ ինչ որ ըսին եւ ըրին արեւը, տերեւը, թռչնակը, նապաստակը, որսորդը եւ լուսինը առտուն կանուխ լուսաբացին:

Գրէ՛ ինչ ըսաւ լուսինը վերէն վար որ նայեցաւ:

33. ԲՈՅՆԻՆ ՄԷՋ

Ծառ մը:

Դաշտին մէջ ծառ մը:

Դաշտին մէջ կանաչ ծառ մը:

Բոյն մը:

Ծառին վրայ բոյն մը:

Դաշտին մէջ այն կանաչ ծառին վրայ բոյն մը:

Չորս ձու:

Չորս կապտաւուն ձու:

Բոյնին մէջ չորս կապտաւուն ձու:

Դաշտը ծառին վրայ այն բոյնին մէջ չորս կապտաւուն ձու:

Թռչուն մը:

Մարիկ թռչուն մը:

Այն չորս ձուին վրայ մարիկ թռչուն մը:

Դաշտը կանաչ ծառին վրայ, բոյնին մէջ թռչուն է նստեր մարիկ թռչուն մը:

Ճուտիկներ:

Փոքրիկ ճուտիկներ:

Դաշտը կանաչ ծառին վրայ բոյնին մէջ կը ծըծըւան չորս փոքրիկ ճուտիկներ:

Թռի՛ր, մարի՛կ, թռի՛ր. պղտիկները ուտել կ'ուզեն:

Ի՞նչ ըսել է՝ «հաւր թուխս է նստեր»։ Հաւր ինչո՞ւ թուխս կը նստի։

Պատմէ՛ք է ինչպէս թռչուն մը ծառին վրայ իրեն բոյն շինեց, մէջը ձու ածեց, վրան թուխս նստաւ, ինչպէս ճաշիկներ ելան, ի՞նչ կ'ընեն եւ ի՞նչ կ'ընէ անոնց մարիկը։

Մանրամասն նկարագրէ՛ այն ծառը, որուն վրայ թռչունը բոյն էր շիներ։ Ձեւը, մեծութիւնը, բունը, ճիւղերը, տերեւները, ինչի ծառ ըլլալը։

Մանրամասն նկարագրէ՛ թռչունին շինած բոյնը, նախապէս բոյն մը ուշադրութեամբ դիտելէդ ետքը։

Գրէ՛ք թէ դաշտին մէջը ի՞նչ կար, ծառին վրայ ի՞նչ կար, բոյնին մէջը ի՞նչ կար, ձուերուն վրայ ո՞վ էր նստեր, ինչո՞ւ էր նստեր։

34. Օ Ր Օ Ր

Կախուած է ճիւղէն ճօճը ծիտիկի.
Փչէ՛, հովի՛կ, փչէ՛,
ճօճն օրօրուի, բերէ ու տանի,
նա՛նի՛, ծիտի՛կ, նա՛նի՛։

Ծիտիկը անուշ երազ կը տեսնէ.
Փչէ՛, հովի՛կ, փչէ՛,
ճօճն օրօրուի, բերէ ու տանի,
նա՛նի՛, ծիտի՛կ, նա՛նի՛։

Զգո՛ւշ, ծիտիկը քունէն չարթըննայ.
կամա՛ց, հովի՛կ, կամա՛ց,
ճօճն ալ քնքուշ բերէ ու տանի,
նա՛նի՛, ծիտի՛կ, նա՛նի՛։

Ճօճէ՛ կը նշանակէ կախուած բան մը շարժել, ինչպէս օրինակ ժամացոյցին նօսանակը։ Ուրեմն ի՞նչ բան է ճօճը եւ ինչո՞ւ համար է։

Ի՞նչ ըսել է «նանիկ ընել»։

Նկարագրէ՛ բոյն մը ծառի ճիւղին վրայ, մէջը պառկած է ծիտիկ մը, ինչպէս հովը կը փչէ, ճիւղը ճօճի մը պէս կ'երթայ ու կուգայ, տերեւները թթեւ կը սըւսըւան, կարծես, նանիկ կ'ըսեն։

35. Շ Ա Տ Ա Խ Օ Ս Ն Ե Ր Ը

Ի՞նչ կ'ուզեն, մայրի՛կ, սա թռչունները։
Առտուն կանուխ կ'արթըննան հազիւ լոյսը բացուած, արեւը դեռ չծագած։
Կ'արթըննան, կը հաւաքուին մեր սեւ թութի ճիւղերուն մէջը, կը ճըւճըւան. ի՞նչի վրայ կը վիճեն, ի՞նչ կը կանչեն։
Ձեմ հասկընար, մայրի՛կ, ի՞նչ ունին այդքան երկար-երկար իրար պատմելու, որ չի վերջանար։
Այդքա՛ն կանուխ կ'ելլեն, այդքա՛ն կը խօսին ու կը խօսին ու չի վերջանար։

Ի՞նչ ըսել է՝ «հազիւ լոյսը բացուած»։
Հաւաքուելուն ուրիշ ինչպէ՞ս կ'ըսենք։
Ի՞նչ պիտի ընենք, որ դատնայ զիճէլ։
Արթընցաւ. այսինքն ի՞նչ եղաւ։
Գրէ՛ք շատախօս թռչուններուն ամբողջ նկարագրութիւնը, միայն առանց մայրիկին դիմելու։

36. ՀՈՎՈՒԻ ԱՆԿՈՂԻՆԸ

Լեռան լանջը մահճակալ,
ջեչոտ քարը գլխակալ,
հին կարպետ մ'ալ իր կողին,
ահա՛ քեզի անկողին:

Երբ անձրեւը կը կաթկըթի,
երբ կապերտը կը պուտպըտի,
հովիւն անուշ քունին մէջ
երազներով կը ժըպտի:

Ուխա՛յ, ուխա՛յ, սիրուն հովի՛ւ,
քունդ անո՛ւշ...

Մահճակալը ինչո՞ւ համար է:

Գլխակալին սովորաբար ի՞նչ կ'ըսեմք:

Լեռան լանջը = լեռան կուրծքը = այսինքն հողը:

Ջեչոտ քար = վրան պզտիկ փոսիկներ ունեցող քար:

Պուտպըտիլ = բանի մը վրայ պուտ-պուտ բափիլ:

Ե՞րբ կը բացականչեմք՝ ուխա՛յ:

Նկարագրէ՛, քէ հովիւը ինչպէս կը ֆնամայ: Մի՛ մոռնար
իբ հօտն ալ նկարագրելու անոր ֆնացած առեմը:

37. ԱՐՏԵՐԸ

Կը տեսնե՞ս սա դիմացի արտերը. տարին չորս
անգամ հագուստ կը փոխեն:

Ձմեռը ամբողջովին ճերմակներու մէջ են:

Գարունը կանաչ կը հագնին:

Ամառուան վերջերը անոնց սիրած գոյնը դեղինն
է, երբ ցորենները կը հասնին:

Իսկ աշնան միշտ սեւերու մէջ են արտերը, իրենց
հողին գոյնը, երբ գիւղացիները գութանը խրած կը
հերկեն աշնանացանի համար:

Հողը ինչո՞ւ կը հերկեն. հողը ինչո՞վ կը հերկեն:

Փորել ու հերկել՝ տարբերութիւնը ի՞նչ է:

Աշնանը որ ցանեմք կ'ըլլայ աշնանացան, գարնան եթէ ցա-
նեմք՝ ինչպէ՞ս պիտի անուանեմք:

Արտ եւ դաշտ՝ ինչո՞վ կը տարբերին իրարմէ:

Գրէ՛, քէ արտերը ֆանի՞ անգամ հագուստ կը փոխեն տա-
րին. ե՞րբ ի՞նչ կը հագնին:

38. ԱՐՏՈՒՏԻԿ

Արտուտի՛կ,
նախշուն տօտիկ,
իջնեն կալեր
գողտիկ-մողտիկ,
ընտրեն քարեր,
ուտեն կուտիկ,
կը ծըլւըլան
կլթիկ-կլթիկ:

Գողտիկ-մողտիկ, այսինքն գողտուկ-մողտուկ, ծածուկ, գողի պէս:

Ինչո՞ւ համար հնձած ցորենը կը ժողվեն կը տանին կալը՝ կալին մէջ ի՞նչ կ'ընեն. գիտե՞ս ինչպէս կ'ընեն:

39. ԾԻՏԻԿԻՆ ԶԱՐՄԱՆՔԸ

Քեռի Խեչանի այգին խաղողը հասեր էր: Թըռ-
չունները մեծ ուրախութեան մէջ էին: Մանաւանդ
փոքրիկ ծիտիկ մը:

Անիկա ծներ էր այդ այգիին մէջ սալորենիի մը
երկու ճիւղին մէջտեղը:

Ամբողջ օրը ան կը թռչէր ողկոյգէ ողկոյգ. հա-
տիկ մը հոս, հատիկ մը հոն, անուշ կ'ընէր ու կ'եր-
գէր:

Օր մըն ալ տեսաւ՝ գիւղացիները կողովներով
թափուեր են այգին: Հեռացաւ, թառ եղաւ ծառի մը
վրայ ու հոնկէ ծուռ-ծուռ կը նայէր:

Տեսաւ, որ գիւղացիները սուր դանակներով կը
կտրէին ողկոյգները, կը լեցընէին իրենց կողովները,
կը շալկէին ու կը տանէին:

— Աս ի՞նչ անաստուած բան է. ի՞նչ գործ ունին
այս մարդիկը իմ այգիիս մէջ. ո՞ւր կը տանին իմ խա-
ղողս. — կը մտածէր ծիտիկը զարմացած ու չէր հաս-
կընար:

Միջակ ողկոյգի մը վրայ մօտաւորապէս քանի՞ հատիկ
խաղող կ'ըլլայ:

Կողովը ինչէ՞ն կը շինեն. ինչի՞ կը գործածեն. ինչի՞ ձե-
ռնի:

Ի՞նչ ըսել է՝ շալկէլ:

«Ի՞նչ անաստուած բան է». այսինքն ի՞նչ ըսել կ'ուզէ:

Ինչո՞ւ համար զարմացեր էր ծիտիկը: Ի՞նչ տեսակ բան
մը պիտի պատահի, որ մեզի զարմանք պատճառէ:

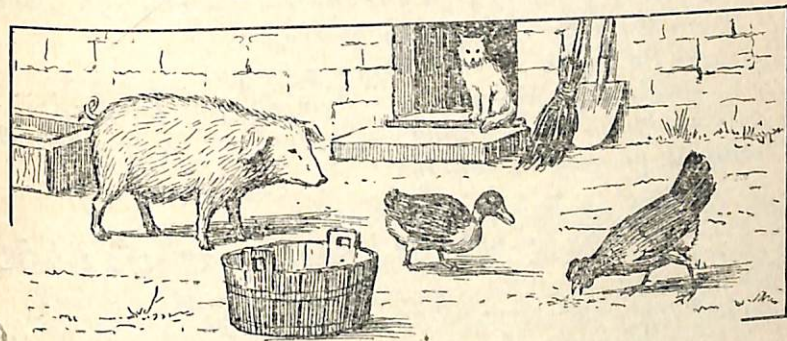
Ի՞նչ ըսել է՝ «թառ եղաւ ծառի մը վրայ»:

Պատմէ՛ք ինչպէս խաղողը հասեր էր, քէ ինչպէ՞ս եկաւ
սէրը իր մարդիկներուն հետ, ինչպէ՞ս փաղեցին, ո՞ւր տարին
եւ ի՞նչ ըրին:

Պատմէ՛ք ի՞նչ կը մտածէր ծիտիկ մը, երբ գիւղացիները
այգին կը փաղէին:

Գրէ՛ք այցիին մէջ քոչուններուն ուրախութիւնը. եւ քէ ինչ
կ'ընէր մանաւանդ հոն ծնած փոքրիկ ծիտիկ մը:

40. ՅՈՐԵՆԻ ՀԱՏԻԿԻՆ ՇԵՔԻԱԹԸ

Շէկ հաւ մը կար, քջուջ կ'ընէր: Մէյ մըն ալ գը-
լուխը վեր առաւ ու կանչեց.

— Հատի՛կ եմ գտեր, ցորենի հատիկ: Ո՞վ կը ցա-
նէ:

— Ցանե՞լ. — հարցուց կատուն:

— Իմ բանս չէ, — աւելցուց բադը:

— Յանե՛լն ինչ է.— զարմացաւ խողը:
— Լա՛ւ. ես կը ցանեմ,— ըսաւ չէկ հաւը ու ցո-
րենը ցանեց:

Յորենը բուսաւ, մեծցաւ, հասկը լեցունցաւ ու գը-
լուխը կախեց:

Եկաւ հնձելու ժամանակը:

— Հասկը կախեր է գլուխը: Ո՞վ կը հնձէ.— կան-
չեց չէկ հաւը:

— Հնձե՞լ.— հարցուց կատուն:

— Իմ բանս չէ.— աւելցուց բաղը:

— Հնձե՛լն ինչ բան է.— զարմացաւ խողը:

— Լա՛ւ. ես կը հնձեմ.— ըսաւ չէկ հաւը ու ցո-
րենը հնձեց:

Եկաւ աղալու ժամանակը:

— Ո՞վ կ'աղայ այս ցորենը.— կանչեց չէկ հաւը:

— Աղա՞լ.— հարցուց կատուն:

— Իմ բանս չէ.— աւելցուց բաղը:

— Աղա՛լն ինչ բան է.— զարմացաւ խողը:

— Լա՛ւ. ես կ'աղամ.— ըսաւ չէկ հաւը: Յորենը
տարաւ ջաղաց ու աղաց:

Եկաւ հունցելու ժամանակը:

— Ո՞վ կը հունցէ այս ալիւրը.— կանչեց չէկ հա-
ւը:

— Հունցե՞լ.— հարցուց կատուն:

— Իմ բանս չէ.— աւելցուց բաղը:

— Հունցե՛լն ինչ բան է.— զարմացաւ խողը:

— Լա՛ւ. ես կը հունցեմ.— ըսաւ չէկ հաւը, ջուր
լեցուց եւ խմորը հունցեց:

Եկաւ թխելու ժամանակը:

— Ո՞վ կը թխէ այս խմորը.— կանչեց չէկ հաւը:

— Թխե՞լ.— հարցուց կատուն:

— Իմ բանս չէ.— աւելցուց բաղը:

— Թխե՛լն ինչ բան է.— զարմացաւ խողը:

— Լա՛ւ. ես կը թխեմ.— ըսաւ չէկ հաւը, խմորը
գնդեց ու դրաւ փուռը:

Եկաւ ուտելու ժամանակը:

— Ո՞վ կ'ուտէ այս թարմ հացը.— կանչեց չէկ
հաւը:

— Ուտե՞լ: Հա՛, ես կ'ուտեմ.— պատասխանեց
կատուն:

— Ո՛չ. ատիկա իմ բանս է.— աւելցուց բաղը:

— Ո՛չ. ուտելը ե՛ս գիտեմ, թէ ինչ բան է.— պըն-
դեց խողը:

— Կը ներէ՛ք. ես ինքս կ'ուտեմ.— ըսաւ չէկ հաւը
ու կերաւ:

Ի՞նչ ըսել է՝ քջուջ ընել:

Ի՞նչ ըսել է՝ հնձել. Ի՞նչ ըսել է՝ հունցել:

Ի՞նչ ըսել է՝ աղալ. Ի՞նչ ըսել է՝ թխել:

Ջաղացն ի՞նչ բան է:

Պատմե՛ք է ինչքան մարդիկներու աշխատանքով եւ ի՞նչ
տեսակ աշխատանքով առաջ կուգայ մեր կերած հացը:

Պատմե՛ք, ի՞նչ տեսակ մարդու կը նմանի այս հեֆեաթին մէջի
կատուն, բաղը, խողը. ի՞նչ տեսակ մարդու կը նմանի չէկ հա-
ւը:

Պատմե՛ք ամբողջը, միայն այնպէս, որ վերջը կենդանիներ
ընդ մէկը կամ մէկ-երկուք, ինչպէս որ յարմար գտնես, հաւի
վրան կը յարձակին, կը խլեն հացը եւ կ'ուտեն: Ի՞նչ կ'ընէ,
Ի՞նչ կը գգայ եւ ի՞նչ կ'ըսէ հաւը: Եւ ի՞նչ կ'ըսես դուն:

Գրէ՛ք ինչպէ՞ս եղաւ, որ հաւը ցորեն ցանեց:

Գրէ՛ք ի՞նչ եղաւ, երբ եկաւ հնձելու ժամանակը:

41. Շ Ո Ւ Ք Ս

Երբեմն կը փախչի առջեւէս, երբեմն կը հալածէ ինկած ետեւէս, բայց ուր ալ երթամ՝ չի դատուիր ինձմէ, կարծես ոտքերը փակած ըլլան իմ իննեքուս միշտ ալ սուս ու փուս:

Կը պատահի սաստիկ նման է ինծի, երբ դիմացս կը չափովս կը դժուրի, կը պատահի դունդ կը դառնայ, կը կծկտի կրունկներուս ու կը քծնի:

Բայց ամենէն ծիծաղելին, երբ կը ձգուրի, կը բարակի, ռետինի պէս կ'երկարի եւ գլուխը մինչեւ ո՛ւր կը հասնի. մէյ մը կը խոթէ մեր պարտէզին աւազանը, մէյ մըն ալ շիտակ հարեւանին պատուհանը:

Ո՛չ քաղաքավարութիւն գիտէ, ո՛չ մարդու օգնել, ո՛չ մարդավարի նստիլ ու ելլել: Երբ անկողին մտնել կ'ուզեմ, ինծմէ առաջ կը նետուրի, նստիլ կ'ուզեմ ինծմէ առաջ կը բազմի. իսկ երբ մութ տեղ մը ինծի ընկեր կը փնտռեմ, թէ կրնաս դաիւր, կը պահուրտի:

Ի՞նչ ըսել է՝ «միշտ սուս ու փուս»:
«Սաստիկ նման է ինծի». ըսէ՛ ուրիշ կերպ:
Ըսէ՛ քանի մը առարկաներ, որ դունդ ըլլան:
Ի՞նչ բան է աւազանը:

Որո՞ւն կ'ըսեմք հարեւան:

Պատուհանին ուրիշ ինչպէ՞ս կ'ըսեմք:

Ի՞նչ տեսակ մարդուն կ'ըսեմք քաղաքավարի. իսկ ի՞նչ տեսակ վարմունքին կ'ըսեմք մարդավարի:

«Ցուրտէն կծկտեր էի». ի՞նչ էի ըրեր:

Շունը մեզի հանելի ըլլալու համար մեր ոտքերուն կը քնուրի ու կը փաթթուրի. ատոր կ'ըսեմք կը քծնի:

Բազմիլ = նստիլ:

Պատմէ՛ քեզմէ չբաժնուող շուփի վարմունքը:
Բացառե՛, թէ ե՞րբ կ'ըլլայ շուփ, ե՞րբ կ'ըլլայ երկար, ե՞րբ կ'ըլլայ կարն, ե՞րբ առջեւէդ կը վագէ, ե՞րբ կը վագէ տեւէդ ու ե՞րբ կ'ըլլայ քովդ:

Ի՛նչի դի՛ւր քու շուփի տեղը եւ ըսէ՛ թէ շուփ ի՞նչ գանգատներ ունի քեզմէ. օրինակ, որ բնաւ հանգիստ չես տար իրեն, կը ստիպես որ ետեւէդ վագէ, կամ առջեւէդ փախչի, միշտ ոտքերուդ փակած մնայ եւայլն:

Գրէ՛ միայն շուփի անհաղափարութեան եւ մարդավարի չըլլալուն դէմ եղած տրտունջը:

42. Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ Ն Ե Ր

1. Հինգ աղբար են, կ'աշխատին.
չորսը պատ կը շարէ, մէկը քար կը կրէ:
2. Թուր մը կտաւ ունիմ փռած,
կը ծալլեմ, կը ծալլեմ, չի ծալլուիր:
3. Գորգ մը՝ թոթուել չըլլար.
ոսկի՛ համբել չըլլար:
4. Պոչը ջուրը, գլուխը կրակը:
5. Բռնեմ ակովս, չաղ տամ թաթովս,
մեռնի տարով, ապրի բարով:
6. Չորս ոտքը հողին վրայ,
երկու ոտքը կողին վրայ:
7. Ինքը հողին, մօրուքը շողին:

8. Մսէ շամփուր, երկաթէ խորոված:

9. Կ'երթայ, կ'երթայ, ճամբայ չկայ.
ճամբայ կ'երթայ, փոշի չկայ:

43. ԲԱՆԸ ՅԱԶՈՂ ՀԱՆՔԱԸ

Հանէսը եօթը տարի իր տիրոջը ծառայեց եւ ըսաւ.

— Տէ՛ր, իմ ժամանակս լրացաւ. սիրտս կ'ուզէ, երթամ նորէն մօրս քովը. վճարէ՛ իմ վարձս:

Ու տէրը պատասխանեց.

— Դուն ծառայեր ես ինծի լաւ ու հաւատարիմ. ինչպէս որ ծառայութիւնդ էր, այնպէս պէտք է ըլլայ եւ վարձատրութիւնը:

Եւ տուաւ անոր խոշոր կտոր մը ոսկի, խոշոր Հանէսի գլխուն չափ:

Հանէսը հանեց թաշկինակը, ոսկին փաթթեց, դրաւ ուսին վրայ ու ճամբայ ինկաւ դէպի տուն:

Երբ ան կ'երթար ծանր-ծանր քայլերը փոխելով, աչքին ինկաւ ձիաւոր մը, որ իր աշխուժ ձիուն վրայ նստած՝ ուրախ-զուարթ կը քնէր:

— Ա՛յ իս, — ըսաւ Հանէսը բարձր ձայնով. — Ի՞նչ աղուոր բան է ձի հեծնելը. ո՛չ ոտքդ քարի կը դալէի, ո՛չ կօշիկներդ կը մաշես, ու տեղ կը հասնիս առանց դիտնալու:

Ձիաւորը լսեց այս խօսքերը, կանգ առաւ ու հարցուց.

Ի՞նչ պէտք ունիս, ա՛յ տղայ, որ այդպէս ոտքով կ'երթաս:

— Պէտք ունիմ, — պատասխանեց Հանէսը. — բեռ ունիմ, տուն պիտի տանիմ. թէեւ բեռս ոսկի է,

բայց թող չի տար, որ գլուխս չիտակ բռնեմ եւ ուսս կը ճնշէ:

— Գիտե՞ս ինչ, — ըսաւ ձիաւորը. — եկո՛ւր փոխենք. ես ձիս տամ քեզի, դուն ալ քու բեռդ տո՛ւր ինծի:

— Ես մեծ սիրով. — պատասխանեց Հանէսը. — բայց դուն գիտցիր, որ հոգիդ դուրս պիտի գայ ամբողջ ճամբան:

Ձիաւորը վար իջաւ, ոսկին առաւ, օգնեց Հանէսին, որ հեծնի, սանձը անոր ձեռքը տուաւ ու ըսաւ.

— Երբ շատ արագ քչել ուզես՝ լեզուդ շղկացո՛ւր ու հո՛ւփ-հո՛ւփ, պոռա՛:

Հանէսը բոլոր սրտով ուրախ էր, երբ ձիուն վրայ նստած ազատ ու թեթեւ առաջ կ'երթար: Քիչ մը ետքը ցանկացաւ աւելի արագ քչել, լեզուն շղկացուց ու հո՛ւփ-հո՛ւփ պոռաց: Ձին բոլոր ուժովը վազել սկսեց սաւ եւ Հանէսը, երբ խելքի եկաւ, տեսաւ պառկած էր արտը ճամբէն բաժնող փոսին մէջ: Ձին ալ բոլորովին փախած կ'ըլլար, եթէ գիւղացի մը, որ կով մը առջեւը ձգած կուգար, հասած ու բռնած չըլլար:

Հանէսը ուժերը ժողվեց ու ելաւ ոտքի, բայց չափ դժգոհ էր ու ըսաւ մարդուն.

— Յիմար բան է ձի նստիլը, ան ալ այս տեսակ անպիտան ձին. ա՛լ չեմ հեծնիր ես այդ ձին: Ա՛յ, ուրիշ բան է կովը. հանգիստ կ'երթաս ետեւէն. կը ստանաս ամէն օր կաթը, կարագն ու պանիր: Ի՞նչ չէի տար, որ այդպէս կով մը ունենայի:

— Աղէ՛կ, — ըսաւ գիւղացին. — եթէ այդքան կը ցանկաս՝ եկուր փոխե՛նք մեր ձին ու կովը:

Հանէսը սիրով յանձն առաւ. եւ գիւղացին իսկոյն ցատկեց ձիուն վրայ ու հեռացաւ:

Հանէսը հանգիստ կը քշէր կովը իր առջեւէն ու կը մտածէր, թէ ի՞նչ յաջող առուստուր էր ըրեր:

«Ալ ի՞նչս է պակաս», — կը մտածէր. — բաւական է պատառ մը հաց ունենամ, որ ի հարկէ կ'ունենամ, ու պատրաստ է միշտ, երբ ալ ուզենամ, պանիր հացս կարագով. իսկ երբ ծառաւիմ, կը խմեմ կաթը, ա՛յ, ինչպէս հիմա»:

Պապեց կովը չոր ծառի մը եւ քանի որ դոյլ չունէր, դրաւ իր կաշի գլխարկը կովուն տակը ու սկսաւ կթել. բայց ինչքան ալ չարչարուեցաւ, կաթ ո՛չ-մէկ կաթիլ: Շատ չարչարեց նաեւ կովը, որ համբերութենէն ելաւ ու ետեւի ոտքովը այնպէս զարկաւ Հանէսի գլխուն, որ խեղճը ուշքը կորսնցուց ու գլտորուեցաւ գետին:

Բարեբախտաբար հոնկէ մարդ մը անցաւ. մասս գործ մըն էր, որ ետեւէն թելով կապած խող մը կը քաշէր:

«Սա ի՞նչ է պատահեր», — բացականչեց, օգնեց Հանէսին, որ նստի, հանեց իր շիշը, երկարեց անոր.

— Խմէ՛, ըսաւ, որ ուժի գաս:

Հանէսը պատմեց մարդուն ինչ որ գլխէն անցեր էր:

— Այդ կովը քեզի կաթ չի տար. քաւթառած ա՛նասուն է. չա՛տ-չատ մորթել կարելի է:

— Ի՞նչ կ'ըսես. — բացականչեց Հանէսը գլուխը քերելով. — բայց ինչի՞նչ է պէտք կովուն միսը. ես չեմ սիրեր, իւղոտ չէ: Ա՛յ, ուրիշ բան է խողի միսը, ուրիշ համ ունի. եւ դեռ երշիկ ալ կարելի է պատրաստել:

— Խաթերդ համար, եթէ կ'ուզես, եկո՛ւր փոխենք մեր կովն ու խողը. — ըսաւ մսագործը:

— Աստուած վարձատրէ՛ քու լաւութիւնդ. — պատասխանեց Հանէսը, յանձնեց անոր կովը, իսկ ինքը ձեռքն առաւ խողին թելը:

Կը քաշէր ու կը մտածէր, թէ ի՞նչպէս միշտ իր ամեն ուզածը կը կատարուէր. պատահած անախորժութիւնն ալ անմիջապէս կը հարթուէր:

Քիչ մը ետքը դէմը ելաւ երիտասարդ տղայ մը, որ թելին տակ ձերմակ ու սիրուն սագ մը կը տանէր: Բարեւեցին իրար եւ Հանէսը պատմեց անոր, թէ ինչպէս յաջող կերպով քանի մը անգամ իր ունեցածը փոխեր էր:

Այն ատեն երիտասարդ տղան շատ խորհրդաւոր ձեւերով սկսաւ աջ ու ձախ նայիլ, գլուխը շարժեց եւ ըսաւ.

— Գիտե՞ս ինչ կայ. քու այդ խողդ քիչ մը ուրիշ տեսակի է: Գիւղը, ուրիշ ես հիմա անցայ, խող մըն էր գողցուեր. ամէն կողմ մարդ էին ղրկեր, կը փըն-

տրուեն: Շատ ձախորդ բան կ'ըլլայ, եթէ յանկարծ խողը ձեռքդ բռնեն քեզի: Շիտակ կը կոխեն ծակը:

— Ի սէր Աստծու, — բացականչեց Հանէսը վախ-
ցած. — օգնէ՛ ինծի, դուն այս կողմերուն ծանօթ
մարդ ես. ըսէ՛, ի՞նչ ընեմ:

— Թէեւ քիչ մը վտանգաւոր դործ է, բայց պէտք
է՝ քեզի ազատելու համար. — պատասխանեց տղան.
— եկուր փոխենք մեր խողն ու սագը:

Սագը դրաւ անոր գիրկը, խեց խողին թելը եւ
արագ քշեց կենդանին կողմնակի ճամբով մը:

Իսկ միշտ բանը յաջող Հանէսը իր վախէն ա-
զատուած՝ կը քալէր դէպի տուն ճերմակ սագը թե-
ւին տակ ու ինքնիրեն կ'ըսէր.

— Լաւ մը որ կը մտածեմ, այս անգամն ալ շատ
յաջող փոխեցի: Նախ՝ իւղոտ սագի տապակածը հը-
րաշալի կ'ըլլայ. ետքն ալ ճերմակ սիրուն փետուր-
ներէն կարելի է փափուկ բարձ շինել եւ վրան սքան-
չելի քնանալ: Մայրս ինչպէ՛ս պիտի ուրախանայ:

Երբ վերջին գիւղն ալ արդէն անցնելու վրայ էր,
տեսաւ կեցած է դանակ-սրող մը իր անիւին քովը:
Կը դարձնէր անիւը ու կ'երգէր.

«Մկրատ կը սրեմ, քար կը դարձնեմ,

հովուն կը նայիմ, գործ կը դարձնեմ»:

Հանէսը կեցաւ, նայեցաւ անոր ու վերջապէս
խօսեցաւ.

— Բանդ յաջող կ'երեւայ, որ այդպէս ուրախ ես:

— Այո՛, — պատասխանեց դանակ սրողը: — Այս
արհեստը ոսկի արհեստ է: Դանակ-սրողը երբ ալ
ձեռքը գրպանը խօթէ, ոսկի կը հանէ: Բայց դուն
ուրկէ՞ գնեցիր այդ սիրուն սագը:

— Այս սագը ես չեմ գնած. փոխեր եմ խողի մը
հետ:

— Իսկ խողը ո՞ւր գնեցիր:

— Փոխեր եմ կովի մը հետ:

— Հապա կո՞վը:

— Փոխեր եմ ձիու մը հետ:

— Իսկ ձի՞ն:

— Ձին ալ փոխեր եմ կտոր մը ոսկիի հետ, դըլ-
խուս չափ խոշոր կտոր մը:

— Ոսկի՞ն ուրկէ գտար:

— Ա՛, այդ ոսկին իմ եօթը տարուան աշխատու-
թեանս վարձն էր:

— Ինչպէս կը տեսնեմ, ամէն անգամ ալ բանդ յա-
ջող ես բռներ: Ձէի՞ր ուղեր հիմա ալ այնպէս ընես,
որ երբ ալ ձեռքդ գրպանդ խօթես, ոսկին մէջը զընդ-
զընդայ:

— Ատ ինչպէ՞ս պիտի ընեմ. — հարցուց Հանէսը:

— Դանակ-սրող պիտի դառնաս. ինծի պէս. եւ
ատոր համար պէտք եղածը սրելու քար մըն է. մնա-
ցածը ինքնիրենը կը ճարուի: Ա՛յ, ես հատ մը ունիմ.
Թէեւ քիչիկ մը կոտրած է քովէն, բայց վնաս չունի.
եթէ կ'ուզես՝ եկուր փոխե՛նք քու սագիդ հետ:

— Ի՞նչ հարցնելու բան է. — պատասխանեց Հա-
նէսը: — Կը դառնամ աշխարհիս երեսին ամենէն
բախտաւոր մարդը. երբ որ ձեռքս գրպանս կոխեմ,
ոսկի պիտի բռնեմ. ալ ի՞նչ հոգ ընեմ:

Տուաւ սագը եւ իրը եղաւ սրելուն քարը: Առաւ
շալակը, ու գոհ սրտով ճամբայ ինկաւ. ուրախութե-
նէն աչքերը կը փայլէին:

«Բախտի տոպրակը հետս եմ աշխարհք եկեր. —

կը մտածէր ճամբան. — Ինչ որ կ'ուզեմ, իսկոյն կը կատարուի»:

Բարի-լոյսը բացուելէն մինչեւ հիմա ոտքի վրայ էր եղեր ու կը զգար, որ յոգնած է: Անօթի ալ էր: Այնպէս որ հետզհետէ մեծ դժուարութեամբ սկսաւ քալել. շուտ-շուտ պէտք է կանգ առնէր. քարն ալ կռնակը ծանր կը ճնշէր: Եւ ակամայ մտքէն անցաւ թէ ինչ աղէկ պիտի ըլլար, եթէ այդ քարը հիմա իր չալակը չըլլար:

Խիսունջի պէս քալելով հասաւ ջրհորի մը քովը, ուղեց քիչ մը հանգստանայ ու ջուր խմէ: Եւ որպէս-զի գետին դնելու ատեն մէջքի քարը չի վնասուի, զգուշութեամբ իջեցուց ջրհորի եղերքին վրայ: Ինքն ալ ծոցեցաւ, որ ջուր քաշէ, ինչպէս եղաւ դպաւ քարին, քարը, չըլլ'մբ, ինկաւ ջուրը:

Հանէսը, երբ իր աչքերով տեսաւ, թէ ինչպէս քարը հորին խորքը ջրին տակը կ'որսուեցաւ, վեր ցատկեց մեծ ուրախութեամբ, ծունկի եկաւ եւ ար-ցունքը աչքին սկսաւ փառք տալ Աստծու, որ այս չնորհն ալ ըրաւ անոր ու ազատեց այդ խանգարիչ քարէն, առանց անոր խղճին վրայ բեռ դնելու:

«Ինծի նման բախտաւոր մարդ չկայ աշխարհիս երեսին», բացականչեց ան. ու թեթեւցած սրտով, ազատ ամէն բեռէ, ճամբան շարունակեց մէկ շունչով մինչեւ իրենց տունը, իր մօրը քով:

Ի՞նչ ըսել է՝ «վնարէ՛ իմ վարձս». ի՞նչ բան է վարձը, ի՞նչ բան է վճարելը: Վարձը տալուն կ'ըսենք վարձատրու-թիւն:

«Շունը հաւատարիմ կենդանի է». այսինքն ի՞նչ կ'ընէ:

«Հոգիս դուրս եկաւ այս քարերը ժողվելէն». ըսէ՛ ուրիշ կերպով:

Ի՞նչ ըսել է «յանգ առա»: Ի՞նչ ըսել է «կանգ առա»:

Ի՞նչ տեսակ բաները կը ճշշեն. ուրեմն ննչողը ի՞նչն է:

«Ուշքը կորսնցուց». այսինքն ի՞նչը կորսնցուց. սովորա-բար կ'ըսենք՝ մարեցաւ:

Ո՞վ է անօթի եւ ո՞վ է ծարաւ:

Ինչո՞ւ համար է դոյլը. ինչո՞ւ համար է սանձը: Նկարա-գրէ՛ դոյլը, նկարագրէ՛ սանձը:

Երչիկ կերած ես. գիտե՞ս ինչէն կը պատրաստեն եւ ինչ-պէ՞ս կը պատրաստեն:

Համբերել կը նշանակէ դիմանալ ու սպասել. ի՞նչ կը նշա-նակէ՝ համբերութենէ ելլել:

Բաւթառ = պառաւած:

Բարեբախտաբար կ'ըսենք, երբ բան մը յաջող կ'ըլլայ. ի՞նչ կ'ըսենք, երբ բան մը ձախող կ'ըլլայ:

Հետզհետէ = կամաց-կամաց:

«Խորհրդաւոր ձեւերով շուրջը նայեցաւ». խորհրդաւոր կ'ըսենք մեր այն շարժումներուն, որով բան մը հասկցնել կ'ու-գենք, առանց շիտակ ըսելու:

Ի՞նչ ըսել է՝ «գողը ծակը կ'ոխեցին»: «Վտանգաւոր գործ».

հակառակը:

Ի՞նչ ըսել է՝ «դերձակութիւնը ոսկի արհեստ է»: «Շատ հոգ ըրաւ». այսինքն ի՞նչ ըրաւ:

Շնորհ ընել = աղէկութիւն ընել, մեղքնալ:

Հանէսը եթէ ի՞նքը անդին նետած ըլլար սրելու քարը, իր խղճին վրայ ի՞նչ բեռ պիտի մնար:

Պատմէ՛ քէ ինչպէս Հանէսը ձիւ տէր դարձաւ եւ ինչպէս յաջող կերպով ազատուեցաւ անպիտան ձիէն:

Պատմէ՛ քէ ինչպէս Հանէսը ունեցաւ իր ցանկացած կովը, ի՞նչ արկածի ենթարկուեցաւ եւ ինչպէս յաջող կերպով ազատ-ուեցաւ այդ պառաւած կովէն:

Պատմէ՛ քէ ինչպէս Հանէսը կը հիանար իր գործերու յա-

ջողութեանը վրայ եւ թէ ինչ յաջող կերպով ազատուեցաւ վրտանգաւոր խոզէն:

Պատմէ՛ թէ ինչպէս տիրացաւ գրպանը միշտ ոսկի ունեցալու արհեստին:

Պատմէ՛ թէ ինչպէս Հանէսը կատարեալ յաջողութեամբ ամէն բեռէ ազատուած կը հասնի տուն, իբրեւ ամենէն բախտաւոր մարդը:

Պատմէ՛ շատ կարն ու ամփոփ կերպով, թէ ինչպէս ոսկին դարձաւ ձի, կով, խոզ, սագ, ֆար եւ ոչինչ: Ի՞նչն էր պատճառը, որ Հանէսը գրկուեցաւ իր բոլոր ունեցածէն:

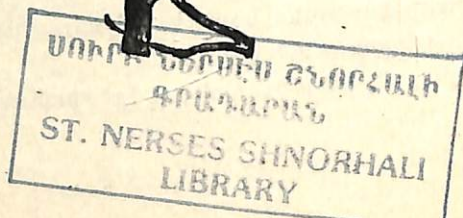
Գրէ՛ թէ ինչպէս Հանէսը ստացաւ իր եօթը տարուան վարձը ու ֆամբայ ինկաւ:

Գրէ՛ թէ ինչպէս Հանէսը ուրախ էր ձիուն վրայ, ինչպէս աւելի արագ ֆշել ուզեց եւ ինչ եղաւ հետեւանքը:

Գրէ՛ թէ ինչ կը մտածէր Հանէսը կովը իր առջեւէն ֆշելով եւ թէ ինչպէս չարդարացաւ իր հաշիւը:

Գրէ՛ թէ ինչպէս Հանէսը իմացաւ, որ ինքը մեծ վտանգի մէջ է ֆովի խոզին պատմառովը:

Գրէ՛ թէ ինչպէս Հանէսը յոգնած էր ու անօթի եւ ֆարը կրելը դժուար եւ թէ ինչպէս Աստծու ողորմութեամբը ազատեցաւ այդ բեռէն:

French
Barossian

Alice Barossian

French
Barossian

French

2093

4124

Հայաստանի Ազգային գրադարան

NL0424803

ԱՊՍԻՆ
ԲԱՐՈՑԻ

ԳԻՆ 50 ՄԷՆԹ

HAIRENIK PRESS, BOSTON, MASS.